

Kl. 12.00 – 16.20

1 § Aktuell debatt: Kvaliteten på undervisningen i grundskolan

*Aktuell debatt:
Kvaliteten på
undervisningen i
grundskolan*

Anf. 1 BEATRICE ASK (m):

Herr talman! Om några månader kommer 10 000 elever att lämna grundskolan utan att ha godkänt betyg i svenska, engelska och matematik. Därmed har de inte behörighet till de nationella programmen på gymnasiet.

10 000 – det är lika många som bor i Gislaved. När beskedet kom om att Gislaveds däckfabrik skulle stängas och drygt 700 anställda riskerar att förlora sina jobb beklagade olika ministrar i TV och tidningar. Flera tusen människor gick ut och demonstrerade. Men när Skolverket för några veckor sedan presenterade siffror som visar att långt fler än tio gånger så många ungdomar inte får de kunskaper de behöver för framtiden syntes inga ministrar i tidningar eller TV. Det blev inga demonstrationståg, ingen folkstorm, ingenting. Varför?

Det kan inte bero på att frågan är oviktig. Ingenting kan vara viktigare än framtiden för våra barn. Anledningen är i stället att Socialdemokraterna lyckats få många att tro att det inte går att organisera skolan på ett bättre sätt än nu. Därför är protesterna ganska få och inte särskilt högljudda. Det gör att en skolminister kan komma undan med att göra ingenting under mer än tre år. Därefter kan hennes efterträdare ta över och säga att han ska fortsätta på samma linje och komma undan med det utan att ta det ansvar som ligger på den socialdemokratiska regeringen.

Riksdagen har diskuterat skolans problem flera gånger de senaste åren, men regeringen har inte förmått att presterar några förslag som kan bryta den negativa utvecklingen. Därför har vi moderater begärt den här debatten. Det är vårt gemensamma ansvar att agera så att utvecklingen vänder och fler ungdomar får de kunskaper som de behöver för framtiden.

Anf. 2 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Herr talman! För mig är det en självklarhet att den svenska skolan ska vara en kunskapsskola. Jag besökte en sådan kunskapsskola i går, Aspuddens skola i Stockholm. Där finns duktiga lärare och engagerade elever som arbetar hårt med att beträda vägen mot kunskap. Jag var bl.a. inne hos en fjärdeklass som jobbar med ett väldigt spännande litteraturprojekt. De läser barnlitteratur och uppmuntrar varandra att läsa med insikten om att om man läser litteratur blir man också duktigare i andra

ämnen. Det visar vad som händer i vår skola. Det är ett väldigt fint arbete av duktiga och engagerade lärare och elever.

Kunskap är så oerhört viktigt i vårt samhälle. Det ger människor frihet att göra sina egna livsval, det öppnar nya vägar att delta i ett demokratiskt samhälle, det ger självförtroende och inre styrka, och kunskap ger makt. Det är därför kunskapspolitik är så viktigt också när man strävar efter ett jämlikt samhälle i en dynamisk utveckling.

För att skolan ska kunna vara en bra kunskapsskola krävs det några grundläggande förutsättningar. Det krävs bl.a., och det är väldigt viktigt, tillräckligt med resurser så att man kan ha välutbildade lärare och andra specialister i skolan som hjälper och stöttar barnen.

Det måste råda studiero i skolan – ordning och reda. Man måste ha respekt för varandra. Det ska finnas tydliga normer och regler för hur man ska uppträda mot varandra. Det kräver att vi alla visar lärarna respekt för deras viktiga roll. Lärare ska vara auktoriteter utan att vara auktoritära.

Sverige har ju en väldigt stolt utbildningstradition. Vi ligger ofta bra till i internationella jämförelser. På många sätt ligger vi i bräschan för utvecklingen, t.ex. när det gäller förskolan, där många länder tittar med stort intresse på Sverige, och när det gäller vuxenutbildningen, där Kunskapslyftet har varit ett projekt som verkligen har fått omvärlden att lyssna.

Men vi har inte nått målen för alla. Ungefär en tiondel av grundskoleeleverna går ut grundskolan utan att få med sig godkänt betyg i de centrala ämnena svenska, engelska och matematik, det som är nödvändigt för att klara gymnasieskolans nationella program. Det är alldeles oacceptabelt.

Skolverket har tittat närmare på vad det är som kännetecknar en skola som klarar av att uppfylla målen. Det finns en samsyn på skolan hur man ska arbeta. Det finns tydliga regler och normer som är väl kända för elever, föräldrar och lärare.

Framgångsrika skolor betonar målen och är noggranna med att följa upp och informera elever och föräldrar om varje elevs prestationer. Lärarna har höga förväntningar på barnen och ungdomarna. De ser styrkor hos eleverna, också hos dem som har svårigheter. Man använder regelbundna avstämmningar för att kunna ge pedagogiskt stöd, och man engagerar elever och föräldrar.

Framgångsrika skolor är noga med att analysera sina resultat, se sina styrkor och sina svagheter och alltid arbeta för att förbättra.

Jag håller med om den här analysen som Skolverket gör. Jag håller också med om den grundläggande analys som Skolverket lägger fram där man säger att mer resurser, särskilt till de skolor som har allra störst uppgifter, ger resultat. Det är därför det är så viktigt med nya resurser till skolan.

Vi har nu några år framför oss med kraftiga resurstillskott till skolan – 17 ½ miljard kronor. Det ger möjlighet att anställa 15 000 nya lärare, specialpedagoger och andra specialister i skolan. Hittills har 3 000 lärare och andra professionella anställts. Det är naturligtvis helt grundläggande för att kunna ge barnen och ungdomarna den hjälp och det stöd de behöver i sin utveckling.

Men vi behöver också fortsätta att öka insatserna för att genomföra det arbete med att stärka kvaliteten på varje skola som är alldeles nödvändigt om vi ska fortsätta att förbättra vår skola. Varje kommun och varje skola måste systematiskt redovisa sina resultat i förhållande till de nationella målen, analysera och bedöma skillnader och hur man ska gå vidare samt redovisa de åtgärder som man är beredd att vidta.

Skolverket är en väldigt viktig statlig myndighet för att vi verkligen ska kunna bedöma skolans utveckling. Det är oerhört viktigt för att vi ska få en likvärdig skola över hela landet. Skolverkets roll måste bli tydligare. Det ska vara en myndighet som ska göra utvärderingar och bedriva tillsyn, och göra det tydligt och rakt.

Men jag tror också att elevers och föräldrars rätt till information och stöd måste stärkas. Skolorna måste ta ett ännu tydligare ansvar för varje elevs kunskapsutveckling. Det handlar om att för varje elev regelbundet följa upp resultaten i förhållande till de nationella mål som vi har i årskurs 5 och årskurs 9 i läroplaner och kursplaner. Sedan gäller det att med väl utförda utvecklingssamtal ge elever och föräldrar klara besked om vad eleven kan och hur långt eleven har kommit i förhållande till målen. Det ska framför allt leda till en framåtsyftande individuell utvecklingsplan som visar vilka insatser som behövs och krävs för att eleven ska nå de nationella målen. Eleverna och föräldrarna bör kunna få denna framåtsyftande individuella utvecklingsplan i skriftlig form så att den också blir ett dokument som man kan använda för att stärka elevens och föräldrarnas rätt till hjälp och stöd när man behöver det.

Men lika viktig är ju möjligheten för de små barnen att få komma till förskolan. Förskolan har leken som pedagogisk idé. Språkutvecklingen, rörelseutvecklingen och förmågan att umgås med andra blir oerhört viktig för barnen när de sedan kommer till grundskolan. I dag skiljer det sig väldigt mycket åt när det gäller vad man har med sig i bagaget när man kommer till förskoleklassen eller till årskurs 1.

Den nya lärarutbildningen träder i kraft. Den ger nya lärare en starkare pedagogisk grund, starkare kunskaper om specialpedagogiken och en bättre forskningsbas för skolans verksamhet. Det kommer att betyda mycket för att också det stärka respekten för och statusen i att vara lärare och själva rollen som lärare.

Vi arbetar också med ett särskilt program för att ge 4 000 lärare som finns i våra skolor i dag och som inte har den fulla behörigheten rätten och möjligheten att få den behörigheten genom att studera och bli behöriga lärare på goda villkor. 4 000 nya behöriga lärare – också det är en väldigt konkret och viktig insats för att stärka kvaliteten i skolan.

Jag tycker att vi har haft en ibland underlig debatt om skolan. Jag tror att vi alla delar engagemanget för att göra skolan bättre, men det har hos borgerligheten utvecklats en modell som jag måste säga att jag är mycket tveksam till och ibland lite rädd för: sortering som den pedagogiska idén, sortering som den politiska idén bakom hur man ska utveckla skolan.

Det är Moderaterna som leder utvecklingen och talar om att avskaffa den sammanhållna grundskolan och i stället börja sortera barnen väldigt tidigt. Man vill i Stockholm låta barnen genomgå ett prov redan i nioårsåldern. Den som inte klarar provet får kvarsittning ett år. Det är fråga om nio- till tioåriga barn som lever i sin klass och sin miljö med sina vänner. Det är barn som trevande tar sig fram i utvecklingen och som behöver

hjälp och stöd om de inte klarar målen, men de ska sorteras bort och få kvarsittning ett år.

På högstadiet ska man läsa olika avancerade kurser. De som inte går på de avancerade kurserna väljs redan där bort från framtida utbildningsmöjligheter. 17–18-åringar som inte har klarat målen fullt ut ska gå kvar i grundskolan tillsammans med 13–14-åriga elever. Är det ett bra sätt att motivera för framtida studier?

På gymnasiet vill man sänka kunskapskraven för dem som ska gå på yrkesinriktade program, för de behöver inte lika mycket kunskap som andra i den borgerligt dominerade skolpolitiken och skolpolitiska debatten.

När man i Stockholm får siffror redovisade för sig om hur segregationen och ojämlikheterna i Stockholms skolor ökar reagerar man inte som en ansvarsfull politiker bör göra, dvs. med oro. Man säger inte att man måste göra någonting åt detta utan man rycker på axlarna och säger: Så här blir det när man bara låter betygen vara instrument för intagningen.

Vad är det som har hänt med de gamla socialliberala idéerna? Det är inte bara jag som undrar det. I går fick jag ett fax från Bertil Hansson, som var folkpartistiskt statsråd för några år sedan. Han var orolig och skrev så här till mig:

Att ordna skolan så att olika skolor och skolsystem löper helt vid sidan av varandra och med elever sorterade i skilda grupper alltefter sociala, etniska, religiösa, ekonomiska och begåvningsmässiga grunder är att återinföra parallellskolesystemet, som vi hade innan Tage Erlander genomförde grundskolan, då i samarbete med socialliberalerna.

I går hörde jag också på nyheterna att Centerpartiets ledare Maud Olofsson går till attack mot Folkpartiets och mot högerens skolpolitik. Kanske är det så att vi får en splittring och en nyktrare syn på skolans utveckling framöver. Kanske kan vi återkomma till en samsyn om vad som är det viktiga för skolans framtid. Jag tror att skolan behöver det – en skola som ska ge alla barn lika rätt till god utbildning oberoende av vilken studietradition hemmet har, vilken inkomst föräldrarna har eller från vilket land mamma och pappa kommer.

(Applåder)

Anf. 3 BEATRICE ASK (m):

Herr talman! Jag tror att skolministern ska passa sig för att skambelägga de elever som behöver mer tid för att komma i fått sina kamrater. Tid är ett pedagogiskt verktyg som man måste kunna använda om alla ska kunna lära sig att läsa, skriva och räkna. Man ska inte heller prata om sortering när man är ansvarig för en skola som 10 000 elever i vår kommer att lämna utan att ha fått de grundläggande kunskaperna.

Regeringen står tomhänt inför de väldigt stora bekymmer som vi har när det gäller skolan. Det är allvarligt i sig, och det är också förklaringen till att skolministrarna hellre angriper oppositionen än visar på resultat av den egna politiken.

Anne-Marie Lindgren, socialdemokratisk idéutvecklare, gav förklaringen i TV häromkvällen när hon sade: ”Vi har varit rätt defensiva. Vi har oftast accepterat saker i efterskott snarare än drivit saker som följd av en egen grundläggande diskussion.” Hon fortsatte med att säga att Soci-

aldemokraterna inte riktigt känner igenom problemen i den kommunala skolan och ”därmed uppenbarligen också har svårare att ta tag i problemen”. Man undrar ju var ni har hållit hus när ni inte känner till verkligheten.

Den svenska grundskolan har allvarliga problem. I flera år har Skolverket redovisat att många elever lämnar skolan utan tillräckliga kunskaper och att fler och fler saknar särskild behörighet till gymnasiet. Om den utvecklingen står sig kommer mer än 10 000 unga människor om några månader att lämna grundskolan med otillräckliga kunskaper. Det är verkligheten, och det är den som vi borde diskutera.

10 000 personer är lika många som bor i Gislaved. Det är mer än 14 gånger så många som de 700 som riskerar att förlora jobbet om däckfabriken stängs. Det är ett viktigt perspektiv att ha klart för sig. Det handlar om unga människor som inte får den start de behöver. I bästa fall kan de med tiden, och genom hårt arbete, rätta till kunskapsbristerna – brister som borde upptäckas och redas ut tidigt i grundskolan.

Vi måste ta de här problemen på allvar. När 700 vuxna riskerar jobbet blir det ett stort hallå, men när 10 000 ungdomar varje vår riskerar hela sin framtid kommer bortförklaringarna. Ingen har ansvaret. I stället försöker man få människor att tro att det inte går att göra någonting bättre än det som gäller i dag.

Men verkligheten tränger sig på. På fyra år har antalet elever som varje år lämnar grundskolan utan tillräckliga kunskaper ökat med mer än 2 000 elever, med mer än 25 %.

Vi har sett en ökning varje år under den senaste mandatperioden, och ännu syns ingen ljusning.

Med samma utveckling som den vi har bakom oss skulle vi år 2006 ha nästan 15 000 ungdomar som går ut från grundskolan utan särskild gymnasiebehörighet. I dag handlar det om tre elever i varje klass. Med samma utveckling fyra år till blir det fem elever i varje klass.

Hittills har ni socialdemokrater inte haft förmåga att ändra er politik trots problemen. Så har det varit oavsett om skolministern har hetat Persson, Johansson, Wärnersson eller Östros. Socialdemokratiska skolministrar kommer och går, men den socialdemokratiska skolpolitiken består.

Den enda lösning som ni har på problemen är mer pengar i ett system som inte fungerar tillräckligt bra. Jag ska kanske säga ”den enda konkreta lösningen” eftersom ministern tycks protestera. Men det finns en enkel regel: Det fungerar inte att kasta goda pengar i dåliga system. Det är som att hålla vatten i en hink full av hål.

Som LO-tidningen konstaterade hösten 2000 har de extra miljarder som skolan fått under de senaste åren inte lett till en markant bättre skola. De s.k. Perssonpengarna fungerade inte. Den senaste varianten av statsbidrag kallas Wärnerssonpengar. De fungerar knappast heller. Pengarna räcker till en ny tjänst på 400 elever eller en femtondel lärare per klass.

Tror ni verkligen att det kommer att lösa problemen? Vi har motsvarande resurser, men jag tror inte att de löser problemen. De kommer att rätta till något, men det är inte tillräckligt.

I en artikel i Göteborgs-Posten konstaterar Hans Krantz på Skolverket vad det handlar om: ”Statsbidraget är lite grann som ett bläckstänk i Atlanten.”

Prot. 2001/02:69
14 februari

*Aktuell debatt:
Kvaliteten på
undervisningen i
grundskolan*

Det är socialdemokratisk politik i ett nötskal. Ett stänk här, och ett stänk där, men inga genomgripande förändringar. Socialdemokraterna är nöjda eftersom de anser att skolan redan är så bra som den kan vara. Ni blundar för verkligheten. Men vi andra kan inte slå oss till ro. Det finns tiotusentals ungdomar som har rätt att kräva att skolans problem tas på allvar och att insatser görs för att förbättra resultaten.

Alla elever och föräldrar måste ges rätt och möjlighet att välja skola. Ingen ska hänvisas till en dålig skola. Finansieringen av skolan ska vara gemensam, men pengarna ska följa eleven direkt till den skola man har valt, inte fördelas av en ineffektiv politisk byråkrati.

Undervisningen måste utformas av lärare och andra i skolans vardag, inte av politiker. Skolministerns exempel från Aspudden är bra. Läsning är viktig för att man ska kunna gå vidare i kunskapsutvecklingen, men problemet är alla de elever som inte kan läsa efter nio år och som inte tillräckligt kan ta till sig det som står i böckerna. Det är det som vi försöker diskutera.

Uppföljningen av resultaten måste bli bättre, och det är bra att ministern tycker att det är en viktig sak, men varför har ni inte gjort något åt den under era åtta år?

För oss moderater är det viktiga inte om en skola kan kallas kommunal eller fristående utan om den förtjänar att kallas kunskapsskola. Vi vill ha skolor som sätter varje elev i centrum i stället för ett system som accepterar att tiotusentals elever ställs åt sidan. Vi måste se verkligheten, och därför behövs det nya tag i skolpolitiken.

(Applåder)

Anf. 4 KALLE LARSSON (v):

Herr talman! Både skolan och samhället måste förändras. Att skolan i dag misslyckas med att ge alla elever rätt till en meningsfull och givande skoltid kan inte skyllas på skolan ensam. I ett samhälle som det svenska, där klassklyftorna fortfarande växer, förmår inte skolan att ensam förändra och bryta detta. I ett samhälle som det svenska, med en djupt rotad könsmaktsordning, klarar skolan knappast själv att vända utvecklingen. I ett samhälle med en accelererande segregation, som den som vi har sett i Sverige på senare år, kan knappast skolan ensam hållas ansvarig för förändring. Samhället måste förändras, klassklyftorna avskaffas och kvinnors underordning brytas.

Men, herr talman, det betyder förstås inte att skolan ingenting kan göra eller går fri från kritik. Vänsterpartiet anser att skolan på alltför många håll i landet fortfarande bidrar till passivitet, stress och ytinläring. Skolan måste alltså också förändras. Den borde kunna vara en motor i en progressiv samhällsförändring. Det är arbetarrörelsens klassiska, och fortfarande giltiga, vision om en skola som uppmuntrar kritiskt tänkande och helhetssyn och en skola för frigörelse och rättvisa: en spjutspets mot framtiden.

I dag diskuterar vi kvaliteten på undervisningen i grundskolan, men debatten gäller förstås skolans sätt att fungera också mer generellt. I Skolverkets rapport konstateras att svenska elever står sig bra i en internationell jämförelse, men att alltför många elever inte klarar skolans krav, och det är förstås oacceptabelt. För vår del är vi övertygade om att skolan

behöver förändras. Låt mig ge några konkreta förslag på hur kvaliteten i grundskolan skulle kunna förbättras.

För det första måste skolan faktiskt få mer resurser. Under de kommande åren trappas bidragen från staten upp för att 2006 nå 5 miljarder extra per år samtidigt som statsbidragen till och skatteinkomsterna i kommunerna ökar, men det räcker inte. Vänsterpartiet kräver ytterligare pengar till kommunerna och till skolan.

För det andra är det dags att genomföra läroplanen. Det låter kanske inte så revolutionerande, men om läroplanen verkligen skulle få genomslag i landets skolor skulle arbetssättet på många håll dramatiskt behöva förändras, skoldemokratien skulle kunna slå rot, och betygen skulle faktiskt behöva avskaffas.

För det tredje måste explosionen av privata, s.k. fristående, skolor och företagssponsringen av skolor stoppas. Skolan ska vara en mötesplats för elever med olika bakgrund och erfarenheter, inte en vara på en marknad där kunskap och bildning kan köpas med socialt och ekonomiskt kapital. Man ska inte kunna göra vinst på att driva skolor.

Herr talman! Den som har läst de borgerliga motionerna och lyssnade på Beatrice Ask alldeles nyss kan lätt dra slutsatsen att de borgerliga vill göra skolan till en spjutspets mot forntiden. Det är utmärkt om vi får en tydlig skoldebatt mellan höger och vänster. Thomas Östros, sin vana trogen, lär väl fortsätta att försöka äta varenda kaka han vill ha kvar genom att i ena stunden tala om kritiskt tänkande för att i nästa stund försvara betygen, och i ett annat tag tala om mer resurser till skolan för att på utandningen med råstyrka försvara de utgiftstak som förhindrar än mer kraftfulla satsningar.

Men, herr talman, störst skillnad är det förstås på höger och vänster. Det syns inte minst om man tittar in i borgerlighetens skyltfönster, där man dessvärre fått chansen att omvandla sina idéer i praktiken, dvs. om man ser på situationen i Stockholm. Här har man nu haft makten i fyra år. Det är fyra år av privatiseringar, snökaos, indraget kulturstöd och stängda fritidsgårdar. Det är fyra år av ökande klassklyftor och segregation; fyra år, Beatrice Ask, av mer åt de redan mätta.

För skolans del är resultatet tydligt. Kombinationen av betygsintagning och skolpeng, som är den nyliberala häxbrygd som här har praktiserats, har visat sig förödande. Segregationen har ökat på punkt efter punkt. Generellt kan man säga att i ytterstadsskolorna går numera i betydligt större utsträckning elever från arbetarklassen vars föräldrar har låga inkomster och utländsk bakgrund. I innerstaden samlas i stället en större andel elever som har föräldrar med höga inkomster och som är födda i Sverige. Så har vi då fått notan på den borgerliga skolpolitiken: Till den som har skall vara givet.

Herr talman! Högern har länge försökt sätta dagordningen för den skolpolitiska debatten. Därför har den kommit att handla alltför mycket om hårdare tag och tidigare betygssteg. Vänsterpartiet invänder mot den problemformuleringen. Vi accepterar varken högerns svartmålning eller socialdemokraternas skönmålning av den svenska skolan. Vi ser fram emot en valrörelse som handlar mycket om skolan. Vi menar att en skola för alla kräver ökad likvärdighet och verklig skoldemokrati och handlar om att skapa möten och samarbete.

Prot. 2001/02:69
14 februari

*Aktuell debatt:
Kvaliteten på
undervisningen i
grundskolan*

Det är dags för en skola för frigörelse och rättvisa, en skola med dem det handlar om i centrum. Det är dags för elevernas skola.

Anf. 5 MARIA LARSSON (kd):

Herr talman! I dag är det alla hjärtans dag. Då är kristdemokrater ute och kampanjar på temat En politik med hjärta och förnuft. Det är vad som behövs också när det gäller skolpolitik och skolvardag.

Det är intressant att höra att skolministern har varit ute på skolbesök. Det är bra; fortsatt med det. Bevista verkligheten! Det är ju så att den socialdemokratiska regeringspolitiken och skolpolitiken har misslyckats. Nu har man suttit vid makten i åtta år, och alla formkurvor pekar nedåt, trots att konjunkturen under samma tid har pekat uppåt.

Kunskapsresultatet blir sämre för varje år i svensk skola. Andelen elever som går ut utan betyg blir allt större. Det är nu mer än en fjärdedel av eleverna som inte är godkända i ett eller flera ämnen i årskurs nio. Arbetsmiljön försämrats. Oron tilltar och arbetsron minskar i svensk skola i dag. I en internationell jämförelse ligger Sverige på plats 26 av 31 vad gäller ordning och reda i skolan. Var fjärde 15-åring upplever oväsen och oordning under lektionstid. Skolor får t.o.m. stängas för att man ska kunna garantera säkerheten. På vilken annan arbetsplats skulle man acceptera att man tilltalar varandra med könsord? Ingen. Allt detta betyder sämre förutsättningar för kunskapsinhämtande.

Bristen på behöriga lärare växer för varje år. Kommunförbundet har beräknat att den kommer att vara som störst år 2005. Då kommer det att fattas 23 000 behöriga lärare. De stora pensionsavgångarna har varit kända i 35 år. Barnkullarnas storlek har varit kända i åtminstone sju år. Ändå gör regeringen ingenting för att motverka det här problemet, som har med möjligheterna till en kunskapsskola att göra.

Vi har en regering som är oförmögen att ta tag i skolans problem. Krisen växer, skolministern, och håller på att bli till en nationell katastrof. Vad säger Thomas Östros till de 25 000 elever som går ut nian i år utan att vara godkända i alla ämnen, eller de 10 000 som inte är godkända i kärnämnen? Hur ser deras möjligheter ut inför gymnasiestudier och inför möjligheten att få ett jobb? Vad är Thomas Östros besked till alla de föräldrar som oroar sig över hur det ska gå för deras barn som nu har gått ut med en icke godkänd-stämpel ur skolan?

Herr talman! Varje elev är en unik människa. Socialdemokratisk rättvisa går ut på att ge alla barn samma sak. Kristdemokratisk rättvisa går ut på att se och möta varje barn. Skolstarten måste därför vara flexibel. Skolgången måste kunna variera i antal år beroende på elevens behov. Alla elever ska ha en individuell utvecklingsplan med rätt att lära i egen takt och på olika sätt.

Skolan ska också förmedla de värden som vårt samhällsliv vilar på enligt den värdegrund som finns fastlagd i läroplanen. Varenda dag i varenda skola i varenda klass behövs samtalen om rätt och fel, ansvar och solidaritet, respekt och mod; spännande och spänstiga diskussioner som lägger grunden till en gemensam etik, gemensamma spelregler för livet.

Det är den värdegrunden som regeringens vänner i Vänsterpartiet vill avskaffa och därmed göra skolan till ett etiskt vakuum. Hur viktig är värdegrunden för skolministern?

Det behövs, herr talman, föräldrar som är ansvariga medspelare i skolan, precis som det står i Skolverkets rapport, som det tidigare refererades till. Skriv därför ansvarskontrakt mellan elever, föräldrar och skola som en överenskommelse där tre parter har delansvar för kunskapsinhämtandet, men också för uppförande och uppträdande.

Föräldrar måste hela tiden involveras och informeras om barnets framgångar och behov av stöd. Muntlig och skriftlig information och betyg behövs i större utsträckning.

Föräldrar som uppmuntrar och stöder gynnar barnets kunskapsutveckling. Det visar all tillgänglig forskning. Allra bäst lyckas barn som lever i stabila familjerelationer.

Varför, Thomas Östros, är det så att det i Socialdemokraternas skola finns färre föräldrar än de som känner sig behövda på fotbollsplanen?

Det behövs ett tydligt ledarskap i skolan. Ge rektor beslutsbefogenheter så att han eller hon kan vara en synlig och tydlig pedagogisk ledare, men också en ledare som har befogenheter nog att garantera en trygg arbetsmiljö med ordning och reda och frihet från mobbning. I dag är rektorerna vingklippta.

Är Thomas Östros beredd att fort lägga redskap i rektorernas händer?

Herr talman! Det ginge väl att stå ut med om trävarubranschen eller mineralindustrin fungerade dåligt, men nu handlar det om Sveriges största arbetsplats som rymmer 100 000 lärare och drygt en miljon elever, dvs. alla Sveriges talanger mellan 6 och 16 år. För deras skull måste svensk skola få möjlighet att utvecklas till skolor där kunskap förmedlas, där arbetsro råder och där alla barn får lyckas.

Axel ska börja skolan till hösten. Kan Thomas Östros garantera att han möts av en skola med ordning och reda, att han får nödvändiga kunskaper i den skolan och att han får värdebärande normer med sig i bagaget?

Anf. 6 SOFIA JONSSON (c):

Herr talman! När krafttag borde sättas in för skolan och när resurser och konkreta förslag borde komma till väljer regeringen en ganska märklig strategi, en strategi som innebär att man nickar och håller med i stort sett allt och alla. Man säger att man ser problemen och att någonting måste göras. Vad som ska göras får vi andra inte reda på.

Sluta med nickedockspolitiken, Thomas Östros. Gå in och se till att resurserna kommer fram så att det finns förutsättningar som syns på varje skola i varje klassrum. Det är inte antalet nickar och mängden text i riksdagens protokoll som förändrar och förbättrar den svenska skolan.

När skolministern nu också fokuserar på den skolpolitik som förs i Stockholm, som för övrigt hans egna partikamrater i stort ställer upp på, undviker han det verkliga problemet. Skolministern börjar också i fel ände. Det viktigaste är ju att ge alla barn en bra start i livet. Valfriheten är viktig, men det blir ingen verklig valfrihet om inte alla barn får en bra start, om inte alla barn får rättigheten och möjligheten att lära sig det svenska språket och lära sig räkna, skriva och läsa.

Här har utbildningsministern ett stort ansvar. Förslagen från regeringen om att förbättra skolan har inte direkt haglat över oss här i riksdagen.

I åtta år har Socialdemokraterna haft makten. I åtta år har ni socialdemokrater pratat om att vård, skola och omsorg måste förbättras. Det

måste förbättras är det tydliga budskap som vi alltid får höra, men vi har inte sett några konkreta resultat. Vi har inte sett att de verksamheterna har förbättrats under de åtta åren.

När statsministern säger att skolan återigen kommer att bli en av de största, om inte den största, valfrågan är det ett stort svek mot alla landets elever, föräldrar och lärare.

Centerpartiet har satsat och kommer att satsa stort på skolan. Vi är helt övertygade om att kunskap är den enda rätta och hållbara vägen för verklig social utjämning och lika villkor för alla.

Att satsa på barn är vår viktigaste investering och inte någon arbetssam kostnad, som några verkar tycka.

Vi vill ta ett helhetsgrepp om skolpolitiken med ökade resurser direkt till skolor och kommuner. Vi har en mängd förslag om hur vi stärker arbetet på skolorna för att varje elev ska få en sådan bra start som han ska garanteras. Vi behöver högt ställda krav på kunskaper, på trygghet och ordning och reda, men framför allt måste alla elever få den hjälp och det stöd som de behöver.

I riksdagen har vi, herr talman, satt upp höga mål för grundskolan. Vi är alla, i ett enigt klubbslag, eniga om att alla elever i grundskolan ska få möjlighet att efter årskurs 9 gå ut med godkända kunskaper. Vi är alla överens om att alla elever ska få den möjligheten. Tyvärr ser vi att barn och elever inte får den möjligheten. Det är helt oacceptabelt.

Det är inte heller acceptabelt att vi har en skola som så tidigt sorterar ut dessa elever och dessa människor och barn. Det är heller inte acceptabelt att vi har en skolminister som trots dessa negativa resultat återigen bara nickar och håller med om att någonting måste göras och kraft tagas. Det räcker inte längre, Thomas Östros, med att bara nicka. Nu måste någonting göras.

Dagens skola är också alldeles för fyrkantig. Barnets ålder är överordnat den kunskaps- och mognadsnivå som eleven befinner sig på. Vi vill ändra på det. Det är kunskaperna som ska styra, inte tiden och inte åldern på eleven.

Vi vill införa en individuell kunskapsrätt som innebär att grundskolans åtagande finns kvar tills eleven går ut grundskolan med tillräckliga kunskaper. För att alla ska klara det behöver var och en av eleverna tillräcklig hjälp och tillräckligt stöd. Det måste finnas fler lärare och fler specialister för att stödja eleverna. Det är de första åren och de tidiga insatserna som är absolut viktigast.

Eleverna måste också få arbetsro i skolan. Det ska vara ordning och reda så att det blir en arbetsmiljö där alla kan känna sig trygga.

Herr talman! Det har ju varit en ganska hetsig debatt kring skolan, och det har varit viktigt att visa på de problem som finns. Men vi måste också komma ihåg att det finns skolor runtom i landet som gör ett fantastiskt arbete, där det finns engagerade lärare och personal och där eleverna också klarar kunskapsmålen. Dem ska vi lyfta fram. Med dem ska vi visa hur viktigt det är att man arbetar utifrån en målstyrning och att man har en tro till varje elev.

Det är bra att skolministern har besökt några av dessa skolor. Fortsätt med det, och ta till dig idéerna och förslagen. Kom med dem till riksdagen så att vi får något konkret att besluta om.

Herr talman! Skolan ska ge alla barn en bra start och en rättvis chans i livet. Alla elever har rätt att gå ut grundskolan med tillräckliga kunskaper och ett bra självförtroende. Allt annat är oacceptabelt, och det bidrar till en social klyvning som vi ser ökar. Skolministern säger att situationen är allvarlig och att någonting måste göras. Vi väntar spánt på när ministern ska komma med de konkreta förslag som syns ute på varje skola.

Anf. 7 ULF NILSSON (fp):

Herr talman! De senaste dagarna har Thomas Östros fört en debatt om utanförskap, sortering och segregation i skolan. Den här debatten har på något sätt varit helt uppochnedvänd, när Thomas Östros nu plötsligt anklagar Folkpartiet för att vara motståndare till integrering och för segregation. Det är ju precis tvärtom: Hela vår liberala skolpolitik går ut på att minska segregationen och utslagningen i skolan.

Felet med den socialdemokratiska skolan är just att den låter utslagning och segregation fortsätta och öka. Felet är att så många elever sorteras ut, och det därför att de glöms bort i skolan.

Man kan fråga sig varför det ständigt är sådan uppmärksamhet riktad mot skolan. Är skolan verkligen så dålig? Det finns faktiskt många människor ute i våra skolor som gör ett både kraftfullt och bra arbete, och på många håll fungerar skolan verkligen bra. Men ändå måste vi konstatera att alldeles för många lämnar grundskolan utan att ha godkända betyg i svenska, engelska eller matematik. Det är 11 %, eller 10 000 elever.

Grundskolan ska lägga grunden, säger vi, men när vi sedan ser hur det går för eleverna på gymnasiet inser vi att grunden ofta är mycket dålig. Närmare 40 % av landets 20-åringar når inte upp till gymnasieskolans mål, och antalet elever som får slutbetyg i gymnasieskolan fortsätter att sjunka.

Med de här siffrorna kan man säga att den svenska skolan, som skulle vara en skola för alla, är på väg att bli en skola för hälften. Det är för många elever som slås ut, och därför tycker inte jag att någon skolminister skulle kunna vara nöjd med den svenska skolan.

Det är naturligtvis lätt att förlora sig bland siffror, men bakom varje siffra döljer sig en flicka eller pojke som förmodligen en gång tyckte att det var väldigt roligt att börja skolan. Bakom många av siffrorna med ej godkända döljer sig en flicka eller en pojke som glömts bort ofta redan i tredje eller fjärde klass.

De har fångats i det man kan kalla en snällhetsfälla. Ingen har haft modet att ställa krav på dem, och till sist slutar det med ett stort misslyckande. Rädslan för att sätta upp tydliga kunskapsmål och rädslan för att ställa krav lämnar just dem i sticket som behöver skolan bäst.

Folkpartiet säger tydligt att kunskapsmålet måste uppvärderas, och vi envisas med att tydliga krav i skolan är bevis på att skolan bryr sig om eleverna.

Skolan i Sverige kostar mycket pengar. Det ska den också göra, och därför är vi i Folkpartiet med på resurstillskotten till skolan. En bra skola kostar mycket pengar, men tyvärr kostar en dålig skola ännu mer pengar. Därför måste vi tänka nytt när det gäller skolan.

De senaste 30–40 åren har rädslan för att tala klarspråk om skolan varit kännetecknet för socialdemokratisk skolpolitik. Rädslan för utvärdering och betyg har gjort att skolans resultat blivit otydligt, att föräldrar

Prot. 2001/02:69

14 februari

*Aktuell debatt:
Kvaliteten på
undervisningen i
grundskolan*

inte fått reda på hur det har gått för barnen. Bara de senaste tre åren har ett antal märkliga utspel kommit från det socialdemokratiska partiet, från regering och myndigheter eller från utredningar. Jag kan nämna några riktigt tokiga förslag, herr talman.

Det är förslag att slopa kravet på godkänt i engelska, svenska och matte för att komma in i gymnasiet.

Det är förslag att slopa betygsgränserna på de nationella proven, så att lärarna inte får något stöd i betygssättningen

Det är förslag att slopa de tydliga målen i läroplanen, så att vi inte längre kan utvärdera om skolan når målen.

Det är förslag att avskaffa betygen i grundskolan, från Socialdemokraternas partikongress.

Det är förslag att stoppa rätten att ge skriftliga omdömen och information till föräldrarna.

Allt detta är negativa förslag, som går i motsatt riktning mot vad skolan skulle behöva göra om vi ska bryta utanförskapet för alla de elever som i dag lämnas i sticket.

Folkpartiet har en rad reformförslag för att alla elever ska få en bättre skola.

Genomgående är att eleverna, precis som vi vuxna, behöver olika tid på sig för att nå målen. Genomgående är också att det är bäst att hjälpa eleverna så tidigt som möjligt i skolan. Flytta därför de resurser som nu används till att repetera grundskolan på gymnasiets individuella program till stöd, speciallärare och extratimmar långt tidigare i grundskolan.

Behåll kraven på förkunskaper för att få börja gymnasieskolan, för att tvinga fram att grundskolan verkligen lägger grunden.

Låt elever lämna grundskolan först när de verkligen nått målen, även om det kan ta olika lång tid för olika elever. Det kan finnas elever som har nått grundskolans mål redan efter åtta år, och då ska de få lämna grundskolan om de vill. Men det finns också de som behöver gå tio år i grundskolan. I en flexibel grundskola är det inte konstigt att man tar olika tid på sig.

Sätt också betyg några år tidigare, så att det inte kommer som en överraskning näst sista året. Låt föräldrarna få skriftlig information om hur det går för barnen redan från början i skolan.

Utvärdera resultaten med nationella prov redan i trean, så att ingen enda elev som behöver extrastöd glöms bort.

Oavsett om det handlar om mobbning, arbetsro i skolan eller kunskapsmål behöver vi en ny tydlighet i skolpolitiken. Men Socialdemokraterna vägrar envist tala tydligt om vad de vill.

Från oss i Folkpartiet kommer det ett tydligt budskap att barn och ungdomar är värda en riktig skola, och i en riktig skola finns det kunskapsmål och en trygg miljö, och där är det också roligt att söka kunskap tillsammans.

Anf. 8 MATZ HAMMARSTRÖM (mp):

Herr talman! Låt mig börja med att säga vad vi gröna tycker att den svenska skolan behöver, för kvalitetens skull, för elevernas skull och för lärarnas skull. Det är mer personal, inga graderade betyg och ökad elevmakt.

Mer personal, inga betyg och ökad elevmakt är också titeln på vår nya skolrapport, som ni, tittare och lyssnare, kan hitta på vår hemsida, www.mp.se.

Nyligen kom betygsstatistik som visar att 11 % av eleverna i grundskolans avgångsklasser inte fick godkänt betyg i kärnämnen svenska, matematik och engelska. Som ett brev på posten kom omedelbart en begäran från Moderaterna om en aktuell debatt i riksdagen. Så har det varit varje gång betygsstatistiken presenterats den här mandatperioden. Moderaterna och Folkpartiet tävlar med varandra i ett osmakligt försök att slå mynt av de problem som de själva lade grunden till under sin regeringsperiod 1991–1994.

Beatrice Ask sade i sitt inlägg att mer pengar till skolan är som att hålla vatten i en hink full av hål. Men det var ju Beatrice Ask som tillsammans med Bo Lundgren, Alf Svensson och Lars Leijonborg borrade hålen i hinken.

De borgerliga partierna borde ägna sig åt lite självrannsakan och självkritik. Det är nämligen den borgerliga draksådden under 90-talets första år som är huvudorsaken till missväxten i skolan. De barn som slutade grundskolan i somras, vars betygsstatistik fick Moderaterna att begära den här debatten, när började de i skolan? Jo, de började hösten 1992. Vad hände hösten före? Jo, Sverige fick en borgerlig regering – en borgerlig regering där Beatrice Ask var skolminister, en borgerlig regering som skar så mycket i statsbidragen till kommunerna att barnen och skolan blev lidande. Borgerliga politiker ute i kommunerna skar och skar i skolans budget – 1992, 1993 och 1994.

”Det finns luft i systemet”, sade ledande moderata och folkpartistiska skolpolitiker när vi gröna kritiserade nedskärningarna. I min hemkommun Lund skar man under Ulf Nilssons ledning bort 30 miljoner under de här tre åren. I Uppsala skar man bort 20 % av skolans personal. Över hela landet försvann under 90-talets första år massor av fritidspedagoger, specialpedagoger, skolsköterskor, skolpsykologer, kuratorer, vaktmästare och, inte minst, lärare.

Betygsstatistiken visar att det finns en grupp elever som lämnar grundskolan med icke godkänt i ett eller flera ämnen. Den gruppen utgörs av just de elever som borde ha fått särskilt stöd tidigt. Beatrice Ask och Ulf Nilsson nämner just hur viktigt det är att stödet sätts in tidigt. Det var det stöd som skolan, med de minskade resurserna, då inte kunde ge. Det gäller t.ex. gruppen barn och ungdomar med läs- och skrivsvårigheter eller andra lättare funktionshinder, barn och ungdomar som lever i familjer med mycket stora sociala problem och barn och ungdomar med invandrarbakgrund som inte kan svenska språket tillräckligt väl. Det är dessa barn som får betala priset för den borgerliga budgetsaneringen. Det är dessa ungdomar som nu fått icke godkänt i ett eller flera av kärnämnen.

Det är oerhört att Ulf Nilson påstår att orsaken till att barn inte klarar godkänt i slutbetyget är att de hamnat i ”snällfällan” och att högre krav är rätt medicin.

Till min fasa hörde jag i går av en journalist att Folkpartiet överväger nationella prov i förskolan. Jag hoppas att Ulf Nilsson kan dementera det i sitt nästa inlägg.

Prot. 2001/02:69
14 februari

*Aktuell debatt:
Kvaliteten på
undervisningen i
grundskolan*

Socialdemokraterna går heller inte skuldfria. Att återförandet av resurser för de elever som är i behov av särskilt stöd påbörjades först 1998 är en skamfläck i svensk skolpolitik. Ansvaret får delas mellan den borgerliga regeringen, som gjorde nedskärningarna, och den socialdemokratiska regeringen som under perioden 1994–1998 i stort sett inte gjorde någonting för att komma till rätta med bristerna.

Men nu ökar resurserna successivt, bl.a. tack vare Miljöpartiets samarbete med regeringen. Men takten borde vara högre. Resurserna ökar. Någonting håller på att hända.

Det syns ingen ljusning, sade Beatrice Ask. Men det syns faktiskt en ljusning. Enligt Skolverket ökar visserligen antalet elever som inte får godkänt i kärnämnen, men ökningstakten har minskat. Trenden är faktiskt på väg att brytas.

Miljöpartiet har nu tillsammans med regeringen och Vänsterpartiet anslagit särskilda medel för skolan. 17 ½ miljard extra går under de närmaste åren till skolan för anställning av mer personal. Till detta kommer extra medel för kompetensutveckling av lärare. Vi får en helt ny modern lärarutbildning.

Men det tar tid att utbilda lärare, och det tar tid att bygga upp skolmiljöer som har raserats. Att moderater, folkpartister och kristdemokrater under denna uppbyggnadsperiod försöker driva opposition genom en kombination av svartmålning av skolverkligheten och krav på fler betyg och mer ordning och reda visar på en beklämmande idéfattigdom. Det är inte det som elever med läs- och skrivsvårigheter eller elever med in-vandrarbakgrund behöver.

Det som behövs för en bättre skola är fler utbildade lärare och specialpedagoger och individualiserad undervisning. Det ska inte bara vara en skola för alla utan också en skola för var och en, så att elever i behov av särskilt stöd verkligen får stöd.

För att det ska bli möjligt att genomföra behövs en större satsning på skolan från riksdagen, men också ett intresse från borgerliga politiker ute i kommunerna, där de avgörande besluten fattas, för att verkligen satsa på skolan.

Anf. 9 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Herr talman! Mer resurser, precis om Matz Hammarström säger, är alldeles grundläggande. Det gäller lärare, specialpedagoger och andra viktiga yrkesgrupper i skolan som kan hjälpa och stödja barnen tidigt, när de behöver det. Det kommer mer resurser. Vi satsar 17 ½ miljard de kommande åren.

Hur är det möjligt att Beatrice Ask, när hon räknar upp vem som har ansvaret för skolan, nämner Persson, Johansson, Wärnersson och Östros men hoppar över Ask, som var den person som satte i gång de stora besparingarna i skolan? Får jag be om lite självkritik, Beatrice Ask.

Sofia Jonsson säger på samma sätt att det behövs mer pengar direkt ut i skolorna. Men ni säger ju nej till öronmärkta bidrag till skolorna. Ni säger nej till att vi ska ange att de resurser vi nu lämnar till kommunerna ska gå till att anställa fler lärare. Hur går det ihop med kravet på mer resurser direkt ut i skolorna?

Mer resurser, menar jag, är alldeles grundläggande. Starkare kvalitetsarbete ute på varje skola i varje kommun, med ett skolverk som följer

upp tydligt och klart, är också nödvändigt. Också föräldrars och elevers rätt till information måste stärkas. Det ska lämnas information om hur det går i skolan i utvecklingssamtal. Det ska också finnas en utvecklingsplan för hur vi ska arbeta för att nå målen för varje elev framöver.

Den allmänna förskolan, som vi inför nästa år, är en av de viktiga utbildningspolitiska reformerna. Alla fyra- och femåringar bjuds in till förskolan, med leken som idé och pedagogik.

Det sker också en satsning på en ny lärarutbildning. Vi måste se till att de som är obehöriga får chansen att skaffa sig de kunskaper de behöver. Det är ett bra program för en stärkt kvalitet i den svenska skolan.

Moderaterna har *ett* recept: skolpengen. En nationell skolpeng ska införas. Det gäller inte det lokala ansvaret, utan vi ska ha en statlig skolpeng till varje elev. En check kommer hem i brevlådan. Man säger: Här har du den resurs du ska köpa skola för till ditt barn.

Hur ska Beatrice Ask räkna ut vilken summa som ska stå på checken? Vi bor olika i landet. Vi har ibland långt till skolan och behöver skolskjuts. Ibland är det en landsbygdsskola, och ibland är det en storstadsskola. Hur ska man räkna ut vad de olika behov som eleverna har kostar?

Eleven kan behöva extrastöd. Eleven kanske inte behöver extrastöd just vid detta tillfälle, men senare. Hur ska vi räkna ut vilken summa som ska stå på checken för varje barn?

Vad händer när jag som förälder står framför skolan med den check jag har fått av Beatrice Ask och upptäcker att pengarna inte räcker till det mitt barn behöver? Nu har vi en idé om att det är en gemensam skola och att vi tar ett gemensamt ansvar. Det är allas vårt ansvar att se till att barnen får de resurser och det stöd som de behöver. Men ska vi ha ett checksystem? Ska jag snegla på grannen och fråga om jag får låna lite av hans check, så att mitt barn får det stöd det behöver?

Folkpartiet ställer upp på statlig skolpeng, som verkligen undanröjer alla möjligheter att ge alla barn det stöd som de behöver efter behov. Centerpartiet har hittills sagt nej, men kanske är man på väg att vika sig i den skolpolitiska arbetsgrupp som nu arbetar. Maud Olofssons kritik i går mot Leijonborg och Folkpartiet är lovande på den punkten, men jag är orolig. Jag tror inte att det är möjligt att ha en likvärdig skola för alla med den typen av checksystem, där man ska ut och köpa utbildning till sina barn.

Låt oss slå vakt om idén om den gemensamma skolan. Privatisera inte idén om att vi har ett gemensamt ansvar för varandra. Vi ska ställa upp med mer resurser, bättre kvalitet, tydligare information till föräldrar och elever och alltmer välutbildade lärare.

(Applåder)

Anf. 10 BEATRICE ASK (m):

Herr talman! Jag tycker inte att skolministern ska ljuga i talarstolen. Vi har aldrig föreslagit några checkar som ska gå till hemmen och ned i plånböckerna. Vad vi har föreslagit är att staten ska ta ansvaret för grundskolans finansiering, så att vi får en likvärdig satsning över hela landet. Vi är upprörda över att skillnaderna mellan vad barns utbildning får kosta i olika delar av landet är så stora som de är i dag. Det är också det som gör att vi har problem på många håll. Det är det som gör att det

samlade resultatet – hela nationens resultat – är att 10 000 elever lämnar skolan efter nio år utan att ha godkända kunskaper i svenska, engelska och matematik.

Socialdemokraterna och Vänstern är ansvariga för en grundskola som ställer massor av ungdomar vid sidan. Ni måste berätta varför ni gör så och varför ni inte vill göra något åt det, i stället för att gå i opposition redan i februari. Valet hålls inte förrän i september. Då får vi se hur det blir.

Problemet är att ni måste ta ansvar för det ni inte har gjort under åtta år. Det tar tid att reda ut vad Beatrice Ask gjorde i början av 90-talet, påstår en del. Det är möjligt att det finns problem i det. Men eftersom ni har haft åtta år på er borde någonting ha hänt.

När det gäller skolpolitiken i Stockholm, som tydligen retar gallfeber på Thomas Östros, måste jag säga att jag är stolt över att bo och leva i en stad där alla, oavsett vad mamma och pappa tjänar och oavsett var de bor, har rätt och möjlighet att välja skola. Jag är stolt över att man tar reda på hur det går för varenda elev redan när de går i tredje klass.

Min pojke går i tredje klass i en vanlig skola. Jag är stolt som mamma och glad över att hans fröken med hjälp av pedagogisk expertis undersöker om han har kommit så långt i sin läsinläring att det fungerar.

Det är lite patetiskt att Thomas Östros ena minuten kritiserar Stockholm och säger att det rör sig om testning, samtidigt som han andra minuten när han ska berätta om en bra skola som jobbar med läsning tar Aspuddens skola som exempel. Vi har massor med bra skolor i Stockholm som gör just detta.

Vi tror att det är viktigt att börja tidigt och följa upp varje barn. Vad har ni föreslagit? Det enda ni gör är att ni kritiserar.

Vi fick i inledningen höra att Thomas Östros ansåg att det är viktigt att följa upp varje elev. Ja visst! Men varför har hans företrädare ägnat nästan en hel mandatperiod åt att förfölja kommuner och skolor som har försökt hitta vägar att just ge bättre information? Det har t.ex. gällt skriftlig information.

Varför kritiserar ni Stockholm för att man tillsammans med bl.a. lärarhögskolan försöker förbättra uppföljning och utvärdering? Varför kritiserar ni detta när ni samtidigt säger att det är precis det som behövs? Jag tror också att det är nödvändigt. Vi måste skärpa uppföljningen över hela landet och se till att vi vet vart varje barn tar vägen och hur detta ser ut.

Jag tycker att det är viktigt att Thomas Östros tar chansen i slutet av den här debatten att berätta vilket besked man vill ge till de 10 000 ungdomar som nu står i en akut situation, som ska lämna grundskolan. Om deras skola skulle erbjuda dem att gå ett år till eftersom de inte riktigt har hunnit med, ska de då få veta att de är kvarsittare i Socialdemokraternas ögon, att det är någonting nesligt att de skulle jobba ett år till? Det är den mest omoderna inställning till lärande man kan ha när vi pratar om ett livslångt lärande.

Den kompetens som finns i grundskolorna behöver ibland användas. Vi vill inte tvinga någon att gå i grundskolan hela livet, men vi tycker att möjligheten att få chansen att gå kvar borde finnas och att man ska göra mycket för att använda den kunskapen.

Vi vill också se till att de som går vidare till gymnasiet inte är hänvisade till ett individuellt program organiserat av kommunerna. Vi vet att inte alla kommuner och skolor har lyckats göra något åt detta. Vi har sagt: Låt också de fristående skolor som så vill ha individuellt program. Vad gör Socialdemokraterna? Jo, de skickar det till en utredning.

Ni har inga besked till de här ungdomarna. Ni har inga besked om vad ni ska göra på lång sikt för att förbättra grundskolan. Det är ju det som är problemet. Gå inte i opposition i förtid, utan vänta till september! (Applåder)

Anf. 11 KALLE LARSSON (v):

Herr talman! Det är möjligt att Maud Olofsson har attackerat Folkpartiets skolpolitik. Men man ska väl också se det som de är överens om, och det är dessvärre ganska mycket – tidigare betyg, fler betygssteg, mer hets och stress för barn och elever som behöver lugn och ro och ordning.

Det Maria Larsson från Kristdemokraterna säger kommer kanske som en nyhet för många. Vi får höra att vi som vänsterkraft vill diskutera läroplanen och värdegrunden, och det är alldeles riktigt. Men vi får också höra att om man tar bort den kristna etiken ur läroplanen lever man plötsligt i ett etiskt vakuum. Det var en nyhet, Maria Larsson, för de miljarder människor i den här världen som inte är troende kristna.

Ulf Nilsson säger att Folkpartiet är för en ökad integration. Ni kanske i så fall skulle ta tillfället i akt att med partikamraterna i Stockholm diskutera metodvalet för att åstadkomma denna ökade integration. En bostadspolitik där man säljer ut innerstan till de rika, och dessutom en skolpolitik där man inför betygsintagning till skolorna i kombination med skolpeng, är knappast ett sätt att öka integrationen. Det vi ser är ju det omvända: I praktisk politisk handling ökar man segregationen. Man påstår att det inte är medvetet, men jag tror nog att man vet bättre.

Beatrice Ask säger att hon är stolt över att bo och leva i en stad som Stockholm. Jag lever i samma stad men uppenbarligen i en helt annan verklighet. Jag lever i det Rinkeby där nedskärningarna inom kulturområdet och skolan från borgerligt håll nu börjar bli verklighet. Jag är också stolt och glad att leva och bo i en stad som Stockholm, för nu börjar motståndet mot den borgerliga politiken att formera sig. Striden om Stockholm, och om svensk skolpolitik, har bara börjat!

Anf. 12 MARIA LARSSON (kd):

Herr talman! Det är för trist att höra skolministerns klagovisor över Stockholm. Sanningen är ju den att Östros inte har några egna förslag. Han säger i gårdagens tidning att han inte vill ta ställning till vilket intagningssystem man ska ha, eftersom det är en kommunal fråga. Det är att fega, skolministern! Hur skulle det vara om skolministern i stället frågade sina socialdemokratiska vänner nere i Malmö, som har haft betygsintagning sedan två år tillbaka? I skolorna i Göteborg, där också Socialdemokraterna styr, går hälften av platserna på betygsintagning. Socialdemokraterna kör inte en linje. Men Östros hoppas att någon annan ska ta beslutet. Han står där han står tills någon annan tvingar honom att gå någon annanstans. Det håller inte för en skolminister.

Jag tycker att det är självklart att elever som bor i Skärholmen och Fittja ska ha möjlighet att söka till andra skolor i andra delar av staden.

Att tvinga alla elever att gå där de bor är inte rättvisa; det är dumhet. Däremot ska man naturligtvis sträva efter att lägga spännande program ute i förortsskolorna och ge mer resurser till de skolorna, som ofta är mer resurskrävande. Så görs redan i dag, och det finns en total politisk enighet om detta.

Herr talman! Jag vill också ta upp lärarsituationen, som är prekär. Ingenting har hänt under de år som regeringen har suttit vid makten. 23 000 lärare fattas. 16 % av lektionerna i dagens svenska skola ombesörjs av obehöriga lärare. Samtidigt är det 1,8 sökande per plats till lärarutbildningarna i det här landet – massor med människor som vill satsa på ett spännande yrke. När blir det fler lärarutbildningsplatser, Thomas Östros?

Anf. 13 SOFIA JONSSON (c):

Herr talman! Det är rätt förbluffande att sitta och lyssna på Thomas Östros när han diskuterar och argumenterar från talarstolen. Å ena sidan säger han att kunskapen är oerhört viktig i den svenska grundskolan. Resurserna måste ökas, och individuella studieplaner är en väldigt bra idé som skulle kunna genomföras. Det här är ju sådant som vi från den borgerliga sidan har föreslagit i flera år. Men inte har det kommit någonting konkret från regeringens sida!

Är det fortsatt bara tomma ord? Är det så att ni fortfarande inte tar ansvar för de åtta år ni har suttit vid makten? I åtta år har ni pratat om förbättringar för skolan, vården och omsorgen – utan att kunna komma med några konkreta förslag, och utan att kunna visa på några konkreta och bra resultat. Det här är en argumentation som är förbluffande och som är ett svek, tycker jag.

Ska vi vänta till valrörelsen igen för att Socialdemokraterna ska gå ut och säga att skolan är viktig och att någonting måste göras? Det viktigaste är väl att de elever som går där just nu får möjligheten till en bra start, får möjligheten att lära sig det svenska språket, får möjligheten att lära sig läsa, skriva och räkna ordentligt?

Nej, tom argumentation utan innehåll, utan resurser och förslag, tycker jag inte hör till svensk politik, och framför allt inte från Sveriges skolminister.

Centerpartiet satsar stort. Vi satsar 10 miljarder på den svenska skolan. Vi satsar 1,2 miljarder på de första åren just för att barn ska kunna lära sig att läsa, skriva och tala det svenska språket. Välkommen, Thomas Östros! Sätt in dessa resurser! Ge alla barn och elever en rättvis start – i verkligheten, ute på alla skolor, inte bara från riksdagens talarstol!

Anf. 14 ULF NILSSON (fp):

Herr talman! Thomas Östros trolleritrick här i talarstolen, att försöka rikta uppmärksamheten mot intagningssystem som hans egna partikamrater genomför på många håll i landet, kommer inte att lyckas. Vi ska diskutera de stora problemen i den svenska skolan.

I Stockholm har de senaste tre åren antalet elever från förortsskolor som lyckats komma in på innerstadsskolor ökat kraftigt. Antalet invandrare som lyckats komma in på andra skolor än dem i det egna området har ökat kraftigt. Motståndarna till det här systemet får försöka svara på vad de vill ha i stället. Vill de ha ett inläsningssystem där man helt enkelt

förbjuds att gå någon annanstans än inom det segregerade område där man är född? Ska man ha tvångsbussning, något som misslyckades i USA på 60-talet? Ska man ha lottning eller Bingolotto?

Herr talman! Mycket började försämrats med den svenska skolan i och med kommunaliseringen. Det blev mindre resurser, bristande likvärdighet och dålig utvärdering. Därför vill också Folkpartiet nu diskutera ett system där staten garanterar likvärdighet och att skolor som behöver mer resurser får det.

Snällfällan är ett bra ord när skolan av feighet eller av snålhet inte sätter in resurser i tid utan glömmer bort eleverna. Så gör man inte i Stockholm. Det är ett bra exempel på liberal skolpolitik. Där har ett antal grundskolor börjat arbeta med att utvärdera hur det går med läsningen redan i trean. Man har nått fantastiska resultat, inte minst med elever från invandarmiljöer där många fler än någonsin har nått uppsatta mål.

Att strunta i att utvärdera och att strunta i att informera föräldrarna är att utsortera, Thomas Östros, och i verkligheten är det sorgligt nog alldeles för många som blir utsorterade i skolan i dag.

Anf. 15 MATZ HAMMARSTRÖM (mp):

Herr talman! Beatrice Ask, Sofia Jonsson och Ulf Nilsson efterlyser åtgärder och reformer. Men vad har de själva att komma med, annat än det vi tycks vara överens om, ökade resurser och bättre uppföljning och utvärdering. Vidare sådant som är rena dumheterna, som Ulf Nilsson pratade om, hårdare tag och mer fingraderade betyg.

Jag har en fråga till Thomas Östros. Han betonade i sitt inledningsanförande att Skolverkets tillsyn var viktig. Är Thomas Östros också beredd att ge Skolverket ökade resurser för denna tillsyn och sanktionsmöjligheter? Som det är i dag kan en skola eller en kommun få bötesföreläggande om man inte har fungerande ventilationssystem, men det är fritt fram att ha en icke-fungerande pedagogisk verksamhet. För att komma åt detta behöver Skolverket ha sanktionsmöjligheter. Det skulle vara intressant att få ett svar av skolministern på den frågan.

Jag noterar också, herr talman, att Ulf Nilsson inte dementerade uppgiften att Folkpartiet vill ha nationella prov i förskolan. Jag hoppas att han kan dementera det i annat sammanhang eller tala om att det förhåller sig så.

Avslutningsvis, herr talman, vill jag hävda att det ibland låter på borgerliga politiker som om riksdagen skulle kunna kommendera fram mer ordning och reda i skolan eller skrämja fram den genom tidigare och mer fingraderade betyg. Men det går naturligtvis inte. Det som krävs är att vi ger skolan tillräckliga resurser och arbetsro, att vi ger skolan mer personal, tar bort de graderade betygen och ökar elevmakten. Då ökar kvaliteten och trivseln i skolan både för lärare och för elever.

Anf. 16 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Herr talman! I Stockholms skolor görs ett fantastiskt arbete. Duktiga, välutbildade lärare arbetar engagerat för att hjälpa, stötta och stimulera Stockholms barn och ungdomar att växa med kunskap. Jag är full av beundran för det arbete som de gör. Det är en härlig upplevelse att vara ute i många av Stockholms skolor och träffa dessa lärare och dessa elever. De behöver ju respekt för sitt arbete. När Kristdemokraternas Maria

Prot. 2001/02:69
14 februari

*Aktuell debatt:
Kvaliteten på
undervisningen i
grundskolan*

Larsson säger att skolan är en nationell katastrof, vad är det för budskap till Stockholms lärare och elever? Det pågår ett fantastiskt arbete.

Det jag kritiserar är den borgerliga ledningen i Stockholm som inte tar ojämlikheten och segregationen på allvar, där den ansvarige politikern rycker på axlarna och försöker gräva fram andra siffror som visar något annat i stället för att kavla upp ärmarna och fundera på: Hur ska jag arbeta hårt för att minska ojämlikheten i Stockholm? Det är ansvaret för skolpolitiker i Stockholm, och det kräver jag.

Betygsintagning kan vara ett alldeles utmärkt instrument. Jag håller med Maud Olofsson på det sättet. Men det kräver att man arbetar mot ojämlikhet och segregation samtidigt. Annars blir det orättvisa. Då får några barn en väldigt bra skolgång, men andra får det inte.

Det görs ett fantastiskt arbete bland Stockholms lärare. Jag kommer att ägna mycket tid åt att prata med dem för att höra hur de tycker att vi ska bedriva skolpolitik framöver. Jag tror att ett gemensamt krav som de har är att vi ska visa respekt för att de är professionella människor. De är inte betjänta av att riksdagen ska tala om och skriva dem på näsan exakt hur de ska bete sig i varje ögonblick. Respekt för lärarna i Stockholm, men ge dem resurser så att de kan utföra sitt arbete på ett ännu bättre sätt. Se till att det finns en politik i Stockholm som strävar efter integration och jämlikhet.

En statlig skolpeng kommer att vara förödande på det sättet. Nu säger Beatrice Ask att checken inte kommer hem i brevlådan. Nej, det var ju ett besked. Men checken kommer till skolan. Er poäng är att man ska välja och köpa utbildning och att checken ska trilla ned i skolan. Föräldrarna kommer att hålla reda på vad den checken innehåller. Om man behöver hjälp och stöd och står där hos rektorn med sin check och inte har pengar så att det räcker, vart har då tanken och idén om den gemensamma skolan tagit vägen? Det är allas våra barn och ungdomar, det är allas vårt ansvar. Jag tror inte att det går att privatisera den idén utan att det blir en väldigt stark reaktion bland människor.

På samma sätt är det med sorteringsskolan. Det är alldeles självklart att om förälder, elev och lärare är överens om att det är väldigt bra för barnet eller den unga eleven att erbjudas ett år till så ska man ha den möjligheten. Det fungerar så i dag. Men det som Folkpartiet driver och skriver i artiklar är något helt annat. Det är en utsorterande skola som börjar med prov i nio–tio-årsåldern. Om man inte klarar provet sorteras man ut.

Dagens Nyheters ledarredaktion frågar sig: Vad händer med studiemotivationen hos de barn som upplever att de sorteras ut? Sydsvenska Dagbladet frågar sig: Det är ju så att framgång i skolan är korrelerat med föräldrarnas inkomst och studiebakgrund, kommer inte det att öka klassklyftorna i samhället?

Vi ställer de här frågorna. Socialliberaler faxar och skriver och frågar: Vad har hänt med socialliberalismen i Sverige? Men någon intressant diskussion om det får vi inte här, för man har låst sig och bestämt sig.

Jag menar att skolan måste ha mer resurser. Skolan måste stimuleras att arbeta mer med kvalitetsutvecklingen. Varje elev och förälder måste få tydligare information om hur det går för barnen, och det bör vara en individuell utvecklingsplan för var och en så att man kan nå målen. Det

är oerhört viktigt. Men visa respekt också för lärarnas arbete och deras professionalitet!

Prot. 2001/02:69
14 februari

Anf. 17 BEATRICE ASK (m):

Herr talman! Skolministern och jag tycks vara överens om att det i många skolor görs ett fantastiskt arbete. Det var inte det vi skulle diskutera i dag. Vi skulle diskutera hur det kan komma sig att 10 000 elever efter nio år inte har nått de grundläggande kunskaper de behöver och vad man vill göra åt det.

Segregationen är ett bekymmer. Det hade varit roligt om skolministern hade haft något enda förslag som hade gett utrymme för att ta tag i hur vi ska arbeta med elever som har invandrarbakgrund. Det går inte att bara tycka att det är ett problem. För många av de eleverna, inte minst de som har anlänt till Sverige under skoltiden, är mer tid faktiskt nödvändig för att de ska komma i kapp. Det finns andra åtgärder också. Dem hinner jag inte gå in på nu. Men det är naturligtvis ett seriöst problem.

Däremot är det så, och det tror jag också att vi är överens om, att det också krävs extra resurser. Men Socialdemokraterna ska inte skryta om Wärnerssonpengarna som ger en tjänst på 415 elever. Det är ett bläckstänk i havet, precis som Skolverket säger. Dessutom måste elever som behöver extra hjälp ha mer resurser än andra. Det har vi i vårt skolpengssystem. Så är det i Stockholm i dag också. Under den här perioden har man faktiskt sett till att stärka de resurserna.

Till Kalle Larsson vill jag säga: Sluta förtala skolorna på Järvafältet! Bland de bästa skolorna i Stockholm är Rinkebyskolan och flera av de andra skolorna där ute. De når otroligt goda resultat. Detta bl.a. tack vare att det finns ett pedagogiskt intresse, en uppbackning, ett stöd och inspiration också från Stadshuset. Det har funnits under många år. Det är viktigt för att de här eleverna ska få en god chans. Prata inte illa om skolorna på Järvafältet!

Det är synd om Miljöpartiet som inte tror att riksdagen har någon betydelse. Det är klart att vi på olika sätt och med olika beslut kan se till att ta bort hinder och öka möjligheterna för en bättre skola i alla delar av Sverige. Detta är ju ingen Stockholmsdebatt. Den borde handla om hela landet. Problemen finns överallt. Det är det vi måste våga se och erkänna. (Applåder)

Anf. 18 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Herr talman! Det vore bra om vi kunde komma till en skolpolitisk debatt som slutar att svartmåla skolan. Jag tror att många lärare och elever inte känner igen sig. Föräldrar undrar vad det är man talar om.

Vi ska se de problem den svenska skolan har. Vi ska föra ett resonemang om hur vi ska stärka den svenska skolan, men vi ska undvika katastrofbeskrivningar. De har inte med verkligheten att göra.

Häromveckan kom en tysk delegation till Sverige. De kom från en av de stora tyska lärarfackliga organisationerna. De var i Sverige därför att det i Tyskland pågår en mycket het diskussion om utbildningens kvalitet. Den OECD-undersökning som har gjorts visar att skolans kvalitet i Tyskland hamnar en bra bit under Sverige. I Tyskland finns en skola där det sker en tidig sortering och betyg ges tidigt. Men resultaten blir sämre än

*Aktuell debatt:
Kvaliteten på
undervisningen i
grundskolan*

för den svenska grundskolan. De undrade om det fanns en chans att föra en dialog för att stötta varandra så att vi kan förbättra våra skolor.

Det är viktigt för oss att känna till att också Sverige är intressant ur detta perspektiv. Våra ambitioner är så mycket större än dit vi når i dag. Det ska vara inspirationen för vårt arbete. Vi vill se till att vi har en skola som ger alla våra barn och ungdomar de grundläggande kunskaper de behöver för att kunna gå vidare till gymnasieskolan och där få de kunskaper de behöver för yrkeslivet, men framför allt för att vara medborgare som kan delta i samhället och leva ett gott liv. Den svenska skolan är en av de viktigaste framtidsfrågorna vi har. Då ska den inte svartmålas, utan vi ska beskriva de styrkor som finns och ta tag i de svagheter som finns.

Det viktigaste är att barnen tidigt ges det stöd de behöver. Då behövs fler lärare och specialister i vår skola. Det är en väldigt viktig framtidsfråga för socialdemokratin.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.

2 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 8 februari.

3 § Meddelande om kammarens sammanträdesplan

Förste vice talmannen meddelade att en plan för kammarens sammanträden under tiden mars t.o.m. juni 2002 delats ut till kammarens ledamöter.

4 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Till riksdagen hade inkommit följande skrivelser:

Interpellation 2001/02:226

Till riksdagen

Interpellation 2001/02:226 av Ana Maria Narti (fp) om våld mot kvinnor

Interpellationen kommer att besvaras den 19 februari.

Skälet till dröjsmålet är utländskt ministerbesök.

Stockholm den 11 februari 2002

Näringsdepartementet

Mona Sahlin

Enligt uppdrag

Dag Ekman

Expeditionschef

Till riksdagen

Interpellation 2001/02:242 av Annelie Enochson (kd) om hyressättningen i Akademiska Hus

Interpellationen kommer att besvaras den 8 mars 2002.

Skälet till dröjsmålet är inbokade möten, möte med EU-nämnden och utlandsresor.

Stockholm den 8 februari 2002

Finansdepartementet

Bosse Ringholm

Interpellation 2001/02:248

Till riksdagen

Interpellation 2001/02:248 av Harald Nordlund om kalkning av sjöar och vattendrag

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 8 mars 2002.

Skälet till dröjsmålet är internationella resor och andra inbokade engagemang.

Stockholm den 12 februari 2002

Miljödepartementet

Lena Sommestad

Enligt uppdrag

Kathrin Flossing

Expeditions- och rättschef

Interpellation 2001/02:249

Till riksdagen

Interpellation 2001/02:249 av Ulla-Britt Hagström om vindkraftverk

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 8 mars 2002.

Skälet till dröjsmålet är internationella resor och andra inbokade engagemang.

Stockholm den 12 februari 2002

Miljödepartementet

Lena Sommestad

Enligt uppdrag

Kathrin Flossing

Expeditions- och rättschef

5 § Svar på interpellation 2001/02:225 om Skollags- och Gymnasiekommittéernas verksamhet

Svar på interpellation

Anf. 19 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Herr talman! Per Bill har synpunkter på hur regeringen har hanterat och hanterar uppdragen till 1999 års skollagskommitté respektive Gymnasiekommittén 2000.

Per Bill har därför frågat vilka åtgärder jag avser att vidta för att tillse att det angelägna arbetet inte förhalas ytterligare, tillse att de frågor som

ändå är i närheten av beredda inte läses in i ytterligare utredningsarbete, tillse att oacceptabla förseningar av detta slag inte upprepas samt åtgärda alla de problem Skollagskommittén och Gymnasiekommittén var satta att lösa.

Inledningsvis vill jag slå fast att även jag är fullt medveten om att båda kommittéerna har angelägna, svåra och tidskrävande uppdrag.

Gymnasiekommittén 2000 fick omfattande uppdrag i de ursprungliga direktiven och fick därefter, precis som Per Bill redovisar, flera nya tunga uppdrag i sitt förra tilläggsdirektiv. Regeringen avsåg att presentera förslag om en gymnasieexamen samtidigt med den aviserade propositionen om rekrytering till högskolan. Tidsplanen för denna proposition blev dock förskjuten. Regeringen gjorde då, främst med anledning av behovet av en översyn av gymnasieskolans betygssystem, bedömningen att det fanns skäl att överlåta till Gymnasiekommittén 2000 att ge ett samlat förslag om gymnasieskolans utbud av studievägar, en eventuell gymnasieexamen och ett ämnesbetygssystem.

1999 års skollagskommitté har varit otursförföljd. Efter ett drygt år blev ordföranden svårt sjuk och en ny ordförande fick ersätta honom. Förra sommaren insjuknade huvudsekreteraren och avled en kort tid därefter. Dessa olyckliga avbräck sätter naturligtvis spår i kommitténs fortsatta arbete och tidsplan. Kommittén har därför vid två tillfällen anhållit om och beviljats anstånd med att redovisa sitt uppdrag. I slutet av förra året inkom 1999 års skollagskommitté med ytterligare en anhållan om anstånd med att redovisa sitt uppdrag till den 30 april 2002. Kommittén behövde tiden, enligt information jag har fått, för att hinna utreda konsekvenserna av kommitténs ställningstagande beträffande vissa principiella frågeställningar som rör den nya skollagens struktur.

I samband med 1999 års skollagskommittés begäran om förlängning fanns det skäl för regeringen att se över hur resultatet av de båda utredningarna skulle bli. För att remissinstanserna ska få möjlighet att se helheten var det viktigt att kommittéerna fick ett gemensamt uppdrag att samråda vad gäller bestämmelserna i skollagen rörande gymnasieskolan.

1999 års skollagskommitté och Gymnasiekommittén 2000 arbetar båda med frågor som rör gymnasieskolan, men de har utifrån sina direktiv olika utgångspunkter.

1999 års skollagskommitté arbetar i första hand med skolförhållanden, gripande frågor, t.ex. hur en ökad rättssäkerhet för elever kan åstadkommas, analys och definition av termer som används i skollagen och förtydligande av lagstiftningen. 1999 års skollagskommittés förslag till ny skollag kommer att innehålla förslag som rör samtliga verksamhets- och skolformer.

Uppdraget för Gymnasiekommittén 2000 omfattar enbart gymnasieskolan. De förslag som Gymnasiekommittén 2000 lägger fram kommer sannolikt att kräva omfattande förändringar i nuvarande bestämmelser om gymnasieskolan i skollagen. Det gäller såväl gymnasieskolans inre struktur som terminologi och begrepp kopplade till denna, men kan enligt direktiven även beröra mottagande och intagning av sökande m.m.

För att få kommittéernas två kommande betänkanden att harmoniera med varandra har regeringen funnit att det finns starka skäl att samordna kommittéernas arbete. 1999 års skollagskommitté ska därför samverka med Gymnasiekommittén 2000 så att de förslag till författningsändringar

som Gymnasiekommittén 2000 lämnar stämmer överens med strukturen på det förslag till ny skollag som 1999 års skollagskommitté lämnar. Lärarförbundet och Lärarnas riksförbund har också, av denna anledning, framfört önskemål om att de två kommittéerna bör få ytterligare tid på sig.

Sammanfattningsvis gör jag den bedömningen att den förlängda tiden för båda kommittéerna leder till ett bättre underlag för regeringens framtida ställningstagande. Förlängningen av Gymnasiekommittén 2000 bör inte medföra en försening av genomförandet av en förändrad och delvis reformerad gymnasieskola.

Med detta som bakgrund vill jag svara Per Bill att regeringen inte har några planer på att förlänga tiden ytterligare för någon av dessa utredningar.

Anf. 20 PER BILL (m):

Herr talman! Skolan är en av de absolut viktigaste frågorna i vårt samhälle. Så har det alltid varit, och jag tror att det kommer att bli det ännu tydligare nu när vi är på väg från ett industrisamhälle till ett kunskapssamhälle. Därför borde varje regering sätta skolan och skolfrågorna överst på en lista av riktigt strategiska frågor att hantera.

Hur ser vi till att skapa ett utbildningssystem som tar vara på alla elevers talanger? Det är oerhört viktigt. Hur ser vi till att stimulera eleverna, så att deras talanger syns, så att de växer, så att de går mot en ljusare framtid med bra jobb och en rik fritid? Hur ser vi till att förbättra de skolor som tyvärr behandlar sina elever som ett grått kollektiv och som ibland bidrar till att försvåra för eleverna att utveckla sin fulla potential? Det här är frågor som vi verkligen borde ägna tid åt.

Och tid har Socialdemokraterna haft. Nästan åtta år har man haft på sig att göra förändringar i skolan. Tyvärr har mycket lite hänt. Snarare skulle många hävda att man har gjort ganska mycket för att försvåra, framför allt för mångfalden, för friskolorna, att man har velat minska mångfalden i utbildningssystemet. Andra viktiga frågor har begravts i långa sega utredningar såsom Gymnasiekommittén och Skollagskommittén.

Efter flera års arbete skulle Gymnasiekommittén äntligen vara färdig den 30 april i år. Utredningen skulle då lägga fram någonting som vi kunde diskutera i valrörelsen så att vi skulle kunna få en bred demokratisk genomlysning av förslagen. Tyvärr blir det inte så.

Än längre, herr talman, har Skollagskommittén låtit vänta på sitt slutprotokoll. Slutdatumet var satt till den 1 maj 2001. Men inte heller de här frågorna kommer vi att ha möjlighet att ordentligt och demokratiskt genomlysna i valrörelsen. Det är ett stort problem.

Den 15 januari lät regeringen meddela att såväl Skollagskommittén som Gymnasiekommittén skulle få förlängt mandat till slutet av 2002. Med andra ord skulle alla frågorna sopas under mattan och plockas fram först efter valet.

Den sopa under mattan-politik som jag tycker att vi ser alltför exempel på nu är, tycker jag, demokratiskt mycket tveksam. Det handlar ju om att i val försöka att presentera för väljarna de förslag som finns. Att gömma dem långa tider i olika utredningar, bara därför att man är rädd

Prot. 2001/02:69

14 februari

Svar på interpellation

för att de borgerliga kanske har aptitligare förslag om någonting, är mycket tveksamt.

En fråga blir då: Är det här verkligen så viktigt? Är det någonting viktigt de gör i Gymnasiekommittén?, Låt mig ta några exempel. De ska utreda och lämna förslag på en struktur för hela den framtida gymnasieskolan. Det tycker nog de flesta är hyggligt viktigt. Och jag tror att många skulle tycka att det vore mycket spännande och bra ifall vi hade kunnat diskutera de förslagen i valrörelsen. Det kan vi tyvärr inte. I stället tvingas vi att gissa vad Socialdemokraterna tänker lägga fram för förslag. Det här är ett problem.

Anf. 21 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Herr talman! Vi hade för några minuter sedan en rejäl diskussion om skolan, som jag såg att också Per Bill lyssnade på. Den handlade om de viktiga framtidsfrågorna, om de ideologiska vägvalen, om en sorterings-skola eller en likvärdig skola för alla, om vilka ambitioner vi ska ha för våra elever. Ska framtidens gymnasieelever som går på yrkesinriktade program ha sänkta kunskapskrav, som Moderaterna vill därför att de tror att arbetslivet inte längre kräver goda kunskaper? Eller ska de också ha rätt till goda kunskaper för att klara ett modernt arbetsliv? Det är viktiga diskussioner.

Det som Per Bill interPELLerar om är två utredningars arbete. Jag har som skäl redovisat sjukdom, dödsfall, behov av att samordna kommittéernas arbete och lärarfackliga organisationer som begär att vi ger dem mer tid så att det kan bli en bra samordning. Jag visar också på att implementeringen av en ny gymnasieskola inte försenas av detta. Jag tycker att det är starka skäl.

Jag diskuterar mycket gärna skolpolitiken. Men jag tror att det är svårt för Per Bill att hitta goda skäl att kritisera just hanteringen av kommittéernas arbete.

Anf. 22 PER BILL (m):

Herr talman! Jag tänkte inte ägna mig åt den debatt som säkert har tagit ordentligt på krafterna under en och en halv timme, utan jag tänkte att vi faktiskt skulle ägna oss åt de två kommittéerna som jag tycker har väldigt viktiga frågor framför sig.

Jag håller gärna med om att det har varit förmildrande omständigheter för den ena av kommittéerna. Det är ingen tvekan om att det har varit extraordinära omständigheter som har gjort att man kan ha förståelse för ett visst mått av överskridande av tid. Men det handlar ju om ganska stora överskridanden om man utgår från när de skulle ha varit färdiga första gången.

De skulle ju faktiskt också ha kunnat lämna ifrån sig några delar av vad de har kommit fram till hittills så att vi hade kunnat diskutera frågorna, för nog är det väl ändå viktigt att veta hur en ny gymnasieskola ska se ut?

Är det inte också viktigt att få en analys av arbetsmarknadens och samhällets förändringar och hur vi ska bredda rekryteringen till högskolan, som var ett av de andra direktiven som kommittén hade, att överväga formerna för de olika studievägarna och hur de skulle göras tillgängliga för alla elever i landet? Är inte det något som är oerhört viktigt, så att de

olika programmen faktiskt blir tillgängliga också för elever som kommer från glesbygd, glesbygd som kanske inte klarar av att i sin enda gymnasieskola ha alla de 17 olika programmen, som jag tror att det är? Och vilka blir de ekonomiska konsekvenserna av pendlingsbidrag, inackorderingskostnader m.m.? Vore det ändå inte viktiga frågor att diskutera?

Om vi ska diskutera glesbygdsfrågor i valrörelsen, tycker då inte skolministern att bland glesbygdsfrågorna skulle faktiskt också glesbygdsbarnens möjligheter att få en riktigt bra skolgång i skolor och på program som de själva har valt vara en fråga som vi borde diskutera i stället för att sopa den under mattan och lägga den i en utredning som inte kommer att lämna ifrån sig något förrän efter valet?

Herr talman! Även den andra kommittén, Skollagskommittén, sysslar med oerhört viktiga frågor. Här handlar det t.ex. om att harmonisera skollag, läroplaner, andra förordningar och föreskrifter, dvs. att se till att all lagstiftning kring skolan pekar åt samma håll. Vi vet båda två att ett av problemen i dag är att man ibland inte vet vilken tolkning man ska göra när den ena lagen borde tolkas åt ett håll och den andra lagen åt ett annat håll. Hur ska då skolorna göra för att försöka att verkligen leva upp till lagtexterna? Detta är ett problem, detta borde vi kunna diskutera i en valrörelse och vi borde ha tid att diskutera det här i kammaren i dag.

Det handlar också om förskolan, en förskola som både skolministern med små barn och jag med små barn är mycket intresserad av. Hur ska den komma in i skolsystemet? Ska förskolan bilda en egen skolform eller ska den inte göra det? Hur får man dessa att gå ihop och haka i varandra? Vad kan skolan lära sig av förskolan och vad kan förskolan lära sig av skolan? Hur kan man samutnyttja lokaler? Det är oerhört viktiga frågor som jag tror att många föräldrar med små barn gärna skulle vilja se att vi diskuterade i valrörelsen och inte sopade under mattan till efter valet.

Anf. 23 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Herr talman! Per Bill räknar upp en väldig massa viktiga frågor, som jag helt delar hans bedömning är strategiska frågor, om framtidens gymnasieskola, framtidens rekrytering till högskolan, kopplingen mellan förskolan och grundskolan – alla dessa och många, många fler strategiska frågeställningar.

Det gäller alla dessa, och många fler, strategiska frågeställningar. Att vi nu har en utredning, eller två utredningar, som dels tittar på lagstiftningen, dels tittar på den framtida gymnasieskolan, betyder naturligtvis inte att debatten ska avstanna.

Jag vet inte vad Per Bill gör, men jag är ute och diskuterar de här frågorna varje dag, varje vecka. Det gäller t.ex. relationen mellan högskola och gymnasieskola. Det är väldigt viktigt att man också låter de här arbetena harmoniera med varandra. Som jag har förstått det har också insikten om behovet av samordning växt i kommittéerna under den tid då de har arbetat. Vi får också krav från andra viktiga aktörer i skolvärlden på att det behöver bli en samordning.

Jag har också redovisat ett antal andra mycket väsentliga orsaker till att det har tagit längre tid än vad man en gång trodde. Jag är glad att Per Bill också ser dem som väsentliga orsaker. Men när det gäller själva debatten, Per Bill, välkomnar jag verkligen att vi för en diskussion. Kanske kan vi t.o.m., trots att valrörelsen snart kommer i gång, föra en

sansad och bra diskussion om hur de här frågorna ska lösas i framtiden. Det är åtminstone min ambition.

Jag menar att det inte finns någon grund för kritik mot kommittéernas arbete med tanke på de orsaker som jag här har redovisat i riksdagen.

Anf. 24 PER BILL (m):

Herr talman! Såväl under hela den debatt om skolan som vi hade här för en liten stund sedan som hittills under de här två anförandena, som Thomas Östros har hållit som skolminister, har han frenetiskt duckat för vad han själv vill göra. Vilka konkreta, fasta förslag kommer innan valet? Eller går strategin ut på att Thomas Östros nu som skolminister ska gå ut och låta som Moderaterna *light* eller som en socialliberal, som jag hörde några gånger här i talarstolen?

Hur rimmar det med att han sedan, om valet går som opinionsundersökningarna säger, vilket vi ju hoppas att det inte gör, ska bilda regering tillsammans med Vänsterpartiet? Vänsterpartiet håller ju i dag successivt på att flytta ut och ta bort alla dem som har samarbetat med Socialdemokraterna. Många av deras riksdagsledamöter hänger med huvudet och säger: Jag får inte stanna kvar. Jag får inte behålla min riksdagsplats, för jag har inte k-faktorn tillräckligt tydlig. Vad är då k-faktorn? Jo, k-faktorn är att man är en tvättakta kommunist.

Tyvärr är det ju så att på skolsidan kommer skolministern att få samarbeta med Kalle Larsson, en person som inte tycker att våld är en fråga om moral utan snarare en fråga om makt i samhället. Han kommer att få samarbeta med Jenny Lindahl, som väl också riskerar att komma in. Hon tycker att Lenin var en fin kille. Att han var tvungen att ha ihjäl rätt mycket människor var ju sådant man fick ta. Det var liksom andra sidan av myntet, han var inte en större massmördare än någon annan som satt vid makten i världen vid den tiden.

Är det den typen av kommunister som Socialdemokraterna ska driva skolpolitik med i framtiden?

Anf. 25 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Herr talman! Jag undrade vart den här debatten var på väg. Vi började med Skollagskommitténs och Gymnasiekommitténs arbete, men vi avslutade med kommunismens brott.

Jag har aldrig haft några problem med att klockrent ta avstånd från allt vad kommunism heter. Jag tillhör ett av de få partier som verkligen fullt ut kan vara stolt över sin historia.

När vi nu talar om kommittéernas arbete är det viktigt att konstatera att Per Bill delar min uppfattning att det finns, och har funnits, goda skäl för de förlängningar som har inträffat. Det betyder inte att det är slut på samtalet om skolan. En viktig fråga kommer ju att vara t.ex. det som Per Bill tog upp. Vart har socialliberalerna tagit vägen? Nu hör de av sig till Utbildningsdepartementet, men jag är ju socialdemokrat och jag vet inte vart jag ska hänvisa dem.

Överläggningen var härmed avslutad.

Kammaren beslutade kl. 13.44 på förslag av förste vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 14.00 då frågestunden skulle börja.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 14.00.

6 § Frågestund*Frågestund*

Anf. 26 TREDJE VICE TALMANNEN:

Kammarens överläggningar återupptas för frågestunden. Följande statsråd kommer att delta: statsminister Göran Persson, statsrådet Ingela Thalén, försvarsminister Björn von Sydow, statsrådet Leif Pagrotsky och näringsminister Björn Rosengren.

Statsministern besvarar såväl allmänpolitiska frågor som frågor inom sitt eget ansvarsområde. Frågor till övriga statsråd förutsätts beröra deras ansvarsområden inom regeringen. Det är snabba frågor vi vill ha. En minuts talartid gäller för både frågor och svar.

Tudelningen av Sverige

Anf. 27 ROLF GUNNARSSON (m):

Fru talman! Min fråga går till statsministern. Det gäller en sak som berör och oroar halva delen av landet, i alla fall geografiskt, nämligen den tudelning av Sverige som sker.

Jag skulle bli förvånad om inte statsministern också går omkring och känner samma oro som jag, som bor i ett utflyttningslän. Befolkningsutflyttning och därmed minskade skatteintäkter och därmed minskad service är sådant som man dagligen får olika kontakter om. När jag i dag får chansen och statsministern finns här i kammaren tänkte jag att vi skulle få höra om en ärlig vision och tankar kring det här med det tudelade Sverige samt om vad som här i kammaren måste göras för att orden hela Sverige ska leva inte bara är ord utan också omsätts i handling.

Anf. 28 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Rolf Gunnarsson tar upp en viktig fråga. Jag kan villigt erkänna att jag har ganska många grubblande stunder kring detta. Problemet är väldigt sammansatt. Några enkla och tydliga drag ser man dock i en politik som måste föras:

1. Alla kommuner i Sverige måste ha bra grundvillkor. Man får inte utarma glesbygdskommunerna genom att inte våga driva en omfördelning från tillväxtområden till dem som ingenting har. Detta är basalt.

2. Goda kommunikationer behövs. Man måste faktiskt ha en stark samhällsekonomi, med en stark offentlig ekonomi i botten, för att se till att hela landet tillförsäkras goda kommunikationer.
3. En väl utbyggd kunskapsförmedling behövs, med högskolor i hela landet. Jag är glad över att det motstånd som förut fanns mot att sprida högskolan över hela Sverige nu är brutet.

Där har vi tre höropelare för att bedriva en regionalpolitik. Därtill kommer allt det andra som vi traditionellt lägger in i regionalpolitiken. Jag har inte en enda stund någonsin tyckt att detta varit enkelt, och jag har många grubblande stunder kring detta.

Anf. 29 ROLF GUNNARSSON (m):

Fru talman! Jag tackar statsministern för svaret. Den ljusning som man ska se en dag som alla hjärtans dag är att det är positivt att vi båda grubblar på det här. Den oro som finns – jag tror att det gäller människor från alla partier, men jag vet ju inte hur alla röstar som tar kontakt med mig om de olika problemen i ett utflyttningslän, som jag alltså själv bor i – visar att det finns många problem. Jag tror att det här är en fråga som inte ett parti ensamt löser, utan det behövs flera partier.

Vi har förslag om sänkt bensinskatt och om mer pengar till vägarna än vad regeringen har anvisat. Vidare gäller det villkoren för företaget. Jag instämmer vad gäller utbildningsfrågorna och högskolebiten, som statsministern var inne på.

Kanske kan vi lägga pussel och få ihop det och därmed få en ljusning på glesbygdshimlen – om jag får säga så om länen norr om Uppsala län, för det är där som utflyttningen sker. Här behövs det nog många kockar. Jag hoppas att man kan se positivt på de olika förslagen från olika partier.

Anf. 30 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Jag delar gärna ansvaret med Rolf Gunnarsson för att vända en sådan här utveckling – det lilla som vi två tillsammans kan göra. Vi kan göra rätt mycket, dock icke allt. Men jag är glad över att vi tycks vara överens om att en basal förutsättning är att alla Sveriges kommuner har likvärdiga ekonomiska förutsättningar genom ett radikalt utjämnningssystem.

Vi vet ju att vad som blir kvar när jobben försvinner och när arbetsplatser flyttar därför att industrin exempelvis förändras är en kommunal organisation som ska ta nya tag tillsammans med lokala entreprenörer för att vända utvecklingen. Då är det viktigt att kommunen själv inte är djupt pressad ekonomiskt. Där är det fortfarande mycket kvar att göra. Låt oss hjälpas åt också med den saken!

Någon typ av ljusning kan man kanske hoppas på när både Gunnarsson och jag slår armarna om varandra och försöker anstränga oss till det yttersta för att stötta Glesbygds-Sverige. Som vittnesbörd om alla hjärtans dag vid en tidpunkt då solens strålar bryter in i kammaren kan det väl vara något att glädjas åt över alla partigränser.

Anf. 31 Andre vice talman EVA ZETTERBERG (v):

Fru talman! Jag har en fråga till barnminister Ingela Thalén. FN:s barntoppmöte för barnets rättigheter blev ju framflyttat till maj år 2002 på grund av de fruktansvärda terroristdåden i New York i september. Under tiden har vi kunnat förbereda oss bättre både från regeringens sida och från dem som är intresserade av de här frågorna. Men under tiden har också de missförhållanden uppdagats som funnits en lång tid på Carlsunds flyktingförläggning för ensamma flyktingbarn.

Bedömer statsrådet att de missförhållandena kommer att ha undanröjts så att situationen är betydligt bättre och så att detta inte ska påverka Sveriges agerande och bl.a. det tal som Sverige kommer att hålla i samband med barntoppmötet i New York i maj?

Anf. 32 Statsrådet INGELA THALÉN (s):

Fru talman! Det är min uppfattning att både ledningen för Carlslund och de kommuner som är inblandade, med bistånd av de regionala myndigheterna och också de nationella myndigheterna, kommer att kunna undanröja de direkta problem som i dag finns. Sedan finns ett kvarstående problem, nämligen hur man ska brygga över den uppenbara bristen på samordning mellan dem som på ett mer generellt plan borde ta ansvar för att samordningen ska fungera. I den frågan har bistandsminister Jan O Karlsson och jag för avsikt att träffa de ledande för bl.a. Socialstyrelsen, Kommunförbundet och Migrationsverket för att gå igenom på vilka områden vi behöver förändra och förbättra för att den här typen av problem inte ska uppstå framöver.

Med all säkerhet kommer vi att då och då drabbas av stora påfrestningar beroende på att barn ensamma söker sig till Sverige. Men vi ska definitivt ha en betydligt bättre beredskap för att handskas med de problem som kommer att uppstå framöver.

Anf. 33 Andre vice talman EVA ZETTERBERG (v):

Fru talman! Jag tror att det är av yttersta vikt att vi så snart som möjligt vidtar åtgärder och gör de förändringar som måste göras. Det är viktigt för de barn som detta gäller, men det är också viktigt för Sveriges anseende och förtroende i världen vad gäller barnrättsfrågor. Där tycker jag att det vore på sin plats att Sverige visade viss självkritik – alltså att vi inte handskas så väl med allting vad gäller barnens rättigheter.

Jag har en följdfråga om den kritik och den diskussion som uppstått inför barntoppmötet och som handlar om hur barns eget inflytande i den processen måste stärkas – det finns barn som kommer att vara representerade: Anser barnministern att vi på ett tillfredsställande sätt har sett till att barns inflytande över processen och förberedelserna för att delta är tillräckligt?

Anf. 34 Statsrådet Ingela Thalén (s):

Fru talman! Nej, det anser jag inte. Jag tycker att vi har väldigt mycket mer kvar att göra. Men i förhållande till hur vi haft det tidigare år är det ingen tvekan om att Sverige har tagit många steg för att öka möjlig-

Frågestund

heterna för unga att få ett inflytande dels över olika frågor som rör deras närhet, dels över sin egen situation.

I höstas tog jag initiativ till att utse ett antal ambassadörer i åldern 10–17 år som ska hjälpa bl.a. regeringen med att granska på vilket sätt Sverige uppfyller barnkonventionens intentioner. Syftet med det biståndet är att vi ska få de ungas röster i den här granskningen. Deras synpunkter ska utgöra en del av det underlag som vi använder när vi rapporterar till FN:s barnkommitté.

Det är självklart att väldigt många olika grupperingar, många olika aktörer ute i kommuner och landsting och inte minst i den statliga verksamheten kan göra mer för att låta barn och unga ha ett inflytande över hur saker och ting kan förändras på ett bättre sätt.

Jag har personligen en stor ödmjukhet inför det som Eva Zetterberg säger, att vi ska vara väldigt självkritiska. Barnkonventionens intentioner ska genomsyra och styra vårt synsätt när det gäller barns och ungas uppväxt.

Den privata äganderätten

Anf. 35 KENNETH JOHANSSON (c):

Fru talman! Den privata äganderätten är av grundläggande betydelse för hela samhällssystemet. Det är en förutsättning för ekonomisk utveckling, marknadsekonomin och ett incitament för långsiktig förvaltning. De här insikterna omfattas av många. Ändå måste äganderätten ständigt försvaras. Även om inte själva ägandet ifrågasätts anser många att det är högst legitimt att urholka dess innehåll. 1999 års författningsutredning, i vilken jag ingår, är ett exempel på just detta. En socialistisk majoritet med stöd av Miljöpartiet ville försämra den grundlagsfästa rätten till ersättning vid ingrepp i äganderätten. Vi lyckades den gången avvärja hoten.

Jag skulle vilja ställa en fråga till statsministern om statsministern är beredd att följa ett förslag från mig att tillsätta en kommission med uppdrag att belysa äganderättens betydelse för den ekonomiska utvecklingen i landet och lägga fram förslag om stärkt skydd för äganderätten i både grundlagen och den vanliga lagstiftningen.

Anf. 36 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Jag brukar vara noga med att lyssna på råd från Dalabänken, men ibland har de karaktären av: Vad göras skall är allaredan gjort, I herredagsmän riden icke så fort.

Här tror jag nog att det slås in öppna dörrar. Vi lever i en marknadsekonomi, vi är internationellt utsatta, vi har en osedvanligt stark uppslutning i alla samhällskretsar omkring äganderätten, samtidigt som det finns förståelse för att vi i vissa fall ska lösa saker och ting gemensamt. Den här avvägningen har tjänat oss väl. Jag ser ingen anledning att ändra vår politik. Det skulle, tror jag, väcka väldigt konstiga känslor om man i det här läget nu tillsatte en stor kommission för att stärka eller skydda äganderätten, som ju på inget sätt är svag eller hotad.

Anf. 37 KENNETH JOHANSSON (c):

Fru talman! Jag får tacka för svaret, även om jag hade hoppats på större tillmötesgående i sakfrågan. Jag tog ett exempel på där hotet var uppenbart. Det finns exempel där det är problem när det gäller äganderättsfrågor. Miljöbalkens detaljerade regelverk, kommersiellt utnyttjande av allemansrätten är exempel på frågor som är bekymmersamma. Jag hade hoppats på större delaktighet i de bekymren från statsministerns sida.

Jag tycker att det här är oerhört viktiga frågor. Det finns ett hot om försvagning av den privata äganderätten. Det finns en insikt hos många att företagandet i landet, liksom den ekonomiska tillväxten, motverkas av instabila konstitutionella regler. Ett starkt skydd för egendom i författningen liksom i underliggande lagstiftning är grundförutsättning för ekonomisk utveckling. Jag beklagar att vi inte delar varandras uppfattningar i den delen. Vi kommer att göra vad vi kan för att få ökad insikt både hos regeringen och hos dess statsminister.

Anf. 38 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Jag ska lyssna noga, men jag är inte så imponerad av argumenten, måste jag säga, särskilt inte de två exempel som Kenneth Johansson tar upp. Det första handlar om konflikten mellan äganderätt och miljöintresse, inte så sällan i anslutning till avverkning av skog och skyddsvärda biotoper. Där finns en målkonflikt. Centern med sin tydliga förankring i gröna värden, tycker jag, borde också se den dimensionen i frågan, inte bara luta sig mot äganderättsresonemanget.

Den här frågan sliter vi med sedan många år tillbaka. Vi ska försöka hitta en lösning som är en kompromiss.

Det andra exemplet gör mig väldigt orolig när Kenneth Johansson i kammaren lyfter upp allemansrätten och börjar tala om att den står i konflikt med äganderätten. Vad är det Centern går och funderar på? Är det inskränkningar i allemansrätten? I så fall blir det politisk strid, det kan jag försäkra.

Luftvärnssystemet Bamse

Anf. 39 HELENA ZAKARIASÉN (s):

Fru talman! Jag har en fråga till försvarsministern.

Luftvärnssystemet Bamse har varit föremål för diskussion den senaste tiden. Det finns både en oro och en osäkerhet för vad som ska hända med projektet både bland allmänheten, alltså karlskogaborna, och naturligtvis bland dem som arbetar med Bamse.

Min fråga blir helt enkelt till försvarsministern: Vad händer med Bamse?

Anf. 40 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s):

Fru talman! Det som har hänt har varit att Försvarets materielverk i höstas konstaterade att *en* av de förutsättningar som har funnits för att det här systemet ska gå vidare inte har kunnat uppfyllas, och det är att ta fram en annan teknik som ska kunna styra den roboten i en senare version. Det har gjort att överbefälhavaren och materielverket har övervägt

Prot. 2001/02:69

14 februari

Frågestund

frågan. Överbefälhavaren har kommit fram till resultatet att projektet bör gå vidare. Överbefälhavaren har inom Försvarsmakten tillsatt en stor utredning över hela Sveriges luftförsvarsförmåga. I ljuset av det arbetet vill ÖB att projektet går vidare. Jag delar den ståndpunkten.

Anf. 41 HELENA ZAKARIASÉN (s):

Fru talman! Jag får tacka försvarsministern så mycket för det glädjande beskedet. Min andra fråga blir då: Hur ser regeringens framtida inriktning för robotindustrin ut?

Anf. 42 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s):

Fru talman! Det är en mycket viktig frågeställning. Praktiskt taget hela dagens försvarsindustri i Sverige har blivit föremål för förändringar när det gäller ägandet. Det har blivit en internationalisering av ägandet. Det gäller hela Saabkoncernen där British Aerospace är med. Men det är antagligen en fördel om de delar av Saabkoncernen som har robotinriktning också blir föremål för en särskild genomgång av företagsledningen. Kan man göra strukturförändringar som gör att det i fortsättningen kommer att vara svenskt baserat robotkunnande kvar? Vi har inga möjligheter att ha så långa serier i beställningar från den svenska Försvarsmakten som var möjligt under det kalla kriget. Man bör därför se om möjligheterna att hitta andra ägarkonstellationer. Jag välkomnar en sådan utveckling.

Strålning från mobiltelefoner

Anf. 43 EVA FLYBORG (fp):

Fru talman! Jag ber att få ställa en fråga till näringsministern.

Larmrapporter om strålning från mobiltelefoner och dess negativa konsekvenser har duggat ganska tätt under de senare åren. Sambanden blir starkare och starkare enligt varje undersökning som kommer. Det har i dagarna kommit en ny undersökning från Tyskland som påvisar att barn påverkas av mobiltelefonstrålning. Det står att barns hjärnaktivitet minskar av mobiltelefonerna. Samma låga hjärnaktivitet kan uppmätas hela 50 minuter efter pratandet i mobiltelefon.

Jag skulle vilja ställa frågan till näringsministern om han vet om detta. Vad gör i så fall gör den svenska regeringen för att stödja den forskning som måste till om det här? Kan vi se fram emot några som helst åtgärder från departementet i frågan?

Anf. 44 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Jag känner väl till de diskussioner som förs och även den forskning som sker. Vi följer forskningen och de myndigheter som är ansvariga för detta.

Jag kan också nämna att en organisation som jag nära tillhört, TCO, tidigare när man mätte strålning i bildskärmar tog fram ett system som varit väldigt slagkraftigt. Alla bildskärmar i dag är i princip godkända av TCO. TCO gör nu detsamma när det gäller mobiltelefoner. Jag tycker att det är ett ganska bra sätt. Man gör det ihop med branschen, ihop med en organisation som står nära människor som använder detta.

Som sagt följer jag detta och förutsätter att våra myndigheter och forskningen går hand i hand.

Prot. 2001/02:69
14 februari

Anf. 45 EVA FLYBORG (fp):

Fru talman! Det här är ju inte så enkelt, och näringsministern är inte längre ordförande i TCO. Det var därför som jag ställde frågan.

För över ett och ett halvt år sedan ställde jag en liknande fråga till näringsministern, och då lovade han att återkomma med förslag – det var lite sämre den här gången. Han skulle bara prata med Sahlin, och sedan skulle han återkomma. Men det har vi inte sett röken av i den här kammaren.

Jag tycker att det är upprörande att ingenting händer. Man sviker konsumenterna, och framför allt sviker man barnen. Den nya undersökningen från Tyskland går inte att prata bort och går inte att gå förbi.

Jag frågar återigen: När ska regeringen vakna? Hur många undersökningar ska komma innan näringsministern gör någonting?

Anf. 46 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Jag känner väl till att jag inte längre är ordförande i TCO. Jag nämnde bara ett exempel på hur olika organisationer och branscher många gånger löser den här typen av frågor på ett väldigt bra sätt.

Jag tar självfallet till mig det som har sagts här. Jag är medveten om problemet. Men jag vill säga att jag ändå har en relativt god tilltro till den forskning som görs och till den teknologi som vi använder.

Konkurrensfrågor

Anf. 47 GÖRAN HÄGGLUND (kd):

Fru talman! Jag har en fråga till näringsministern.

Under de senaste veckorna har en sorglig historia rullats upp. Den handlar om att stora svenska företag mellan sig har delat upp kontrakt som har varit föremål för offentlig upphandling. Detta tar naturligtvis stora resurser från den offentliga sektorn och är att betrakta som bedrägeri och också som brott mot den nuvarande konkurrenslagstiftningen.

Vi har även sett andra exempel. Det gäller uppdelningen av flygmarknaden, diskussioner om prissättningen på bensinmarknaden osv.

Min fråga är: Kommer regeringen att vidta några åtgärder med anledning av detta?

Anf. 48 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Konkurrensfrågor handläggs i regeringen av Ulrica Mesing. I hennes frånvaro svarar jag på frågan.

Ja, vi vidtar åtgärder, inte bara genom att våra myndigheter ytterligare skärper sitt arbete. Vi har också i dag inom regeringen diskuterat att tillsätta en kommission för byggsektorn som ska gå igenom hela sektorns funktionssätt. Det innefattar kartellinslagen, bristande kvalitet i nybyggnation i form av sprickor, mögel osv. och höga byggkostnader.

Vi är djupt upprörda och ser detta som en avgörande svaghet i svensk ekonomi. Konkurrenstrycket är för lågt, och det berövar konsumenterna väldigt stora pengar. Många vanliga människor betalar helt enkelt för

Frågestund

mycket för sina bostäder, för sin mat och för sin bensin. Vi ska se till att vi successivt försöker att åtgärda allt detta.

Det är inte lätt, därför att det är tydligt att vi saknar någonting i svensk ekonomi. Vi saknar många aktörer. I byggbranschen, t.ex., är det fyra stora företag som dominerar. Också i bensinbranschen är det ett fåtal stora företag som dominerar. Det skapar prisstelhet och höga priser. Men när det gäller byggsektorn är måttet nu faktiskt rågat. Vi tillsätter en kommission.

Anf. 49 GÖRAN HÄGGLUND (kd):

Fru talman! Tack för det, statsministern. Det var många bra besked.

Jag tror för min del att konkurrenslagstiftningen behöver skärpas på det här området. Det är ett bekymmer att de företagsledare eller chefer som gör upp i slutna rum och delar upp avtalen mellan sig riskerar att företagen i värsta fall får betala en konkurrensskadeavgift.

På samma sätt som andra bedragare i samhället tycker jag att dessa bedragare ska riskera att hamna i fängelse när de gör upp om kontrakten. Det handlar faktiskt om att frånta det offentliga viktiga resurser som behövs för gamla, barn osv. Därför anser jag att det personliga ansvaret i straffsättningen är väldigt viktigt. Har regeringen några tankar i den riktningen?

Anf. 50 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Ja, också den saken är nu aktuell i regeringen. Vi hade en första föredragning om detta förra veckan. Det är en helt ny ansats för att spräcka karteller, och vi ska också i dessa sammanhang se till att någon som är inne i kartellen, men kliver ur först, åtminstone inledningsvis kan samarbeta med myndigheterna. Vi ser också över straffskalorna.

Regelverket och lagstiftningen är viktiga. Men det är också viktigt att vi stärker konsumentinflytandet. Alla vi som konsumerar alla dessa varor, produkter och tjänster betalar för mycket. Konsumenterna är väldigt dåligt organiserade i Sverige. Vårt inflytande över opinionen är väldigt litet. Det hela styrs av producenter och starka lobbyorganisationer. Därmed har vi ett klimat i vårt näringsliv som inte är konkurrensbefrämjande, och det ligger stora förluster i detta.

Överenskommelsen om säkerhetspolitiken

Anf. 51 URBAN AHLIN (s):

Fru talman! Jag har en fråga till statsministern.

I går diskuterade riksdagen utrikespolitik. Självklart handlade en stor del av den debatten om den nya säkerhetspolitiska överenskommelsen som statsministern har slutit med ett antal borgerliga partiledare.

I gårdagens debatt tog moderatledaren Bo Lundgren ut svängarna – milt talat – ganska så rejält i sina tolkningar av vad överenskommelsen egentligen innebär.

Min fråga till statsministern är: Hur ser statsministern på moderatledarens agerande två dagar efter att statsministern och de borgerliga partiledarna har slutit en sådan överenskommelse?

Anf. 52 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Plötsligt föll solens strålar inte lika klart i kammaren som tidigare.

Det är klart att jag har varit väldigt bedrövad. En idé med att träffa en uppgörelse över blockgränsen är att man ska föra bort en stor och viktig fråga från den partipolitiska striden. Det är något som man gör för landets bästa, inte för det egna partiets bästa.

När stora partier träffar den typen av uppgörelser är det oerhört viktigt att de också står för de ingångna avtalen. Mot den bakgrunden är jag naturligtvis förvånad över att det redan på vägen ut från Rosenbad var dags att ge en tolkning åt det som har sagts som bröt upp överenskomsten och gemenskapen.

För oss som regerar och för den som vill bilda en regering är det nödvändigt att vårda den typen av uppgörelser.

Frågestund

Internationell terroristbekämpning

Anf. 53 MARGARETA VIKLUND (kd):

Fru talman! Efter det fruktansvärda som hände den 11 september förra året i USA har uppslutningen på USA:s sida för att bekämpa terrorismen väl aldrig tidigare varit så stor bland världens länder.

Men i dag diskuteras inom Bushadministrationen om en internationell koalition är nödvändig eller om det kanske är ett hinder för kriget mot terrorismen, som han uttrycker det.

Då undrar jag hur försvarsministern ser på den frågeställningen. Klarar varje land att ensamt bekämpa terrorismen? Klarar EU i dag att samla länderna till en gemensam kamp mot terrorismen? Om USA inte vill ha en global koalition för terroristbekämpning, kan FN, Nato eller någon annan organisation ta över?

Anf. 54 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Den här frågan är vidare än försvarsministerns kompetensområde. Den rör ett grundläggande förhållningssätt, internationella relationer och vår säkerhetspolitik.

Att kampen mot terrorismen efter den 11 september och inte minst insatserna i Afghanistan blev framgångsrika berodde, enligt min uppfattning, på att den amerikanska administrationen lade ned betydande ansträngningar på att samla en internationell koalition.

Inget land, hur stort det än är, ingen makt, hur mäktig den än är, förmår i dagens öppna värld att driva en politik enbart utifrån det egna landets nationella intressen. Allt sätts in i ett internationellt sammanhang. Därför kan jag bara uttrycka den förhoppningen att den möda som amerikanerna lade ned för att samla en internationell koalition efter den 11 september återigen ska anses vara värd att uppamma för att samla ett stöd också i fortsättningen, om ytterligare åtgärder behöver vidtas.

Anf. 55 MARGARETA VIKLUND (kd):

Fru talman! Jag får tacka för svaret. Det betyder att statsministern och regeringen ser oerhört allvarligt på den här frågan, och det gör vi ju allihop. Men man ser också att ett samarbete är nödvändigt för att vi över

huvud taget ska kunna arbeta mot terrorismen i världen i dag med alla de förgreningar som finns i många länder.

Om USA inte tycker att detta var så lyckat, vem ska då vara den samordnande parten i detta arbete?

Anf. 56 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Vi i Sverige har aldrig per definition pekat ut USA som något slags ledare för världsopinionen och för en världskampanj. För oss är det naturligare i sådana sammanhang att säga att det ska ske i FN:s regi. Det är där vi ideologiskt hör hemma.

I det här fallet, efter den 11 september, blev det naturligt att sluta upp på USA:s sida med den folkrättsliga ställning som den attacken kom att få efter FN-beslutet. I framtiden är det naturligtvis inom FN som detta ska ske.

Vi är beroende av varandra. Det finns fortfarande nationsgränser och nationell identitet, och det kommer det att finnas under överskådlig tid. I allt större utsträckning inser alltfler att vi inte kan lösa vår egen säkerhet utan att samarbeta med andra. Den nya säkerhetspolitiska beskrivningen som vi har antagit är ju ett uttryck för detta. Där säger vi att EU är en möjlighet till samarbete och FN en annan. De militära hoten skjuts ofta i bakgrunden och nya växer fram i stället, t.ex. terroristhot, miljöhot och olika typer av svältkatastrofer. Det är en mångfasetterad uppsättning av elände som kan drabba oss hur rika och hur skyddade vi än tycker att vi är.

Låt oss samarbeta ödmjukt! Låt oss i första hand använda den fantasitiska organisationen Förenta nationerna, som vi ju känner sådan stolthet över, för detta!

Kärnkraftsavvecklingen

Anf. 57 INGEGERD SAARINEN (mp):

Fru talman! Min fråga handlar om kärnkraftsavvecklingen, men jag skulle ändå vilja ställa den till statsministern om näringsministern ursäktar.

Energiuppgörelsen 1997 mellan regeringen, Centern och Vänstern tog bort år 2010 som ett slutår för kärnkraftsavvecklingen. Mina kontakter med myndigheter, kraftproducenter och stora elförbrukare ger ett entydigt budskap. Eftersom det inte längre finns något slutår räknar de över huvud taget inte med en kärnkraftsavveckling efter Barsebäck. Industrin investerar nu i en upprustning som blir rent olönsam om verken inte drivs länge till. Energimyndigheten räknar i sina prognoser med att reaktorer drivs i 60 år i stället för 30 eller 40.

Sverige bygger inga nya kärnkraftverk men väl ny kärnkraft. Ju längre vi går på den här vägen, desto dyrare blir det att avveckla. Därför vill jag fråga statsministern: Kommer statsministern att verka för ett slutår för kärnkraftsavvecklingen?

Anf. 58 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Vi släppte slutåret i den överenskommelsen av det enkla skälet att det var orealistiskt att för några år sedan tro att vi på tio år

skulle avveckla hälften av vår produktion av el. Det innebär inte att vi gillar kärnkraften som ett sätt att producera el, men det var ett realistiskt slutår. I utbyte mot det sluter vi upp omkring ett program som introducerar ny energiproduktion. Det innebär att vi faktiskt kunde stänga den första reaktorn i Barsebäck. Jag hoppas att vi också snart kan stänga den andra reaktorn i Barsebäck så att vi får en avveckling av detta verk. Vi förstår ju alla, inte minst vi som bor i Skåne, att det ligger felplacerat.

Sedan är jag av den uppfattningen att kärnkraftverk har sin tekniska livslängd. Man kan renovera, bygga om och addera, men de har sin tekniska livslängd. Vid varje sådant investeringstillfälle blir det allt dyrare att göra ingreppet. De är dömda. På det som är skapat av människan tär också tiden. Här finns en borte gräns. Jag är inte orolig för att de inte kommer att avvecklas. Jag är orolig för vår förmåga att hitta alternativa sätt att producera el. Där borde vi lägga ned tid och kraft. Mot den bakgrunden är de gröna certifikat regeringen nu presenterar ett litet men ändå viktigt bidrag i sammanhanget.

Anf. 59 INGEGERD SAARINEN (mp):

Fru talman! Det som statsministern nu sade ökar faktiskt min oro. Det vi nu kan se framför oss är att kärnkraftsföretagen rustar upp och moderniserar sina anläggningar alltmer. Det finns redan åtskilliga exempel på det. Detta kommer att fördyra hela omställningen. Jag har hört andra signaler när det gäller den tekniska livslängden. Därför undrar jag om det är statsministerns avsikt att verka för att kärnkraften stängs innan de stängs av ålder och renoveringsbehov.

Anf. 60 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Jag avvecklar gärna kärnkraften i morgon om jag vet vilket annat sätt vi ska ha för att producera el i ett land som är mörkt och kallt och som har en tung industri som behöver mycket ström. Låt oss se verkligheten sådan den är. Jag är djup och övertygad motståndare till kärnkraftsproduktion av el och kärnkraft över huvud taget. Avfallsfrågorna är inte lösta. Det är ett moraliskt problem för vår generation i förhållande till framtiden.

Som ansvarig politiker kan jag samtidigt inte bara se den dimensionen i frågan. Jag måste också se till så att det Sverige som vi lever i i dag fungerar. Och där har vi ett olöst problem som inte är så alldeles enkelt eller går så snabbt att lösa. Låt oss hjälpas åt. Och låt oss inte misströsta.

Ersättningsjobb vid försvarsnedläggningar

Anf. 61 LENNART BOLANDER (m):

Fru talman! Jag vill ställa en fråga till näringsministern. I samband med nedläggningen av de militära enheterna i Sollefteå lovade näringsministern med eftertryck – jag ska avstå från att citera vad han sade – att kommunen skulle kompenseras med 300 nya statliga jobb och lika många privata. Det skulle alltså sammanlagt bli 600 nya jobb.

Det har nu gått två år sedan dess. Fram till i dag har det resulterat i knappt 100 statliga jobb, noga räknat 68. På den privata sidan rör det sig också om ca 100. Det betyder alltså att av de stolta löften som man har

haft stora förväntningar på i Sollefteå har det inte blivit så mycket. Av utlovade 600 jobb har det blivit knappt 200. Jag kan utan överdrift säga att besvikelsen är ganska stor i Sollefteå.

Då är min fråga till näringsministern: Ämnar regeringen och näringsministern uppfylla de avgivna löftena, och i så fall när och hur?

Anf. 62 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! När det gäller den omstrukturering av försvaret som vi har gjort och de åtgärder som vi har vidtagit kan jag generellt säga att de har fallit väl ut. Det som har varit den verkliga styrkan i de förändringar vi har gjort har varit att vi har skapat förutsättningar för en näringslivsstruktur som växer och skapar nya jobb i sig själv. Det har varit det viktiga. Samtidigt har vi utlovat en hel del statliga jobb. Vi har nu senast tagit fram ett sådant paket i Karlskoga.

När det gäller de privata jobben i Sollefteå har vi beslutat om avsevärt fler jobb än de 100 som redovisas här. Det tar sin tid innan de kommer till, men vi har fattat beslut och vi för diskussioner om detta. Vi ska självklart följa upp de statliga jobben. Vi för nu en diskussion med kommunen om detta.

Anf. 63 LENNART BOLANDER (m):

Fru talman! Det här är en oerhört viktig fråga för Sollefteå kommun. Under den senaste tiden har nyföretagandet sjunkit med 42 % jämfört med föregående år. Antalet konkurser har ökat med 12 %. Befolkningsminskningen är omfattande. Med det som bakgrund känner man sig orolig över att de löften som är avgivna ännu inte efter två år har resulterat i det som utlovades.

Näringsministern säger att detta kommer att förverkligas, och det är min förhoppning att så blir fallet.

Anf. 64 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Som jag sade har vi vidtagit en mängd åtgärder, och när det gäller Sollefteå handlar det om fler åtgärder än jobb mot jobb. Som jag också framhöll kommer vi även att tillse att dessa verkställs. Men som alla i kammaren förstår tar det tid att få företag att etablera sig i Sollefteå, även om vi har fattat beslut om att få dit ett visst antal. Det tar tid också att få dit de statliga jobben. Vi för dock en dialog, och vi kommer att tillse att dessa åtgärder vidtas.

Jag vill också säga, inte minst när jag vänder mig till en moderat politiker, att detta inte klaras av marknaden, utan det krävs politiska beslut. Dessa politiska beslut kommer vi att ta, och det ska vi göra tillsammans med kommunerna.

Självmod bland barn

Anf. 65 CAMILLA DAHLIN-ANDERSSON (fp):

Fru talman! Jag kom i dagarna över en dyster statistik, som gjorde mig påmind om en väldigt tråkig verklighet, nämligen att det förekommer att små barn tar sina liv. Som vuxen känner jag det som ett fruktans-

vårt misslyckande när en liten människa inte finner någon annan utväg än självmord och även har möjlighet att genomföra detta.

I Sverige dör varje år ca 20 barn på grund av självmord. Siffrorna visar att flickor oftare än pojkar utför självmordsförsök men att de som tar sina liv oftare är pojkar. Enligt statistiken har antalet dödsfall bland barn under 18 år inte minskat.

Min fråga till statsrådet Ingela Thalén med ansvar för barnfrågor är: Vilka åtgärder vidtas för att vända denna dystra statistik?

Prot. 2001/02:69

14 februari

Frågestund

Anf. 66 Statsrådet INGELA THALÉN (s):

Fru talman! Det är precis så som Camilla Dahlin-Andersson säger att bland det mest fruktansvärda som finns är när barn begår självmord. Det krävs en lång räckvidd av insatser. Det krävs förebyggande insatser tidigt i familjen. Man bör uppmärksamma familjen tidigt när man ser att barn får illa. Det finns också skäl att stryka under det faktum att barn- och ungdomspsykiatrien behöver mer resurser.

I den hälso- och sjukvårdsplan som har presenterats tillförs också ett antal resurser barn- och ungdomspsykiatrien för att ge stöd till unga människor. Det är många gånger så att just de här barnen tidigt visar tecken på att de behöver hjälp, och det är då viktigt att de också får den hjälpen i ett tidigt skede.

Denna typ av stöd är betydelsefull på flera olika plan. En av de viktiga insatser som man kan göra är att understödja den verksamhet som gemensamt bedrivs i kommuner och landsting genom uppbyggnad av familjecenterverksamhet. Denna kan sägas vara en form av frontverksamhet för att tidigt se barn med problem.

Anf. 67 CAMILLA DAHLIN-ANDERSSON (fp):

Fru talman! Jag vill tacka för svaret. Det gläder mig att det görs flera olika insatser ute i landet med denna inriktning. Ett område där jag skulle önska att det gick att förverkliga en nollvision är just det som gäller självmord bland småbarn.

Anf. 68 Statsrådet INGELA THALÉN (s):

Fru talman! Jag har egentligen ingen anledning att ytterligare kommentera detta. Jag tror att vi båda är överens om att detta är ett av de kanske allra mest prioriterade områdena när det gäller barns hälsa. Varje gång som något sådant här dessvärre händer känner sig de allra flesta vuxna väldigt misslyckade. Jag pekade i mitt förra inlägg på att det finns en uppmärksamhet kring frågan och att de människor som ska stödja barn har en väldigt stark känsla för att vara uppmärksamma på att förhindra att sådant här händer.

Trafiken på Öresundsbron och miljömålen

Anf. 69 KARIN SVENSSON SMITH (v):

Fru talman! Jag har en fråga till Leif Pagrotsky. Handelsministern har vid flera tillfällen yttrat att avgiften för bilöverfart över Öresundsbron borde sänkas. För att göra ett åtgärdsförslag i syfte att klara miljömålen har landshövdingen i Skåne län inrättat ett miljömålsråd, där några riks-

dagsledamöter ingår. Det blev tidigt i dess arbete klart att den ökande person- och lastbilstrafiken är det i särklass största hindret för att vi ska klara miljömålen.

Jag undrar därför hur handelsministern anser att Skånes miljömål ska kunna klaras samtidigt som biltrafiken ökar i omfattning.

Anf. 70 Statsrådet LEIF PAGROTSKY (s):

Fru talman! Jag ska begränsa mig till att redovisa min syn på trafiken över Öresundsbron. Vad gäller övriga miljöproblem i Skåneområdet skulle jag rekommendera att frågan ställs till miljöministern vid en senare frågestund.

Bron byggdes på kalkyler om viss trafikmängd och om hur mycket utsläpp som varje fordon – bil, lastbil och buss – leder till. Sedan gjorde man en avvägning av om bygget var värt detta eller inte.

Nu har två saker hänt. Bilarna är nu mycket renare, och trafiken är mycket mindre än vad dessa kalkyler grundades på. Summan av detta är att jag inte från miljösynpunkt ser något hinder för den grundsyn som jag har, nämligen att vi måste få ut mer av integration av den dyra bro som vi nu har byggt.

Jag gläds oerhört mycket över den formidabla succé som tågtrafiken har blivit, men brons ekonomi grundas på att det är bilisterna som ska betala, och de är i dag för få för att bära räntor och amorteringar. Vi måste därför få en ändring i den politik som nu gäller.

Anf. 71 KARIN SVENSSON SMITH (v):

Fru talman! Jag tackar för det svaret. Det är inte bara Skånes miljömålsråd som anser att den ökande trafiken är ett hinder för uppnåendet av miljömålen. Detta har konstaterats både i statliga utredningar och i den miljömålsproposition som vi tillsammans lagt fram för riksdagen.

Relativpriserna för tåg och bil är väsentliga. Om det är billigare att köra bil än att åka tåg kommer fler att använda den möjligheten. Jag undrar därför om handelsministern tror att integration med hjälp av bilar på något sätt har ett högre värde än den integration via tåg som nu faktiskt sker. Tågtrafiken har ju överträffat alla prognoser. Är detta högre värde tillräckligt stort för att kompensera för den miljöförsämring som inträffar om fler tar bilen i stället för tåget?

Anf. 72 Statsrådet LEIF PAGROTSKY (s):

Fru talman! Det är verkligen inte så att jag tycker att integration med bil är mer värd än integration framdriven av lokomotiv. Jag tycker i själva verket att dagens taxestruktur ger uttryck för den synen att integration med bil är värd så mycket att man kan ta mycket mer betalt av den som får denna stora förmån.

Min åsikt är faktiskt den att också trafik med tåg borde kunna bli billigare. De priser som sattes när bron öppnades baserades på gissningar om efterfrågeunderlaget. Dessa visade sig inte hålla, dock av mera glädjande skäl. Folk är mycket mera angelägna och intresserade av att åka tåg än vad man trodde, och det gör att intäkterna för trafikbolagen har blivit kolossalt mycket större än vad man väntade sig.

Jag tycker att den rimliga reaktionen från operatörernas sida – de kan inte öka trafiken, för de har inte flera tåg – skulle vara att de lämnade

tillbaka dessa överskott till resenärerna genom lägre taxor. Taxorna skulle kunna sänkas för både tåg- och biltrafik, så att vi fick ut mer av integration av de 20 miljarder som vi har lagt ned på att bygga denna dyra förbindelse.

Jag kan inte förstå dem som när vi nu har lagt ut så mycket pengar på denna investering rycker på axlarna på frågor om hur mycket nytta vi ska få ut i Öresundsområdet, i Skåne och på Själland, av den stora satsning som vi nu gemensamt har gjort. Jag driver därför på för att vi ska få mer av tågtrafik men också mer av biltrafik.

Betygssystemen

Anf. 73 TUVE SKÅNBERG (kd):

Fru talman! Demokratin måste vinnas för varje generation. Uppe på läktaren sitter en gymnasieklass från Norrköping som jag mötte för ungefär en timme sedan. Jag påstår att det går att göra sin röst hörd i Sverige. Man har tillgång till en rak kommunikation med beslutsfattare. Jag vill därför för att ge syn för sägen fråga statsministern om han – trots att han är statsminister och inte längre skolminister – något skulle vilja utveckla om det finns utsikter att få en förändring av betygssystemet.

Den klass som jag nämnt tycker att betygssystemet är dåligt, därför att det har för få betygssteg. Man skulle vilja att det omprövades så att det blir fler steg.

Anf. 74 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Jag tackar Tuve Skånberg för frågan om möjligheterna att reflektera lite över betygen i skolan. Jag är inte skolminister och därför inte just nu helt uppdaterad, men jag kan från min erfarenhet, som vid det här laget börjar bli några år gammal, ändå göra *en* reflexion.

Jag tror att jag har upplevt åtminstone två eller tre betygssystem. Varje gång ett sådant införts har det alltid funnits en stark kritik, och man har ansett att någonting annat varit bättre – antingen fler betygssteg eller färre betygssteg; antingen betyg tidigare eller betyg senare; antingen uppfattningen att betyg inte betyder någonting eller att betyg är underskattade.

Jag tror att betyg är bra, framför allt i gymnasieskolan och i grundskolans senare årskurser. De kan försvaras, bara vi inte överdriver deras betydelse. Också annat måste till för att ge en bra beskrivning av vad eleven presterar i skolan: en bra relation med läraren och en bra relation mellan hem och skola. Detta kan gärna dokumenteras i skriftlig form i lägre årskurser och i en daglig dialog i högre årskurser.

Jag hoppas att vi kommer till ett läge där betygen som urvalsinstrument för högre studier börjar tonas ned. För övergången från grundskola till gymnasieskola och övergången från gymnasieskola till högskolan borde vi kunna hitta minst lika bra sätt som betygen i dag representerar, troligen bättre. Men det tar också sin lilla tid.

Debatten pågår. Jag är öppen för förslag, och jag ser gärna att klassen skriver till mig direkt, så ska den också få ett skriftligt svar – det kan jag försäkra.

Prot. 2001/02:69
14 februari

Frågestund

Anf. 75 TUVE SKÅNBERG (kd):

Fru talman! Jag tackar för det beskedet å kammarens och klassens vägnar. Jag vill bara lyfta fram det humanistiska synsättet att om jag är handikappad och ska gå i en trappa har jag glädje av att trappstegen inte är för stora så att jag kan hamna halvvägs och snava. Så är det också i skolans värld. Med stora betygsssteg kan man få godkänt plus, men man har aldrig utdelning av pluset. Man behöver en mer differentierad betygsskala, inte främst för dem som är starka i skolan utan för dem som känner att de kom nästan ändra fram.

Redan i dag säger lärarna att man sätter ett plus eller minus i utvärderingen. Det gör det möjligt att värdera betyget som ett starkt eller svagt betyg. Vore det inte bra om det pluset eller minuset kunde skrivas ut också i betygsdokumentet?

Anf. 76 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Det är möjligt. Jag ska inte vara tvärsäker. Men jag kan vittna om en erfarenhet.

Den är från det mest fingerade betygssystem jag har upplevt. Det upplevde jag i det sönderfallande Sovjetunionen som ju hade ett skolsystem som var oerhört inriktat på just den typen av gradering eleverna emellan. I varje klass hade man så många trappsteg i betygsskalan som det fanns elever. I varje klass fanns det någon som var den allra bästa och i alla klasser fanns det någon som var den allra sämsta. Inte nog med det. Det var anslaget på tavlan längst ner i klassrummet.

Det var lätt att kliva upp för varje sådant litet steg, men det var fruktansvärt tungt att stå längst ned. Det är också betyg som vi inte vill ha, men vi ska vara lite försiktiga. När vi inför exempelvis ett sjugradigt eller tiogradigt betygssystem kommer någon att hävda att vi borde ha ett tolvgradigt eller femtongradigt.

Jag stänger inga dörrar, men jag har varit med så länge att jag också har sett avarterna. Jag varnar lite för tilltron till betyg som enda instrument att beskriva studieprestationer i skolan.

Boende för elöverkänsliga

Anf. 77 MARIANNE ANDERSSON (c):

Fru talman! Jag har också en fråga till statsministern, och den gäller var elöverkänsliga människor ska bo.

Jag har diskuterat med andra ministrar. Jag har inte fått något riktigt svar på frågan. De elöverkänsligas organisation har skrivit till socialministern och till statsministern och inte fått något svar. Därför ställer jag nu frågan till Göran Persson.

De här människorna blir sjuka av elektromagnetiska fält. Debatten har funnits i mer än 15 år, men blivit extra aktuell nu i och med utbyggnaden av sändaren för mobiltelefoni.

Många är i en desperat situation. Deras organisation har på kort tid samlat in nära 10 000 namnunderskrifter.

Man kan ju fundera på hur man ska hantera frågan: Var ska de bo?

Ska de bo i reservat? I så fall får vi inrätta sådana.

Ska vi ta hänsyn till deras problem när det gäller placering av sändare? Då får vi göra det.

Ska vi strunta i dem helt? Det är nästan det som sker i dag. Vi kanske ska låta dem flytta ut i skogen, med risk för att det kommer en sändare där också.

De är funktionshindrade, och vi har en nationell handlingsplan när det gäller handikappade. Vi har också skrivit på FN:s standardregler för funktionshindrade, och vi har ett ansvar.

Jag vill höra statsministerns svar på den här frågan.

Anf. 78 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Jag har säkert inget svar som gör Marianne Andersson tillfredsställd i meningen att jag har en lösning på problemet. Jag tror heller inte att Marianne Andersson ser någon enkel lösning.

Det här är en oerhörd tragedi. Vi har nog alla mött människor med den här typen av problem. De är naturligtvis oerhört hårt trängda i ett samhälle som är så genompyrt av elektricitet. De lever i ett samhälle som också har en explosionsartad ökning av användningen av elektricitet och andra manicker som drivs antingen via etern med olika typer av strålningsrisker eller via näten.

Det är så vår tekniska utveckling ser ut.

Vi för en diskussion i regeringen om dessa nya master som ska placeras ut.

Jag har också sett att bostadsföretagen och inte minst hyresgästföreningen har börjat föra en diskussion om det verkligen är rimligt att kombinera det med ett boende när man sätter ut de här nya punkterna.

Jag har ingen färdig lösning. Jag känner samma stora oro som Marianne Andersson. Det är ett oerhört svårt problem.

Anf. 79 MARIANNE ANDERSSON (c):

Fru talman! Jag är glad att statsministern känner oro, men då är det ganska märkligt hur man hanterade t.ex. Uddevalla kommun.

Uddevalla kommun fattade beslut om att ta hänsyn till en elöverkänslig person när det gällde placeringen av en mast. Det överklagades och nästa instans upphävde Uddevalla kommuns beslut. Det gick till regeringen. Regeringen upphävde då båda instansernas beslut, alltså även kommunens som ju hade tagit hänsyn till den här personen.

Det tycker jag inte riktigt är att visa den oro som statsministern ger uttryck för.

Jag har haft debatter med andra ministrar och man hänvisar hela tiden till att kunskapsläget är dåligt och att man inte kan påvisa orsakerna. Det tycker jag är ett mycket konstigt argument. Människorna är ju sjuka. Vilken annan sjukdom behöver man bevisa orsakerna till?

Om jag blev påkörd av en bil skulle jag då behöva få bilföraren fälld för vårdslöshet i trafik innan jag blev vårdad på sjukhus? Det är litet grann den situationen de här människorna befinner sig i.

Vi måste göra någonting för att ta hänsyn till dem. Med minskade elektromagnetiska fält blir de bättre. Det vet vi. Vi behöver inte diskutera orsakerna, men vi måste göra något.

Anf. 80 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Vi ska vara försiktiga med att göra jämförelser med trafikolyckor.

Jag är definitivt av den uppfattningen att vi behöver ha ett bättre kunskapsläge. Därmed inte sagt att vi inte vet något, men låt oss inte tro att det här är så enkelt att vi på en gång kan ställa en exakt diagnos och därmed ange åtgärder. Bättre kunskapsläge behövs definitivt.

Jag kan inte i detalj placeringen av mast i Uddevalla f.d. stad, och vad som låg till grund för det beslutet. Om regeringen har upphävt båda besluten och därmed återförvisat det hela skulle jag tro att det är mot bakgrund av att man ska ha en ny diskussion. Det kan hända att inte något av besluten hade fullgod motivering. Man kan göra så ibland. Det innebär inte att man har tagit ställning mot exempelvis ett beslut som baserar sig på elöverkänslighet.

Vi får fortsätta att följa frågan och skaffa oss ett bättre kunskapsläge. Jag är på inget sätt av uppfattningen att det här är något som vi kan vifta bort. Tvärtom har jag mött alltför många människor som har fått sina liv förstörda på grund av problem med elen. Vilken vetenskaplig grund som finns arbetar vi med, men vi måste ta människors oro på allvar.

Asylpolitiken

Anf. 81 GUSTAF VON ESSEN (m):

Fru talman! Jag har en kort fråga, som egentligen kräver ett långt svar, men det kanske inte behövs. Det är också en fråga till statsministern.

Vi ser i dag en mycket stor inströmning av asylsökande i Sverige på grund av att vi nu är i Schengenland och väldigt många söker sig hit. Det blir en stor påfrestning på vårt mottagningssystem och utredningssystem. Migrationsverket är sorgligt underfinansierat. Polisens prioriteringar motsvarar inte heller det som skulle erfordras för att ha kontroll på skeendet. Detsamma gäller Utlänningsnämndens möjligheter att arbeta, balanser m.m. Allt detta sammantaget sträcker sig över flera politikområden.

Jag skulle önska att statsministern och regeringen hade ett slags helhetssyn på det här, så att det stora inflödet av asylsökande kan administreras och tas om hand på ett sätt som gör att det finns legitimitet hos svenska folket för det som sker.

Anf. 82 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Det är en riktig beskrivning som Gustaf von Essen gör. Vi har en kraftig ökning av antalet asylsökande.

Låt mig bara göra den reflexionen att när vi tog besluten om Schengen beskrevs det som en fästning. Det beskrevs som någonting som skulle sluta Europa, inte minst Sverige, mot världen. Det skulle bli kallt, och vi skulle inte ta emot någon.

Nu är det tvärtom. Det är just på grund av Schengenmedlemskapet som vi har en kraftig tillströmning. Jag tror att också den saken är lite överdriven i beskrivningen, även om jag tror att den är riktigare än att beskriva Schengen som Fästning Europa.

Jag har en Europaansats. Det är klart att vi ska klara de nationella insatserna. Det är den uppgift vi har i Sverige just nu. Men långsiktigt finns det bara en möjlighet: Vi måste ha en politik på Europnivå där vi delar ansvaret solidariskt Europas länder emellan för denna uppgift att skydda

människor i nöd. Det kan inte vara så att det är ett fåtal länder som tar på sig den uppgiften och därmed skapar en situation som många gånger frestar på solidariteten.

Jag är också i det här fallet beredd att inom EU driva att de här frågorna ska kunna beslutas med kvalificerad majoritet.

Anf. 83 TREDJE VICE TALMANNEN:

Timmen för frågestunden har gått. Tyvärr har inte alla som ville ställa frågor fått göra det. 18 förnamlda har inte fått ställa sina frågor. Intresset är väldigt stort, och det är vi glada för.

Tack, regeringens företrädare och de ledamöter som har medverkat!

Prot. 2001/02:69
14 februari

Frågestund

7 § Svar på interpellation 2001/02:218 om elevers rätt att välja skola

*Svar på
interpellationer*

Anf. 84 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Roy Hansson har frågat vilka åtgärder jag ämnar vidta för att stärka elevers rätt att välja skola.

Rätten att välja skola regleras i skollagen (1985:1100). Som förälder och vårdnadshavare har man rätt att välja skola för sitt barn. Man kan antingen välja en kommunal skola eller en fristående skola. Ingen kan nekas rätten att välja, men ingen kan heller garanteras en plats i just den skola man vill välja.

Man har möjlighet att välja en kommunal skola i hemkommunen. När kommunen fördelar elever på olika grundskolor ska den beakta vårdnadshavares önskemål om att deras barn ska tas emot vid en viss skola. Detta ska kommunen göra så långt det är möjligt utan att andra elevers berättigade krav på placering i en skola nära hemmet åsidosätts eller att betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter uppstår för kommunen.

En elev är alltid garanterad plats i en kommunal skola, men av praktiska skäl kan ingen sådan garanti lämnas när det gäller fristående skolor.

För att undvika missförstånd vill jag understryka att fristående skolor sedan länge är en värdefull del av svenskt skolväsende. Fristående skolor som är olika kan bidra till en mångfald inom skolväsendet. Valfrihet och konkurrens kan bidra till utveckling och pedagogisk förnyelse. För att skapa förutsättningar för likvärdig utbildning – öppen för variation och mångfald på lika villkor – ska kraven på offentliga och fristående skolor vara så likartade som möjligt.

Valfrihet inom den offentliga verksamheten med alternativa driftsformer som komplement får inte leda till vidgade klyftor och ökad segregation. Valfriheten för vissa elever får inte inskränka andra elevers frihet att välja att gå i en skola nära hemmet. I några kommuner, främst i Stockholmsregionen, stimuleras en ombildning av kommunala skolor till fristående skolor. På sikt riskerar vissa kommuner att knappast alls komma att ha något kommunalt skoloralternativ. I sådana fall minskar möjligheterna att välja mellan kommunala och fristående skolor.

Enligt regeringens mening måste det även fortsättningsvis vara en rättighet för elever och föräldrar att välja en kommunal skola, där man har en större insyn och andra påverkansmöjligheter genom det demokratiska

systemet. I en kommun måste det också finnas offentliga skolor som inte utestänger något barn; skolor där föräldrar och vårdnadshavare vet att såväl offentlighetsprincipen som sekretesslagen gäller; skolor som ger trygghet genom att insyn är möjlig och där reglerna för disciplinära åtgärder är klara och entydiga.

Alla barn och ungdomar ska ha samma möjligheter att välja skola. Elevers rätt att välja skola får inte inskränka sig till en möjlighet att endast välja en fristående skola, utan det måste finnas en reell rätt att även välja en kommunal skola. Därför måste det finnas en sådan balans mellan offentliga och fristående skolor i varje kommun så att inte denna valfrihet begränsas. Detta är en utgångspunkt för regeringens proposition *Fristående skolor* (prop. 2001/02:35).

Valfriheten är dock en chimär, om den inte motsvaras av en möjlighet att också bli intagen till den skola man vill välja. Rätten att välja är en sak, medan rätten att få sitt val tillgodosett en helt annan. Valfriheten har tyvärr i flera fall blivit en fråga om valfrihet för somliga men inte för andra.

Möjligheten för elever och föräldrar att påverka skolan är en av våra viktigaste demokratifrågor. Barns och ungdomars inflytande över den egna skolsituationen och föräldrarnas över sina barns skolgång är en av de frågor som starkast engagerar människor. Det inflytandet kan inte reduceras till en rätt att välja mellan olika färdiga och opåverkbara alternativ. Det är en förenklad syn på elevens och föräldrarnas valmöjligheter om det bara handlar om val av skola.

Den parlamentariska kommitté som arbetar med en översyn av skollagen (dir. 1999:15) har till uppgift att bl.a. utreda och föreslå hur en ökad rättssäkerhet för eleverna kan åstadkommas. Jag har under hand erfårit att kommittén behandlar frågan om möjligheten att överklaga en skolas beslut om mottagande av en elev. Kommittén ska redovisa sitt arbete senast den 16 december 2002. Det finns således skäl att avvakta kommitténs ställningstaganden innan ytterligare initiativ tas vad gäller möjligheten att välja skola.

Anf. 85 ROY HANSSON (m):

Fru talman! Jag ska börja med att tacka skolministern för svaret.

Jag hade ställt min interpellation till statsministern eftersom det tydligen inte fanns någon skolminister då. Anledningen till min interpellation var att den tidigare skolministern avgått, och därmed borde det öppnas möjlighet att dra tillbaka den olyckliga propositionen om fristående skolor.

Fru talman! Brådskan med att lämna denna ofullständiga och ogina proposition till riksdagen i oktober 2001 var naturligtvis den instundande partikongressen. Det var väl ett sätt för dåvarande skolminister att klara sig helskinnad från debatten på kongressen, genom att kunna hänvisa till en proposition. Att sedan många barn och familjer runtom i vårt land skulle få sina möjligheter begränsade var tydligen mindre viktigt.

Fru talman! Jag vill också peka på att det på ett antal ställen i propositionen hänvisas till kommande gymnasieutredning. Det visar att tidpunkten var viktigare än att invänta väl genomtänkta förslag.

Fru talman! Mot bakgrund av detta och den direkta barn- och familjefientligheten i propositionen borde den nytillträdde skolministern ha tagit

tillbaka denna proposition. Min förhoppning om detta stärktes av att det har sagts att skolminister Thomas Östros skulle vara en klok karl.

Fru talman! När nu skolministern i interpellationssvaret inte ger någon annan signal än att propositionen kommer att fullföljas får det väl anses att Thomas Östros står bakom den här propositionen.

Fru talman! Jag ser dock ett positivt ställningstagande från nuvarande skolminister i interpellationssvaret, där skolministern säger att "fristående skolor sedan länge är en värdefull del av svenskt skolväsende". Det är bra.

Hur är det, Thomas Östros: Kommer regeringen att dra tillbaka propositionen?

Fru talman! Jag avser nu att beröra några av de värsta avarterna som finns i propositionen.

Det ställs tydligen särskilda krav på lärare i friskolor. Det är i och för sig bra, men gäller det inte alla skolor? Avser regeringen att återkomma med förslag om att meddela föreskrifter om undantag för behörighetsbestämmelser för vissa kommunala skolor?

Det finns ett direkt hot mot små friskolor genom att det ska ges förklaring om rätt till bidrag som ska gälla en helhetsbedömning, skolans storlek och dess geografiska läge. Kommer förslag som innebär att små kommunala skolor ska förbjudas?

Propositionen innehåller ett förslag om att Skolverket ska ha en nämnd för fristående skolor. Måste inte beslut om rätt till, eller återkallande av, bidrag hanteras under tjänstemannaansvar för att säkerställa att godtycke och andra hänsyn inte vägs in i beslutet? Det vore bra om skolministern gav sin syn på detta.

Det ska tydligen tillkomma en särskild avgift för Skolverkets prövning. Är det inte just myndigheters roll att pröva ansökningar? Det är ogint med en avgift när det gäller friskolor. Kommer det en avgift för att pröva kommunala skolor? Hur blir det med konkurrensneutraliteten i detta avseende?

I propositionen föreslås att kommuner ska ges rätt att reducera avgiften för fristående gymnasieskolor med 5 % för en optimering av skolororganisationen. Tydligt finns det en möjlighet att göra en rationell organisation som kan minska med 5 %. Eller hur?

Propositionen talar om statlig tillsyn av friskolor. Vore det inte bra om Skolverket hade samma tillsyn över alla skolor? Då skulle kanske antalet elever som tvingas lämna skolan utan betyg minska.

I propositionen föreslås att kommuner ska få rätt till uppföljning och utvärdering. När kommer regeringen med förslag om att Saab ska utvärdera Volvo? Är det på gång?

Propositionen innehåller dock en del som jag tycker är ganska bra, nämligen att det ska krävas en konsekvensbeskrivning när en kommun ska avlämna ett yttrande. Då blir det möjligt att granska de fakta som yttrandet grundar sig på.

Avslutningsvis vill jag fråga: Kommer regeringen att fullfölja den avlämnade propositionen?

Anf. 86 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Saab och Volvo i all ära – de är väldigt viktiga företag för Sverige. Men jag ser inte skolor på samma sätt som jag ser Saab och

Prot. 2001/02:69

14 februari

Svar på

interpellationer

Volvo, Saab och Volvo är vinstmaximerande företag som ska agera för få maximal utdelning i form av vinster. Skolan är något helt annat.

Skolan – vår gemensamma skola – har till uppgift att ge alla våra barn en likvärdig utbildning så att de kan stå starka i livet, utvecklas som människor och vara aktiva medborgare. Jag kommer aldrig att ställa upp på en politik som jämställer skolpolitiken med företags- och näringspolitiken.

Vi har lagt fram en proposition med utgångspunkten att det är bra med fristående skolor. Visst kan de bidra till att utveckla också den kommunala skolan. Men min grundläggande hållning är att det ska vara rättvisa och likvärdiga villkor. Vi kan väl inte ha en situation där vi särskilt gynnar fristående skolor och där vi sänder en signal till samhället om att man kan tjäna på att bilda en fristående skola? Vi kan väl inte ha en situation där vi har andra krav på de fristående skolorna än vi har på den kommunala skolan, t.ex. när det gäller kravet på behöriga lärare? Det är väl rimligt att vi har likvärdiga villkor? Propositionen handlar om detta. Jag ser fram emot att diskutera dessa frågor här i kammaren när propositionen ska behandlas.

Roy Hansson företräder ett parti som inte tycker att likvärdiga villkor är en väsentlig del av skolpolitiken. Det syns bl.a. i Roy Hanssons förslag om skolpeng: en check som hör till vart och ett av barnen och som skickas hem eller till skolan. Med den checken ska man köpa utbildning på en marknad. Hur ska den checken räknas fram så att det blir likvärdiga villkor, Roy Hansson? Vi har ju olika behov. Ska vi få olika utveckling för olika barn i Sverige?

För att uppnå likvärdiga villkor krävs att vi får resurser efter behov. Hur ska Roy Hanssons checksystem fungera? Hur ska det räknas fram? Hur ska man ta hänsyn till varje barns olika behov? Vad händer med vår likvärdiga skola när man övergår till att se den som en marknadsfråga, konkurrensfråga eller näringspolitisk fråga och inte som en fråga om grundläggande demokrati och välfärd?

Anf. 87 ROY HANSSON (m):

Fru talman! Det var ett något märkligt inlägg skolministern gjorde.

Först och främst vill jag säga att jag i mitt inlägg gjorde en jämförelse med två olika konkurrerande delar. Exakt så är det i kommunen: Vi har kommunala skolor å ena sidan och friskolor å den andra. Det är inte rimligt att den ena delen får kontrollera den andra.

Det är väl Skolverket som har i uppdrag att kontrollera alla skolor och sedan göra den här jämförelsen, hoppas jag.

Om nu förslagen i propositionen är så bra som skolministern säger, varför görs då alla de inskränkningar som jag räknade upp i mitt första inlägg? Varför ska man ha en specialavgift för den här prövningen? Varför ska man ha begränsningar för små skolor? Varför gäller inte samma begränsningar för alla skolor?

Skolministern talade om att inte särskilt gynna fristående skolor. Nej, det är just det man inte gör. Se bara på gymnasieskolorna, där man kan reducera kostnaden i fristående skolor men inte i kommunala skolor. Är det att särskilt gynna de fristående skolorna? Nej, det är naturligtvis tvärtom.

Det förvånar mig något att skolministern kom in på förslaget om checksystem. Jag trodde den frågan avhandlades i debatten för någon timme sedan. Då sade skolministern exakt samma felaktighet, trots att Beatrice Ask förklarade hur det skulle vara. Det är inte fråga om någon check som ska sändas hem till familjerna. Jag trodde att skolministern hade hört detta i debatten. Det är skolorna som ska få de här pengarna och sedan gemensamt organisera för eleverna.

Dagens system är direkt felaktigt. Nu bestämmer skolorna. Jag har studerat Skolverkets sammanställning av hur mycket pengar de olika kommunerna lägger ned: I dag är det definitivt inte rättvist.

Det är därför vi moderater föreslår att det ska bli en statlig del så att alla barn får del av samma belopp i den gemensamt finansierade skolan. Sedan får föräldrar och elever välja i vilken skola pengarna ska utnyttjas. Det ska inte vara någon check. Kom inte med det påståendet en gång till, skolministern, för då blir jag ledsen!

Inledningsvis sade jag att ministern var en klok karl. Det påståendet tycks kanske inte gälla. Jag är kanske beredd att ompröva det.

Jag tycker också att vi ska ha en likvärdig skola. Det är därför det ska vara samma utgångspunkter. Därför är propositionen olycklig: Den missgynnar ensidigt de friskolor som ministern i sitt svar sade var ett viktigt och väsentligt komplement till vår svenska skola.

Anf. 88 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Roy Hansson använder alla sina inlägg till att värdera olika ledamöter av riksdagen och deras utförelse. Jag är inte beredd att göra en sådan värdering av Roy Hansson. Jag har inte tillräcklig kännedom om Roy Hansson för att kunna göra det.

Det handlar om rättvisa villkor. Friskolor kan vara väldigt bra som komplement till den kommunala skolan och kan också innebära en utveckling i den kommunala skolan. Det är min utgångspunkt.

Men jag tycker att det är väldigt viktigt att villkoren är rättvisa: att det ställs samma krav och att det inte är möjligt att få högre ersättning för att man väljer att starta en friskola i stället för att ha en kommunal skola. Kommunen har alltid det yttersta ansvaret för att alla barn i kommunen ska kunna få en utbildning. Det är en beredskap som kommunen måste ha och som alla måste ställa upp och finansiera. På punkt efter punkt är det viktigt att se till att få rättvisa villkor.

Roy Hansson säger att checken inte ska sändas till familjen utan till skolan. Jag vet inte om skillnaden är så hiskligt stor mellan att checken går direkt till skolan eller om den går till Roy Hanssons brevlåda hemma.

Min fråga är: Hur kan Roy Hansson säkerställa att varje elev i Sverige får de resurser som motsvarar de behov som eleven har? Roy Hanssons utgångspunkt är mycket svår. Hur ska summan över huvud taget beräknas? Kostnaderna skiljer sig väsentligt åt: Det är olika lokalkostnader, olika stora skolor, olika delar av landet och eleverna har olika långt till skolan.

Sedan kommer vi till det som är ännu svårare. Det första kan man säkert räkna ut med en statlig Gosplanmyndighet, men allt det som hör till nästa steg – olika elevers olika behov, läs- och skrivsvårigheter, behovet av extra resurser i form av assistenthjälp – hur ska det gå till?

Och sedan det sista: Vad händer när man som förälder eller elev upptäcker att Roy Hanssons check, väl uträknad, inte räcker för de behov som finns? Vem vänder man sig till? I dag har man rätt att vända sig till skolan, men med checksystemet står man där med sin väluträknade check och undrar. Ska man vända sig till den statliga myndigheten som har räknat ut beloppet? Vem ska man vända sig till?

Detta är väldigt viktiga frågeställningar för en framtida skoldebatt, menar jag: frågorna om den gemensamma skolan och det gemensamma ansvaret för alla våra barn – inte skolan som en marknad utan skolan som ett gemensamt ansvar.

Anf. 89 ROY HANSSON (m):

Fru talman! Jag tycker också att vi ska ha rättvisa villkor. Det är därför jag yrkar på att skolministern drar tillbaka den ogina proposition som regeringen lade fram i höstas med ett annat syfte än att göra skolan bättre. Helt klart är det så. Jämlika och rättvisa villkor är bra.

Skolministern kom återigen in på checken som skulle skickas hem till mig. Dessvärre har jag inga barn som går i skolan, men jag skulle gärna vilja ha det. Jag tyckte att jag var tydlig i mitt förra inlägg: Det är inte det frågan gäller. Jag tyckte att Beatrice Ask var väldigt tydlig i debatten tidigare. Det är inte fråga om att skicka hem en check till den enskilde. Det är märkligt att det kom upp en gång till.

Det finns skillnader mellan skolor redan i dag. Vi har en tillsyn och en granskning. Ingenting förändras om man ändrar i finansieringen. Det som inträffar är att föräldrarna väljer den skola som passar barnet och familjen bäst. Då tillförs skolan dessa pengar.

Fru talman! Jag noterade innan ministern talat färdigt i mina anteckningar något om hur man ska hantera elever med särskilda behov, för jag visste att frågan skulle komma. Vi har naturligtvis ordnat det så att de barn som har särskilda behov får ett särskilt tillskott, som tillfaller skolan. Konstigare än så är det inte. Exakt så är det i dag, så det är ingen skillnad. Det var lite märkligt att jag kunde anteckna detta innan ministern tog upp frågan.

Frågan är vad som händer i dag. I dag lämnar 10 000 barn vår skola utan fullständiga betyg. Det kan inte vara speciellt lyckat. Vi borde ta till vara alla möjligheter som finns.

En möjlighet är fristående skolor, som passar vissa barn bättre. Det sade ministern också. Jag tycker att det är väldigt bra att ministern sade att det är viktigt och att det utvecklar den kommunala skolan. Vi borde kunna vara överens om detta och föra fram det. Därför menar jag att ni bör dra tillbaka denna olyckliga proposition.

Fru talman! Jag kan lägga till att jag har erfarit att det inte finns någon majoritet för förslaget i denna kammare, så det vore nog klokast om Thomas Östros drog tillbaka propositionen. Då slipper han ett nederlag när vi kommer till omröstning.

Anf. 90 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Det är tydligt att Roy Hansson inte har tänkt igenom systemet med statlig skolpeng. Jag återkommer gärna till en diskussion när han har funderat igenom det konkreta i detta. Hur ska alla barn få samma

rätt till god utbildning med en statlig skolpeng – en check som sänds till skolan?

Vi har behandlingen av propositionen framför oss. Även om förslaget inte vinner kammarens gillande är jag inte helt säker på att detsamma skulle gälla ute bland folk. Vi vill ha rättvisa villkor, och vi säger ja till friskolor som ett bra komplement till de kommunala skolorna. Rättvisa villkor tror jag de flesta är ute efter.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 2001/02:69
14 februari

*Svar på
interpellationer*

8 § Svar på interpellation 2001/02:219 om terapeutisk kloning

Anf. 91 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Per Landgren har ställt frågor till mig om forskning på stamceller från befruktade ägg och s.k. somatisk kärnöverföring. Han gör det mot bakgrund av en artikel i tidskriften New Scientist som beskriver upptäckten av en ny celltyp för vuxna som skulle kunna vara lika mångsidig som stamceller från befruktade ägg.

Artikeln föranleder Per Landgren att fråga vilka slutsatser socialministern och jag drar med tanke på ett av villkoren som Vetenskapsrådet och Statens medicinsk-etiska råd ställt för forskning på stamceller från befruktade ägg. Enligt detta villkor får sådan forskning endast tillåtas om det saknas godtagbara alternativ.

Per Landgren refererar också en artikel av Lars Engqvist och mig i Dagens Nyheter där vi framför en positiv inställning till somatisk kärnöverföring. Han frågar vilka slutsatser vi nu drar med tanke på de nya uppgifterna.

Naturligtvis är det inte min uppgift att bedöma trovärdigheten i eller konsekvenserna av den information som framförs i en artikel som den i New Scientist. Det självklart så, att om ny kunskap om dessa frågor tillkommer är det Vetenskapsrådets och Medicinsk-etiska rådets sak att bedöma hur denna kunskap påverkar deras tidigare ställningstaganden och vid behov lämna förslag till regeringen om eventuella åtgärder.

Forskningen på stamceller från befruktade ägg är ännu så länge utpräglad grundforskning. Motivet för denna forskning är att nå ökad kunskap om celldifferentieringen hos människa och vilka faktorer som styr denna. För att vi ska kunna nå en förståelse av denna komplexa process och så småningom lära oss att utnyttja den för att hjälpa sjuka människor behövs forskning både på s.k. adulta stamceller och på stamceller från befruktade ägg.

Per Landgren ställer också en rad frågor om etiska ställningstaganden med anknytning till somatisk kärnöverföring.

Det Lars Engqvist och jag säger i den av Per Landgren återopade Dagens Nyheter-artikeln är att vi har en positiv inställning till somatisk kärnöverföring under förutsättning att den genomförs under etiskt acceptabla former. Vi säger också att vår bedömning är att ett förtydligande av lagen är nödvändigt eftersom somatisk kärnöverföring inte innefattar befruktning. Det handlar alltså i första hand om att utvidga förbudet mot inplantering av befruktade ägg som varit föremål för försök till att även omfatta obefruktade ägg som har fått en kärna från en kroppscell. Därför

aviserar vi tilläggsdirektiv till utredningen om genetisk integritet. Vi menar att det är angeläget med en översyn, så att vi får en lagstiftning som är öppen för en utveckling av forskningen men samtidigt klargör att det är förbjudet att skapa människor genom kloning.

Regeringen kommer inom en snar framtid att presentera ett förslag till en lag om forskningsetisk prövning av forskning på människor eller biologiskt material från människor. Denna lag kommer att ange ramarna för den forskningsetiska prövningen. Ett förtydligande av lagstiftningen om forskning på ägg från människor kommer tillsammans med den forskningsetiska prövningen att sätta villkoren för denna forskning i framtiden.

Anf. 92 PER LANDGREN (kd):

Fru talman! Tack för svaret, herr minister. När det gäller bioetik har Hans Magnus Enzensberger i *Der Spiegel* varnat för en förenklad diskussion med förklenande tillmälen. Jürgen Habermas varnar för att den mänskliga artetiken – *die menschliche Gattungsethik* – nu hotas genom dess självinstrumentalisering.

Andra politiker på vänsterkanten, som den tyske förbundspresidenten, socialdemokraten Johannes Rau, varnade i ett tal om den biomedicinska forskningen i Berlin i maj för att använda människan som medel och inte mål. Vetenskapens framsteg går så fort, menade han, att tid inte ges för etisk reflexion. Etisk reflexion blir enligt Rau i stället lätt en moralisk täckmantel för att gå vid sidan av sedan länge fattade beslut och ståndpunkter. Ekonomiska intressen och bioteknikindustrin ska inte utifrån sina bevakelsegrunder få avgöra när människovärdet börjar gälla, enligt socialdemokraten Johannes Rau. Människovärdet följer människans existens.

EU-kommissionens etiska råd har också varnat för instrumentalisering av det mänskliga livet och avråder från terapeutisk kloning.

Europarådets konvention om mänskliga rättigheter och biomedicin – den s.k. Oviedokonventionen, som även Sverige undertecknat – förbjuder skapande av mänskliga embryon i forskningssyfte.

Nämnden för forskningsetik vid Vetenskapsrådets ämnesråd för medicin hävdade i somras följande: ”Det är inte etiskt godtagbart att skapa embryon genom somatisk kärncellsöverföring för forskning som syftar till stamcellsbehandling.”

Ministrarna Lars Engqvist och Thomas Östros deklarerar i Dagens Nyheter den 29 januari, som vi hörde, sin positiva inställning till s.k. terapeutisk kloning. Nu vet jag att utbildningsministern välkomnar en forskningsetisk debatt. Det har sagts vid flera tillfällen i denna kammare och även i artikeln. Statsrådet Östros välkomnar öppenhet och genomlysning. Forskningen ska vara etiskt försvarbar, heter det i DN-artikeln.

Fru talman! Ingen av mina sex frågor besvaras, väl att märka, i svaret. Två frågor – de två första – hänvisas till Vetenskapsrådet och Statens medicinsk-etiska råd. Det kan jag förstå. Det är *allright*, även om jag i och för sig kan tycka att ministern borde kunna ha en åsikt.

De fyra andra, som handlar om just forskningsetik, lämnas utan svar. Jag tror inte på fullt allvar att ministern är svarslös när det gäller vilka etiska överväganden som ligger bakom beslutet.

Jag upprepar mina frågor. Vilken etik – vilken etisk teori eller vilket etiskt system – anför ministrarna när terapeutisk kloning förutsätts genomföras under ”etiskt acceptabla former”?

Min andra fråga – det var den tredje eller fjärde i interpellationen – är vilka de oetiska formerna för terapeutisk kloning skulle kunna tänkas vara. Hur gör man detta på ett oetiskt vis? Anser ministern att en etiskt okontroversiell väg ska prioriteras framför en etiskt kontroversiell väg? Och till sist: Anser ministern att terapeutisk kloning i någon mening strider mot människovärdesprincipen?

Anf. 93 PER BILL (m):

Fru talman! I början av december 2001 kom Vetenskapsrådet med sina riktlinjer när det gäller stamcells forskning och somatisk kärnöverföring. Riktlinjerna innebär, lite förenklat, ett ja till embryonal stamcells forskning. Dessutom sade man att det var försvarbart att skapa embryon genom somatisk kärnöverföring för att få tillgång till stamceller. Man påpekade dock också att kärnöverföring för tillfället inte kan anses tillåten på grund av ett osäkert rättsläge.

Två dagar senare frågade jag utbildningsministern hur han ser att vi på den politiska sidan så snabbt som möjligt skulle kunna skapa klarhet i rättsläget och fatta de beslut som behövs för att denna forskning ska kunna bedrivas på ett rättssäkert och etiskt sätt i Sverige, samtidigt som vi stänger dörren för reproduktiv kloning. Jag fick vänta några dagar – lite drygt 50, tror jag – innan jag slog upp Dagens Nyheter på morgonen den 29 januari och till min stora glädje såg att utbildningsministern tillsammans med socialministern hade skrivit en mycket bra artikel som gick ut på ett ja till somatisk kärnöverföring – under säkra former och naturligtvis med professionella, etiskt genomtänkta försök.

I och med detta finns det nu en bred majoritet i riksdagen, där Moderaterna och Socialdemokraterna har tagit ställning, för inte bara embryonal stamcells forskning utan också somatisk kärnöverföring. Detta tycker jag är jättebra för tusentals och åter tusentals patienter. Men det är också fantastiskt viktigt för kunskapsuppbyggnaden. Det är nämligen inte så, och vi ska aldrig säga det till patienter, att om några år kan vi hitta en terapi som räddar just dig och lindrar just din sjukdom. Här kommer att krävas årtionden av kunskapsuppbyggnad, samtidigt som det parallellt sker en förbättring av de terapier som finns tillgängliga. Det handlar alltså inte bara om att kunna bota eller lindra ett antal sjukdomar; det handlar om att fritt kunna söka kunskap.

Fru talman! Om vi tittar på Sverige, den svenska utvecklingen, varför så mycket fin forskning görs i Sverige och varför Sverige så tidigt tillhörde de länder som har en riktigt livaktig kunskapsindustri skulle jag vilja säga att en av de nyckelsaker som gjort detta möjligt är att det har funnits en bred majoritet i riksdagen för att det ska finnas en fri forskning, att politiker inte i onödan ska hoppa in och säga: Det här området får ni inte forska om. Det finns *ett* olyckligt undantag, och det är tankeförbudslagen kring kärnkraftsforskningen.

Det gläder mig dock oerhört att Sverige nu tillsammans med Storbritannien kommer att vara de två platser i världen som kanske har det bästa forskningsklimatet inom ett område som har en enorm betydelse både för framtida kunskap och, på sikt, för terapier som kan lindra eller bota stora

Prot. 2001/02:69

14 februari

Svar på
interpellationer

folksjukdomar. Samtidigt tycker jag att det är viktigt att redan nu ta upp några av de viktiga etiska dilemman som vi kommer att se under de närmaste åren, t.ex. frågor kring äggdonation, forskning på aborterade foster och vilka som ska få möjlighet till de här terapierna. Det är tre viktiga etiska frågor.

Anf. 94 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Det här är en viktig diskussion, och det är en diskussion som förs i stora delar av världen. Jag är väldigt glad över att vi har haft en sådan bra process fram till nu när det gäller just öppenheten och diskussionsklimatet. Jag tror att det i framtiden kommer att visa sig att etiska diskussioner kring forskningens framsteg och möjligheter och de dilemman vi står inför kommer att bli allt viktigare. Jag tycker också att Vetenskapsrådet som vår nya myndighet har fört den här diskussionen på ett väldigt bra sätt – närvarande, diskuterande och resonerande.

Jag menar att det är precis på det här sättet vi ska hantera svåra etiska frågeställningar. Det vore alldeles omöjligt om riksdagen kopplades in vid varje tillfälle som inte minst den medicinska forskningen kommer fram till ett etiskt vägval eller en etisk bedömning. Det är vardag i medicinsk forskning. Det vi behöver är en organisation och en institution för etisk bedömning som vi känner att vi litar på, som gör en ordentlig genomlysning. Sedan kommer vi naturligtvis till frågeställningar som handlar om nya stora steg där det är lämpligt att också andra instanser kopplas in.

Just denna fråga om institutionernas trovärdighet är en fråga som vi har arbetat mycket med på Utbildningsdepartementet: att stärka den etiska granskningen i Sverige av forskning på människa, att se till att vi har ett inflytande av lekmän som tillsammans med forskare för diskussionen kring etisk bedömning av enskilda forskningsprojekt, att öppna möjligheterna att överklaga både ett jakande och ett nekande svar från en lokal etisk kommitté samt att se till att Vetenskapsrådet, som ju kan göra väldigt fina genomlysningar av grundläggande etiska frågeställningar, får en tydlig roll i detta system för etisk prövning. Vi kommer att förelägga riksdagen en proposition med just detta innehåll.

Därmed säger vi också, vilket jag tycker är viktigt och vilket Per Bill också var inne på: Vi har ingen möjlighet, och det är väldigt lite vunnet med, att rusa in med lagar inför varje etisk frågeställning som uppkommer i forskningen. Det enda som då händer är att forskning försvåras, att möjligheter att bota svåra sjukdomar skjuts på framtiden och att Sverige som forskningsnation inte kommer att ligga i fronten.

Naturligtvis finns här många viktiga etiska frågeställningar och många viktiga etiska principer som måste behandlas, och det varje gång vi har att ta ställning till svåra etiska dilemman. Villkoret om att viss forskning endast får utföras om det saknas godtagbara alternativ är ju inget speciellt för just det här fallet. Det är en grundläggande etisk princip från Helsingforsdeklarationen som vi arbetar med dagligen i den etiska prövningen.

I etiska bedömningar görs avvägningar mellan olika principer – autonomiprincip, godhet, rättvisa, försiktighetsprincip etc. Det är väldigt viktigt att vi ser att absolut etisk bedömning inte grundas på *en* absolut

teori utan måste innebära att vi för resonemang och öppet väger för och emot.

När det gäller frågan om människovärdet menar jag att detta måste vara grundläggande för all diskussion kring etisk prövning om forskning på människa. Men Per Landgren antyder att det också här finns en absolut sanning, i den meningen att man i befruktningsögonblicket är en människa med människans alla rättigheter. Hur kan vi då ha abort i vårt samhälle och leva med det? Vi har sedan tio år en lagstiftning som tillåter forskning på befruktade ägg för att lösa infertilitetsproblem. Det visar att livet är en process. När livet inleds är ingen fråga som man lätt härleder ur någon enkel etisk princip, utan det är en diskussion som bara kan lösas i ett öppet samtal människor emellan.

Anf. 95 PER LANDGREN (kd):

Fru talman! Jo, det öppna samtalet och det öppna samhället är oerhört viktiga. Jag är ändå tacksam över att ministern den sista minuten här kom in på etiska frågor. Det var ju mycket form, fru talman, och relativt lite innehåll, om vi ser till tiden – dock inte det ministern faktiskt sade nu på slutet; det menar jag inte.

När det gäller de frågor jag ställde besvarades de inte. Det finns ju, vilket jag har varit inne på tidigare här i kammaren i en interpellationsdebatt med ministern och Alf Svensson, ledande politiska filosofer som hävdar att det i västvärldens politik finns en underström av nyttoetik, s.k. utilitarism, dvs. att nyttan och konsekvenserna är det som avgör vad som är rätt, inte själva handlingen i sig, vad man faktiskt gör. Sådana företrädare finns också explicit i vårt land. Vad de säger är alltså att i och med att det är nyttan som avgör vad som är rätt så finns det inget explicit människovärde.

Jag är glad över att människovärdet bekräftas av ministern varje gång detta tas upp i denna kammare. Men vi kan föra diskussionen ännu djupare. Vad är det som konstituerar människovärdet? Vad är det som gör att människan har ett okränkbart värde, som vi ändå brukar hävda gemensamt.

FN:s deklaration om mänskliga fri- och rättigheter talar om en inre *inherent dignity*, en inre värdighet. Vad är det som konstituerar detta? Är det egenskaper? Är det karakteristika? Är det någonting som följer i den mänskliga livsprocessen? Nu har hon det mänskliga livet, men inte tidigare. Det finns en bred låt oss säga klassisk tradition i västvärlden. Det är inte bara den judisk-kristna traditionen utan även den politisk-filosofiska traditionen från Aristoteles som hävdar att det följer med existensen, alltså den mänskliga individens existens.

Då kommer helt klart alltid frågan om abort upp. Jag får säga att vårt lands lagstiftning utgår från att ingen kvinna vare sig ska eller kan tvingas till att fullfölja en graviditet. Lagstiftningen står för och vi i vårt parti – det tror jag att vi är överens om – driver att praktiskt stöd för livet är bättre än hot om straff etc. Det är också den tyska lagstiftningens inställning.

Men inte menar väl ministern på fullt allvar att abortlagstiftningen legitimerar att man kan göra vad man vill med ett mänskligt embryo efter låt oss säga 14 dagar. Vad är det som gör att människan har skyddsvärde

Prot. 2001/02:69
14 februari

Svar på
interpellationer

efter 14 dagar och fram till abortlagens borte gräns? Vad konstituerar människovärdet?

Nu har ministern i sitt svar sagt att lagstiftningen så småningom, enligt de nya direktiven, ska klargöra att det är förbjudet att skapa människor genom kloning. Naturligtvis får man fråga sig då, det måste vi göra oavsett abortlagstiftning, när blir människan människa? Och om det är förbjudet att skapa människor genom kloning, hur blir det då med just det ministrarna har sagt om att skapa genetiskt identiska människor i det embryonala stadium som vi alla har delat en gång? Jag menar, hur är det med konsekvensen? Hur är det med logiken?

Naturligtvis kan jag föra denna diskussion med andra partier, t.ex. med Moderaterna, men nu riktar jag mig till ministern.

Anf. 96 PER BILL (m):

Fru talman! Låt mig säga att jag också tycker att det till stora delar har varit en bra process som detta kommit fram genom. Jag tycker att Vetenskapsrådet har gjort ett mycket bra arbete.

Jag tycker också att man kanske hade lite för kort tid på sig när efter sommaren väldigt många partier, och till slut även Kristdemokraterna, ställde sig bakom embryonal stamcellsforskning. Det kanske gick lite fort. Det är därför jag gärna använder mina sista två minuter till att säga: Låt oss fundera lite grann på vad vi har, inte nästa vecka, inte nästa månad utan kanske om två tre år.

För att somatisk kärnöverföring ska fungera kommer vi under över-skådlig tid – forskningen går framåt även där – att behöva obefruktade ägg. Det är naturligtvis ganska stor skillnad mellan att lämna ifrån sig några befruktade ägg som blir över vid en IVF och att en kvinna ska genomgå en ganska plågsam nedreglering och uppreglering av hormoner och sedan under stor smärta vara med om att ett antal ägg plockas ut, inte för att förhoppningsvis kunna få barn utan för att ge bort dem till forskning.

Här kommer vi att ha stora diskussioner. Vem kommer att göra ägg-donationer, och vad vill de? Det roliga är att jag nu träffar många kvinnor som säger: Jag skulle gärna ställa upp på det här. Jag har fått så mycket tillbaka av medicinsk forskning att jag gärna skulle ställa upp på detta. Äldre kvinnor säger: Jag behöver inte mina ägg längre, så jag skulle väldigt gärna vilja donera.

Men vi kan också se att det naturligtvis kan bli problem. Fattiga kvinnor från Östeuropa och andra platser skulle kanske vilja donera ägg mot betalning. Visst har vi stora etiska dilemman framför oss.

Anf. 97 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Jag delar Per Bills bedömning. Det är bara början på en etisk diskussion vi ser. Den kommer att bli intensiv och väldigt viktig i flera avseenden.

Vetenskapsrådet aktualiserade ett antal frågeställningar i sitt beslut: En översyn av lagen om åtgärder med befruktade ägg från människa. Det är för att skapa en sådan lag som vi nu aviserar att vi ska ge tilläggsdirektiv. Frågan om äggdonation för forskningsändamål, som Per Bill tar upp. Licens och kontroll av tillstånd till forskning som innebär somatisk kärnöverföring. Lagförtydligande behövs avseende hantering av biolo-

giskt material i vinstsyfte, menar Vetenskapsrådet. Och Sverige måste klargöra sitt förhållande till Europarådskonventionen om mänskliga rättigheter och biomedicin vid en kommande ratificering.

Det är den process vi nu inleder. Den ska ske öppet och i en diskussion som gör att vi så långt som möjligt faktiskt också kan få behålla den som jag tycker fina samstämmighet vi har haft i den här frågan.

Det gäller också Kristdemokraterna som själva haft en process under det senaste året som jag har stor respekt för. Alf Svensson skrev i en artikel i början av december i Dagens Nyheter att det skulle vara mindre etiskt komplicerat att få fram stamceller genom att sätta in en cellkärna från t.ex. en hudcell i en tom äggcell och sedan stimulera den. I söndags skrev han i Sydsvenskan att han inte ser något etiskt diskutabelt med den typen av verksamhet som innebär att man tar arvsanlag från en hudcell och placerar in dessa i en tom äggcell för att få fram en individspecifik reparatör. Det tycks som om Kristdemokraterna också har en process här som leder till att man ligger ganska nära den bedömning som jag tror att både jag och Per Bill har. Jag måste säga att jag känner stor respekt för den processen.

Anf. 98 PER LANDGREN (kd):

Fru talman! Det är gott att ministern känner respekten, men jag får säga att för partiets del handlar det ändå om att livsprincipen naturligtvis bryts när man tar liv. När vi skapar s.k. totipotenta celler, som faktiskt är människoliv och början till en mer vuxen individ, har vi en specifik individ. Då har vi en identitet. Vi har en kontinuitet. Vi har ett artargument. Det finns inget förmänskligt stadium för det mänskliga livet.

Men det verkar som om Kristdemokraterna och jag, jag vet inte om bilden är passande, får inta en position som slaven på triumfvagnen, en typ av majoritetslinje, och viska: Frågorna är inte lösta. I alla delar var kanske inte processen i somras så bra. Det finns fortfarande stora frågor kvar som behöver redas ut.

Jag är övertygad om att varken statsrådet Östros eller Per Bill hyser någon som helst rädsla för att reda ut detta. Men om vi läser Vetenskapsrådets etiska diskussion i riktlinjerna – jag kan ju inte tala om vad statsrådet ska läsa – ser vi att där inledningsvis förespråkas en form av etik som likställer etiska normer med personliga åsikter. Det brukar man tala om som en värdenihilistisk inställning. Jag vet inte hur pass medvetet det är från deras sida, men då finns plötsligt inga värden alls. I Europarådet och FN talar vi ändå om värden och mänskliga fri- och rättigheter. Det finns inte en rättighet som inte går tillbaka på ett allmängiltigt värde. Det är liksom fundamenta i moralfilosofi och etik. Om man avhänder sig detta i början av en etisk diskussion, var hamnar vi då? Här saknas det en hel del.

Jag har som ministern respekt för processen, men jag har inte den innehållsmässiga sakliga tillfredsställelsen över att detta är avklarat.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 2001/02:69
14 februari

*Svar på
interpellationer*

9 § Svar på interpellation 2001/02:224 om kamratstöd i skolan

Anf. 99 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Monica Green har frågat vilka åtgärder jag avser att vidta dels för att ge dem som arbetar i skolan mer kunskap, fakta och förståelse kring varför mobbning uppstår samt beredskap att arbeta med svåra situationer för att kunna skapa tillit hos elever, dels för att stimulera till fler vuxna kamratstödjare i skolan.

Jag instämmer i uppfattningen att det behövs ökad kunskap om varför mobbning uppstår. Personalen ute på skolorna efterfrågar också detta. Det är självklart viktigt att skolans olika personalgrupper har gedigna kunskaper på detta område eftersom de ska utarbeta skolans handlingsprogram för att skapa trygga hälsofrämjande miljöer.

Regeringen har sammanlagt satsat 12 miljoner kronor under tre år för att fördjupa och bredda den vetenskapliga kunskapsbasen samt för att öka spridningen av kunskaper inom områdena demokrati och mänskliga rättigheter inom värdegrundsområdet, där mobbning och kränkande behandling ingår. Umeå universitet i samverkan med Ersta Sköndal högskola samt Göteborgs universitet får projektmedel för tredje året i rad för detta ändamål. Inom Nationellt centrum Värdegrund-Livsvetenskap vid Umeå universitet pågår en kartläggning av högskolornas, kommunernas och skolors utvecklings- och forskningsverksamhet inom värdegrundsområdet. Värdegrundscentrumet har också genomfört regionala seminarier för att stärka erfarenhetsutbyte och nätverksbyggande.

Inom Nordiska ministerrådets skolsamarbete ingår Utbildningsdepartementet i en arbetsgrupp om mobbning och våld. Gruppen har till uppgift att kartlägga vad som görs i de nordiska länderna, kartlägga den forskning som finns samt ge förslag till kriterier för utveckling av arbetet. Resultatet av detta samarbete planeras att publiceras i vår.

Jag har nyligen aviserat ett uppdrag till Statens skolverk för att stödja och stimulera utvecklingen i skolorna. Detta ska bl.a. ske genom att lyfta fram exempel på handlingsprogram mot kränkande behandling som minskat mobbningen, undersöka arbetssätt som enligt utvärderingar gett positiva resultat för att sedan kunna ge mer handfasta råd och hjälp till skolorna samt ta fram en forsknings- och kunskapsöversikt om kränkande behandling och mobbning. Utifrån denna översikt bör ny forskning initieras.

Det görs många olika insatser för att skapa ett öppnare och tryggare klimat i skolan. Ett exempel är kamratstödjare. Hassela Solidaritet startade en verksamhet med kamratstödjare för nästan 20 år sedan. Arbetslösa ungdomar fick möjlighet att förstärka skolans arbete med den psykosociala miljön och vara en länk till vuxenvärlden. De finns nu på många skolor i landet och gör ett arbete med gott resultat.

Det finns även en mer nystartad verksamhet med klassmorfar som har en liknande inriktning med att vara goda förebilder, stödja eleverna och skapa trygghet. Båda dessa verksamheter visar betydelsen av informella och sociala kontakter. Regeringen har nyligen beviljat medel för utveckling av idén med klassmorfar.

För att öka måluppfyllelsen och antalet vuxna i skolan har regeringen infört ett särskilt statsbidrag till skolsektorn. Med start från höstterminen 2001 kommer skolan att fram t.o.m. 2006 få sammanlagt 17,5 miljarder

för strategiska personalförstärkningar. Medlen kommer därefter att inordnas i det generella statsbidraget till kommunerna. Kommunerna avgör själva vilka personalförstärkningar de vill göra för dessa medel, men de kan exempelvis användas till att anställa kamratstödjare, vilket några kommuner också har gjort.

Prot. 2001/02:69
14 februari

*Svar på
interpellationer*

Anf. 100 MONICA GREEN (s):

Fru talman! Jag ska börja med att tacka men också med att hälsa Thomas Östros välkommen som minister även för skolan. Jag har inte haft möjlighet att göra det formellt tidigare. Det är jätteroligt att ministern kommer att ha hand om skolan. Då kan vi se helheten i utbildningssystemet ända från det att barnet är litet.

Vi diskuterar en viktig fråga i dag, nämligen hur vi ska få möjlighet till ett lugnt och harmoniskt lärande i skolan. Då kan kamratstödjare vara ett exempel, men ministern har också gett andra exempel på hur det går att utveckla lugn och harmoni i skolan och på rasterna.

Jag har följt föreningen Unga Örnar nära, och inom Unga Örnar jobbar man för att det ska finnas kamratstödjare i skolan men också för att föreningslivet ska släppas in i skolan och för ett öppet och demokratiskt lärosätt. Det kan vara bra att få in fler föreningar som aktivt jobbar direkt i skolan under skoltid men även naturligtvis på fritiden.

Precis som ministern sade finns det många skolor som har gjort ett stort arbete. Jag har ett exempel, nämligen Stenportskolan i Lidköping. Jag har besökt skolan, och där har man kommit mycket långt med bl.a. värdegrundsåret. Eleverna har själva tagit itu med situationen, och det finns en fin kommunikation mellan lärare och elever.

Det finns en ung student som sitter på läktaren i dag, Beata, en 20-åring från Kinnekulle. Hon har också jobbat aktivt som kamratstödjare. Hon vill gärna fortsätta med detta, och hon vill ta del av hur ministern fortsättningsvis tänker utvärdera och jobba med värdegrundsåret. Vi har hört ett exempel på att det ska tillsättas en ny utredning. Jag lyssnar gärna mer på hur det konkret ska gå till.

Anf. 101 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Värdegrundsåret blev en väldigt framgång. Dels blev det en så positiv respons från skolvärlden, dels såg vi vilket behov det fanns av ökad kunskap. Nästa steg handlar om att skapa kunskap och sprida kunskap i skolorna. Värdegrundscentrum får då en viktig roll. Det är viktigt att de arbetar så att de har som mission att ha goda och starka relationer med skolorna ute i den praktiska verkligheten för att sprida insikter och kunskap.

Jag delar också väldigt mycket Monica Greens uppfattning om att föreningslivet har en viktig roll att spela i skolans värld. Jag vill att skolan ska vara öppen mot omvärlden och för relationer med många aktörer i samhället som kan bidra till att skapa ett bra klimat i skolan. Då är föreningslivet en viktig del i den utvecklingen. Vi har praktiskt sett att mycket av fundamentet i kamratstödsverksamheten finns i föreningslivet. Unga Örnar gör ett bra jobb. Flera andra organisationer finns inblandade.

Jag ser gärna att kommunerna när de utvecklar skolarbetet funderar kring hur man kan stärka närvaron av goda vuxna förebilder i skolan. Det är förstås lärare men också många andra grupper som tillhör skolans

vanliga yrkesgrupper. Men det går också att öppna sig för ytterligare vuxenkontakter i föreningslivet. Det är en grundläggande frågeställning när det gäller trygghet i skolan – nära relationer till goda vuxna förebilder, som kan se till att barnen får den viktiga respekt för varandras lika värde som måste gälla i skolan.

Anf. 102 MONICA GREEN (s):

Fru talman! Jag delar den uppfattningen. Man måste också se till att de goda exemplen sprids över landet. När det gäller skolan sprids, tyvärr, ett tag de dåliga exemplen över landet, och man fick uppfattningen att alla barn på alla skolor mår dåligt.

Nu kan vi aldrig vara nöjda förrän alla barn känner trygghet och glädje över att över huvud taget gå till skolan. Det ska inte finnas något barn som på morgonen känner att man inte törs gå till skolan. Alla ska känna trygghet när man går till skolan. Ingen ska behöva missa undervisning för att man känner sig otrygg.

Det är därför de goda exemplens makt är så viktiga att lyfta fram. De ska spridas över landet som cirkarna i vattnet där en sten har kastats i. Jag vill återigen nämna föreningslivet men också att kommuner jobbar vidare och delar med sig av exemplen om kamratstödare. Kanske man också ska titta på hur andra länder har gjort och vad vi från svensk sida har att visa fram. Sverige står sig bra internationellt sett. Vad kan vi lära av skolor i andra delar av världen där det har gått bra? Vad kan vi ta till oss från dem? Utbyte av erfarenheter är ett sätt att arbeta på, men det finns också många andra sätt.

Vi måste släppa loss föreningslivet i skolan. Det ska inte bara ske på fritiden eller på rasterna. Att visa upp föreningsverksamheten kan också vara en del i lärandet, dvs. prata om den gemenskap som skapas med hjälp av engagemang och se till att det blir ett personligt resultat i en förening. Folkrörelser kan bjudas in, och på så sätt utvecklas svensk demokrati.

Anf. 103 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Jag delar helt Monica Greens uppfattning, också när det gäller möjligheten att lära sig av varandra. Det finns ett spännande nordiskt samarbete just kring värdegrundsfrågor. Till hösten anordnas en stor värdegrundskonferens, där Sverige har tagit över stafettpinnen, och sedan fortsätter arbetet i de andra nordiska länderna. Frågeställningen är just: Vad kan vi lära av varandra? Länderna är ju så lika på många sätt, men det finns också spännande olikheter.

Värdegrundscentrum, särskilt det i Umeå, jobbar just med att sprida exempel. De arbetar på ett kompetent sätt med att se sig omkring vad som sker i landet och sedan sprida goda exempel. Det är också ett konkret sätt att få det här arbetet att fortsätta.

När det gäller just mobbning vill jag lyfta fram den stora kampanj som vi är mitt inne i nu. Det handlar om att väcka elever, föräldrars och lärares engagemang i frågorna om trygghet i skolan. Man jobbar på ett mycket bra sätt med pjäser för att engagera ungdomar och barn i diskussioner om frågeställningarna och med att sprida kunskaper och idéer. Det är också ett sätt att se till att kunskap sprids i alla våra skolor kring frågor om trygghet och alla barns lika rätt i skolan.

Anf. 104 MONICA GREEN (s):

Fru talman! Jag tror att vi ska hålla den här debatten vid liv hela tiden. Så länge det finns något barn som känner oro för att gå till skolan ska vi hålla debatten levande i kommunerna, i föreningslivet men också här i riksdagen. Vi ska se till att vi alltid är på vår vakt så att barnen trivs. För barnen är ändå skolan en arbetsmiljö. Därför måste vi se till att det blir tryggt på våra skolor runtom i landet och att vi bryr oss om.

Jag känner mig nöjd med den här diskussionen och tycker att vi kan gå vidare. Jag kan åka hem till Unga Örnar och berätta att ministern känner stor förståelse och också vill jobba vidare tillsammans med föreningslivet, så jag vill tacka för den här diskussionen.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 2001/02:69
14 februari

*Svar på
interpellationer*

10 § Svar på interpellation 2001/02:223 om tredimensionell fastighetsbildning

Anf. 105 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Fru talman! Ewa Thalén Finné har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att ersätta de 9 000 lägenheter som nu inte kan byggas genom att propositionen om tredimensionell fastighetsbildning skjuts fram.

Jag vill inledningsvis framhålla att tredimensionell fastighetsindelning kan bli ett användbart instrument när det gäller att öka bostadsbyggandet, i synnerhet i storstads- och tillväxtregionerna. Att ta fram ett fungerande regelverk för en helt ny företeelse i svensk fastighetsrätt är dock en komplicerad och grannlaga uppgift. Skanska har visserligen tagit fram ett eget förslag till proposition, men detta utgjorde endast en sammanfattning av utredningens betänkande, innehöll inga genomarbetade lagförslag och var över huvud taget inte av sådant slag att det hade kunnat läggas fram som en proposition för Sveriges riksdag.

Arbetet med en lagstiftning om tredimensionell fastighetsindelning är långt framskridet och förhoppningsvis ska en proposition med förslag till lagändringar på det fastighetsrättsliga området kunna läggas fram när det nya riksmötet öppnats.

Fortfarande återstår dock att klara ut problemen kring taxeringen av den nya typen av fastigheter. Det är givetvis mycket viktigt att också dessa frågor får ändamålsenliga lösningar. Sannolikt kommer det därför att ta ytterligare tid att ta fram förslag till de kompletterande bestämmelser om fastighetstaxering som kan krävas. Överväganden i denna och vissa andra skatterättsliga frågor sker för närvarande i Finansdepartementet. Arbetet kommer självfallet att bedrivas skyndsamt.

När det gäller hur många lägenheter som kommer att byggas som en följd av den kommande lagstiftningen kan man ha olika uppfattningar. Skanska har uppskattat antalet till närmare 9 000. Detta är dock en bedömning som Skanska får stå för. Någon detaljerad kartläggning av möjligheterna att med rimlig ekonomi bygga bostäder ovanpå befintliga hus har veterligen inte gjorts. Dessutom innebär en ny lagstiftning knappast att alla sådana bostäder skulle byggas på en gång. Sannolikt kommer även fastighetsföretagen att ha en lång planerings- och projekterings- och åtminstone inledningsvis.

Regeringen är naturligtvis medveten om det behov av nya bostäder som finns i landets tillväxtregioner, inte minst i Stockholm. Förra året beslutade riksdagen, på regeringens förslag, att inrätta ett nytt investeringsbidrag för att främja nyproduktionen av hyreslägenheter. Så sent som den 24 januari gav regeringen landshövdingen i Stockholm, Mats Hellström, i uppdrag att överlägga med länets kommuner i syfte att främja ett ökat bostadsbyggande. För att underlätta den processen har regeringen avsatt en del av investeringsbidraget till Stockholmsregionen.

Anf. 106 EWA THALÉN FINNÉ (m):

Fru talman! Jag vill börja med att tacka statsrådet för svaret.

Jag vill inrikta den här diskussionen på just tredimensionell fastighetsbildning. Jag är inte riktigt nöjd med svaret. Jag tycker att det är lite undanglidande.

Det är självklart att det tar tid att ta fram bra lagstiftning. Frågan är bara hur lång tid som är rimlig. Jag anser att man de senaste åren har fördröjt möjligheten att ta fram denna lagstiftning. Tidigare var det fastighetsrättsliga problem, nu är det problem kring taxeringen – detta trots att det fanns grundläggande utredningar redan 1996. Det är sex år sedan! Man kan fundera över viljan.

Det är lite märkligt att komplicerad lagstiftning som stopplagstiftningen, som inskränker den kommunala självstyrelsen, går mycket snabbt att få fram, medan lagstiftningen när det gäller tredimensionell fastighetsindelning tar många år att få fram.

Statsrådet Lövdén har vid flera tillfällen framfört att det ska komma en proposition till riksdagen under året, senast i DN Debatt den 25 januari. Min fråga blir: Kommer det en proposition så att lagstiftningen kan träda i kraft den 1 januari 2003? Jag tycker att det är viktigt att alla parter får veta om det är just den 1 januari 2003 som lagstiftningen kommer att träda i kraft.

Anf. 107 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Fru talman! Ewa Thalén Finné markerade att hon ville att debatten skulle kretsa just kring tredimensionell fastighetsbildning och inte kring bostadsbyggandet i stort. Och vi ska kanske koncentrera den till tredimensionell fastighetsbildning, även om det hade funnits ganska mycket att säga om just Moderaternas ansvar för bostadsbristen i Stockholmsregionen. Men vi kan väl lämna det därhän så länge.

Jag är utomordentligt angelägen om att vi så snabbt det över huvud taget går kan få fram en lagstiftning som möjliggör tredimensionell fastighetsbildning. Jag har sedan jag fick det samordnande ansvaret för bostadsfrågorna i Regeringskansliet påskyndat det arbetet.

Jag räknar nu med att vi före sommaren ska kunna ha en lagrådsremiss framme och att frågan kan ha behandlats inom regeringen, så att vi kan lägga en proposition på riksdagens bord så snart det nya riksmötet är öppnat.

Men som jag sade i mitt svar finns det komplicerade skatterättsliga, taxeringsrättsliga frågor som måste hanteras. Vi hanterar dem nu inom Finansdepartementet med stor skyndsamhet. Det är ett högt prioriterat projekt.

Jag har vid flera tillfällen uttryckt min ambition att vi ska ha en lagstiftning på plats den 1 januari 2003. Om det är praktiskt möjligt med hänsyn till de fastighetstaxeringsmässiga och skatterättsliga frågorna så ska vi ha det. Min ambition är att driva det här projektet så snabbt som det över huvud taget är möjligt.

Ibland har det ställts väldigt stora förhoppningar om att det här skulle vara lösningen på bostadsbristen. Jag tror inte att det är det. Men jag tror att tredimensionell fastighetsbildning kan medverka till ett ökat bostadsbyggande, till tillkomst av fler lägenhet, framför allt i storstäderna och i en del andra tillväxtregioner. Men det är så många andra åtgärder som måste till, och regeringen har lagt fram ett antal förslag till åtgärder under de senaste åren som nu faktiskt också leder till ett ökat bostadsbyggande, dock inte i den omfattning i framför allt Stockholmsregionen som hade varit önskvärd. Där efterlyser jag nya och mer kraftfulla initiativ från de kommunalpolitiskt ansvariga i en del kommuner i Stockholmsregionen.

Anf. 108 EWA THALÉN FINNÉ (m):

Fru talman! Anledningen till att jag lyfte frågeställningen hänger delvis ihop med att det i tidningen Bofast nr 1 i år är en chef i Finansdepartementet som uttrycker stor tveksamhet till att man kan bli klar med en lagstiftning som börjar gälla den 1 januari. Han kanske upplever att den 1 juli är rimligare. Även Lantmäteriet kan känna att 1 juli 2003 är en mer rimlig tidpunkt.

En konsekvens blir då att lagen troligtvis kommer att gälla från den 1 januari 2004. Det vore väldigt bra för branschen och för kommunerna att de så fort som möjligt får klart för sig när lagstiftningen ska börja att gälla. Som statsrådet Lövdén påpekade tar planering lite tid. Detaljplaneprocessen är inte alltid så snabb, vilket vi båda två är medvetna om. Därför är det viktigt att man ger klara besked om när propositionen kommer.

Om jag backar tillbaka till detta med bostadsbyggandet och antalet nya lägenheter är jag beredd att instämma med statsrådet Lövdén om att tredimensionell fastighetsbildning inte skulle lösa alla problem. Det är självklart att det är en av alla de åtgärder som skulle behöva vidtas.

Statsrådet Lövdén säger att Moderaterna har ett stort ansvar för bostadsbristen i Stockholms län och Stockholms stad. Jag tycker att det är förvånande. Jag bodde i den här staden på 70-talet. Inte heller då fanns det så många lediga lägenheter. Så det är väl inte ett nytt problem för Stockholm.

Statsrådet Lövdén säger att regeringen har lagt fram ett antal förslag för att få i gång bostadsbyggandet. Jag kan inte se annat än att det rör sig om subventionsförslag. Men det finns så mycket annat som man kan göra: förändra plan- och byggprocessen, införa tredimensionell fastighetsbildning, se över hyressättningssystemet och fastighetsskatten, investera i vägar för att komma till rätta med trafikproblemen, se över strandskyddet, inkomstutjämnningssystemet och konkurrensen i branschen.

Det är många frågor att ta tag i, men det händer inte så mycket. Man pratar om konkurrensen, men det händer ingenting. Jag tycker att den socialdemokratiska regeringen har ett väldigt stort ansvar. Vad branschen efterlyser är förutsägbarhet och långsiktighet. Man vill ha långsiktiga beslut, och det kan man väl inte säga att investeringsbidraget är.

Prot. 2001/02:69

14 februari

Svar på
interpellationer

Anf. 109 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Fru talman! Nu blev det som jag misstänkte, att diskussionen svävar ut i en mer allmän bostadspolitisk debatt. Jag ska kort bara ta upp ett par trådar i Ewa Thalén Finnés inlägg.

Hon undrade vad regeringen har gjort. Vi har infört investeringsbidrag för studentbostadsbyggande, men det var inte Moderaterna med på. Tack vare det investeringsbidraget tillkommer 13 000 studentlägenheter.

Vi har infört investeringsbidrag för hyresrättsproduktion, men inte heller det var Moderaterna med på. Tack vare det bidraget kommer hyresrättsproduktionen att öka till åtminstone 5 000–6 000 lägenheter om året. Nu pratar jag inte om specialbostäder utan om vanliga, ordinära hyresrätter.

Det investeringsbidraget har varit en stor framgång runtom i landet för hyresrättsbyggandet. Tyvärr är framgången ännu inte lika stor i Stockholm och i de moderatstyrda kommunerna. Men i Skövde, Linköping, Malmö, Göteborg och på andra håll bygger man nu hyreslägenheter i rask takt tack vare investeringsbidraget, men det var inte Moderaterna med på.

Jag skulle kunna fortsätta uppräknningen av område efter område där regeringen har tagit initiativ som ger effekter i form av en ökad bostadsproduktion.

Nu senaste gav vi ett uppdrag till landshövdingen i Stockholms län, Mats Hellström. Han ska överlägga med kommunerna, och han har då 1 miljard till förfogande för att dela ut i investeringsbidrag. Han kan också resonera om trafiksatsningar som frigör nya bostadsområden i Stockholmsregionen. Dessutom kan han använda den statliga marken som ett verktyg för att öka takten i bostadsproduktionen i Stockholms län.

Jag har ingen annan uppfattning än Ewa Thalén Finné om den tredimensionella fastighetsbildningen. Jag är anhängare av den. Det är viktigt att vi så snabbt som det över huvud taget är möjligt får fram en lagstiftning som möjliggör tredimensionell fastighetsbildning.

Jag kan också se att det inte är den enda lösningen på bostadsbristen, men tredimensionell fastighetsbildning kan bidra till ett ökat bostadsbyggande, framför allt i Stockholm, Göteborg, Malmö och i några andra tillväxtområden i Sverige.

Jag önskar att jag hade kunnat ge ett definitivt besked om datumet. Jag kan ge det beskedet att vi räknar med att ha en lagrådsremiss klar före sommaren. Då kan vi lägga en proposition på riksdagens bord när riksdagen öppnar i höst.

Vi jobbar intensivt och ser taxeringsfrågor och övriga skatterättsliga frågor som är knutna till den tredimensionella fastighetsbildningen som ett prioriterat projekt. Det är ändå ett besked som branschen borde kunna hälsa med tillfredsställelse.

Anf. 110 EWA THALÉN FINNÉ (m):

Fru talman! När det gäller tredimensionell fastighetsbildning utgår jag ifrån att om det hamnar en proposition på riksdagens bord i höst – om regeringen sitter kvar – innebär det att lagstiftningen börjar gälla från den 1 januari. Om det uppstår oklarheter om ifall det är möjligt att genomföra detta till det datumet utgår jag ifrån att statsrådet Lövdén tydligt talar om att det blir förseningar.

Statsrådet räknade upp allt som man hade gjort, och det var två saker: investeringsbidrag till studentbostäder och investeringsbidrag till hyresbostäder. Det var ju förnämligt. Och eftersom Moderaterna var emot detta är det vi som är skurkarna.

Vidare räknade statsrådet upp ett antal kommuner som bygger hyresrätter. I min hemkommun, Staffanstorps, bygger man hyresrätter med hjälp av investeringsbidraget. Det intressanta är att hyresrätterna började byggas redan innan investeringsbidraget infördes. När det började gå rykten om att bidraget skulle komma lade byggherren ned sitt projekt. Han väntade till beslutet var fattat, och sedan fortsatte han med byggandet. Det har alltså byggts en hel del hyresrätter utan investeringsbidrag, och nu fortsätter man – lite försenat – med att bygga nya.

Det intressanta här är det uppdrag som Mats Hellström har fått. Några år tidigare gav man ett uppdrag till landshövding Ulf Adelsohn. Han fick ihop en tjock lunta med massor av åtgärder som skulle behöva vidtas just i Stockholmsregionen. Men det har inte hänt någonting. Nu får nästa landshövding ett nytt uppdrag för att göra ungefär samma sak. Det är bra med den statliga marken, men det räcker inte. Det är så mycket annat som måste göras.

Gör mer! Två olika investeringsbidrag räcker inte.

Anf. 111 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Fru talman! Problemet är ju att Moderaterna bara säger nej till olika initiativ. Ewa Thalén Finné nämnde Ulf Adelsohns rapport som han tog fram på regeringens uppdrag. Det är flera förslag i den rapporten som regeringen har genomfört.

Ulf Adelsohn föreslog ett investeringsbidrag för studentbostadsbyggande. Det införde regeringen, och nu får vi 13 000 nya studentbostäder till följd av det investeringsbidraget. Moderaterna ställde sig vid sidan om.

Han föreslog förändringar och förenklingar av normerna för studentbostadsbyggande. Man skulle t.ex. inte behöva bygga både kök och gemensamt pentry. Det ledde till lägre kostnader. Detta har regeringen genomfört.

Han föreslog att regeringen skulle ta ett samlat initiativ när det gäller de stora, tunga infrastruktursatsningarna i Stockholmsregionen. Regeringen tillsatte Stockholmsberedningen som i ganska bred politisk enighet kom fram till ett förslag hur detta med infrastruktursatsningar skulle kunna lösas i Stockholmsregionen.

Det finns även andra förslag i Ulf Adelsohns rapport som regeringen har genomfört. Problemet är ju att Moderaterna säger nej till alla initiativ. Jag hoppas nu att kommunerna i Stockholmsregionen, inklusive de moderatstyrda kommunerna, går in i ett konstruktivt samarbete med landshövdingen för att se till att öka bostadsproduktionen i Stockholmsregionen. Regeringen är angelägen om detta, och dessa kommuner borde känna som en stor och viktig uppgift att ta itu med den bostadsbrist som är så besvärlig för många människor i Stockholm.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 2001/02:69
14 februari

Svar på
interpellationer

11 § Anmälan om inkommen faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen, m.m.

Andre vice talmannen anmälde att följande faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen inkommit och överlämnats till utskott:

2001/02:FPM48 Utvidgningens finansiella ram till utrikesutskottet

12 § Hänvisning av ärende till utskott

Föredrogs och hänvisades
Proposition
2001/02:88 till justitiekommittén

13 § Bordläggning

Anmäldes och bordlades
Proposition
2001/02:95 Ett tillfälligt sysselsättningsstöd till kommuner och landsting

14 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmäldes att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 14 februari

2001/02:730 av *Åke Sandström* (c) till statsrådet Mona Sahlin
Småföretagen och Postens priser

2001/02:731 av *Carina Hägg* (s) till kulturminister Marita Ulvskog
Folkbibliotek på entreprenad

2001/02:732 av *Maud Ekendahl* (m) till justitieminister Thomas Bodström
Rekryteringen av åklagare

2001/02:733 av *Kenth Skårvik* (fp) till justitieminister Thomas Bodström
Polisens arbetsbelastning i Bohuslän

2001/02:734 av *Caroline Hagström* (kd) till finansminister Bosse Ringholm
Svenska Spel AB

Svenska Spel AB

2001/02:735 av *Tasso Stafilidis* (v) till utbildningsminister Thomas Östros
Nycirkushögskoleutbildning

2001/02:736 av *Ulla Hoffmann* (v) till statsrådet Jan O Karlsson
Cotonouavtalet

2001/02:737 av *Ulla Hoffmann* (v) till statsrådet Jan O Karlsson
Kairokonferensens mål

2001/02:738 av *Michael Hagberg* (s) till jordbruksminister Margareta Winberg

Hantering av kött från vilt

2001/02:739 av *Rosita Runegrund* (kd) till utrikesminister Anna Lindh

Adoptioner i Rumänien

2001/02:740 av *Lars Gustafsson* (kd) till socialminister Lars Engqvist

Tvångsintagna personer på rättspsykiatriska kliniker

2001/02:741 av *Karin Jeppsson* (s) till jordbruksminister Margareta Winberg

Kemikalieavgifter

2001/02:742 av *Lennart Bolander* (m) till justitieminister Thomas Bodström

Förarbevis för terrängskoter

2001/02:743 av *Christel Anderberg* (m) till justitieminister Thomas Bodström

Ordningsvaktslagen

2001/02:744 av *Margareta Cederfelt* (m) till utrikesminister Anna Lindh

Kashmir

2001/02:745 av *Désirée Pethrus Engström* (kd) till socialminister Lars Engqvist

Beredskap för torterade flyktingar

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 19 februari.

15 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmälades att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 14 februari

2001/02:665 av *Johan Pehrson* (fp) till justitieminister Thomas Bodström

Åtgärder för att stryka svenskar från FN:s terrorlista

2001/02:689 av *Carlinge Wisberg* (v) till statsrådet Mona Sahlin

Åtgärder mot mobbning i arbetslivet

2001/02:691 av *Marianne Andersson* (c) till utrikesminister Anna Lindh

Antipersonella minor

2001/02:692 av *Murad Artin* (v) till utrikesminister Anna Lindh

Konfiskationslagar i Turkiet

2001/02:693 av *Tuve Skånberg* (kd) till utrikesminister Anna Lindh

Iranskt atombombshot mot Israel

2001/02:698 av *Tuve Skånberg* (kd) till näringsminister Björn Rosengren

Posten AB

2001/02:702 av *Margareta Viklund* (kd) till statsrådet Mona Sahlin

Värdegrund

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 19 februari.

Prot. 2001/02:69
14 februari

Prot. 2001/02:69
14 februari

16 § Kammaren åtskildes kl. 16.20.

Förhandlingarna leddes
av förste vice talmannen från sammanträdets början till ajourneringen
kl. 13.44,
av tredje vice talmannen därefter t.o.m. 9 § anf. 103 (delvis) och
av andre vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

ANNALENA HANELL CARPELAN

/Monica Gustafson

1 § Aktuell debatt: Kvaliteten på undervisningen i grundskolan.....	1
Anf. 1 BEATRICE ASK (m).....	1
Anf. 2 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s).....	1
Anf. 3 BEATRICE ASK (m).....	4
Anf. 4 KALLE LARSSON (v).....	6
Anf. 5 MARIA LARSSON (kd).....	8
Anf. 6 SOFIA JONSSON (c).....	9
Anf. 7 ULF NILSSON (fp).....	11
Anf. 8 MATZ HAMMARSTRÖM (mp).....	12
Anf. 9 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s).....	14
Anf. 10 BEATRICE ASK (m).....	15
Anf. 11 KALLE LARSSON (v).....	17
Anf. 12 MARIA LARSSON (kd).....	17
Anf. 13 SOFIA JONSSON (c).....	18
Anf. 14 ULF NILSSON (fp).....	18
Anf. 15 MATZ HAMMARSTRÖM (mp).....	19
Anf. 16 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s).....	19
Anf. 17 BEATRICE ASK (m).....	21
Anf. 18 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s).....	21
2 § Justering av protokoll.....	22
3 § Meddelande om kammarens sammanträdesplan	22
4 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer.....	22
5 § Svar på interpellation 2001/02:225 om Skollags- och Gymnasiekommittéernas verksamhet.....	23
Anf. 19 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s).....	23
Anf. 20 PER BILL (m).....	25
Anf. 21 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s).....	26
Anf. 22 PER BILL (m).....	26
Anf. 23 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s).....	27
Anf. 24 PER BILL (m).....	28
Anf. 25 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s).....	28
Ajournering.....	29
Återupptagna förhandlingar	29
6 § Frågestund.....	29
Anf. 26 TREDJE VICE TALMANNEN	29
<i>Tudelningen av Sverige.....</i>	<i>29</i>
Anf. 27 ROLF GUNNARSSON (m).....	29
Anf. 28 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	29
Anf. 29 ROLF GUNNARSSON (m).....	30
Anf. 30 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	30
<i>Barnens rättigheter.....</i>	<i>31</i>
Anf. 31 Andre vice talman EVA ZETTERBERG (v)	31
Anf. 32 Statsrådet INGELA THALÉN (s)	31
Anf. 33 Andre vice talman EVA ZETTERBERG (v)	31

Anf. 34 Statsrådet Ingela Thalén (s).....	31
<i>Den privata äganderätten.....</i>	<i>32</i>
Anf. 35 KENNETH JOHANSSON (c)	32
Anf. 36 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	32
Anf. 37 KENNETH JOHANSSON (c)	33
Anf. 38 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	33
<i>Luftvärnssystemet Bamse.....</i>	<i>33</i>
Anf. 39 HELENA ZAKARIASÉN (s)	33
Anf. 40 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s).....	33
Anf. 41 HELENA ZAKARIASÉN (s)	34
Anf. 42 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s).....	34
<i>Strålning från mobiltelefoner</i>	<i>34</i>
Anf. 43 EVA FLYBORG (fp).....	34
Anf. 44 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	34
Anf. 45 EVA FLYBORG (fp).....	35
Anf. 46 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	35
<i>Konkurrensfrågor.....</i>	<i>35</i>
Anf. 47 GÖRAN HÄGGLUND (kd)	35
Anf. 48 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	35
Anf. 49 GÖRAN HÄGGLUND (kd)	36
Anf. 50 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	36
<i>Överenskommelsen om säkerhetspolitiken</i>	<i>36</i>
Anf. 51 URBAN AHLIN (s)	36
Anf. 52 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	37
<i>Internationell terroristbekämpning</i>	<i>37</i>
Anf. 53 MARGARETA VIKLUND (kd).....	37
Anf. 54 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	37
Anf. 55 MARGARETA VIKLUND (kd).....	37
Anf. 56 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	38
<i>Kärnkraftsavvecklingen.....</i>	<i>38</i>
Anf. 57 INGEGERD SAARINEN (mp)	38
Anf. 58 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	38
Anf. 59 INGEGERD SAARINEN (mp)	39
Anf. 60 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	39
<i>Ersättningsjobb vid försvarsnedläggningar</i>	<i>39</i>
Anf. 61 LENNART BOLANDER (m).....	39
Anf. 62 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	40
Anf. 63 LENNART BOLANDER (m).....	40
Anf. 64 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	40
<i>Själv mord bland barn.....</i>	<i>40</i>
Anf. 65 CAMILLA DAHLIN-ANDERSSON (fp)	40
Anf. 66 Statsrådet INGELA THALÉN (s)	41
Anf. 67 CAMILLA DAHLIN-ANDERSSON (fp)	41
Anf. 68 Statsrådet INGELA THALÉN (s)	41
<i>Trafiken på Öresundsbron och miljömålen</i>	<i>41</i>
Anf. 69 KARIN SVENSSON SMITH (v)	41
Anf. 70 Statsrådet LEIF PAGROTSKY (s)	42
Anf. 71 KARIN SVENSSON SMITH (v)	42
Anf. 72 Statsrådet LEIF PAGROTSKY (s)	42

<i>Betygssystemen</i>	43	Prot. 2001/02:69
Anf. 73 TUVE SKÅNBERG (kd)	43	14 februari
Anf. 74 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	43	
Anf. 75 TUVE SKÅNBERG (kd)	44	
Anf. 76 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	44	
<i>Boende för elöverkänsliga</i>	44	
Anf. 77 MARIANNE ANDERSSON (c)	44	
Anf. 78 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	45	
Anf. 79 MARIANNE ANDERSSON (c)	45	
Anf. 80 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	45	
<i>Asylpolitiken</i>	46	
Anf. 81 GUSTAF VON ESSEN (m)	46	
Anf. 82 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	46	
Anf. 83 TREDJE VICE TALMANNEN	47	
7 § Svar på interpellation 2001/02:218 om elevers rätt att välja skola	47	
Anf. 84 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s)	47	
Anf. 85 ROY HANSSON (m)	48	
Anf. 86 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s)	49	
Anf. 87 ROY HANSSON (m)	50	
Anf. 88 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s)	51	
Anf. 89 ROY HANSSON (m)	52	
Anf. 90 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s)	52	
8 § Svar på interpellation 2001/02:219 om terapeutisk kloning	53	
Anf. 91 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s)	53	
Anf. 92 PER LANDGREN (kd)	54	
Anf. 93 PER BILL (m)	55	
Anf. 94 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s)	56	
Anf. 95 PER LANDGREN (kd)	57	
Anf. 96 PER BILL (m)	58	
Anf. 97 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s)	58	
Anf. 98 PER LANDGREN (kd)	59	
9 § Svar på interpellation 2001/02:224 om kamratstöd i skolan	60	
Anf. 99 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s)	60	
Anf. 100 MONICA GREEN (s)	61	
Anf. 101 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s)	61	
Anf. 102 MONICA GREEN (s)	62	
Anf. 103 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s)	62	
Anf. 104 MONICA GREEN (s)	63	
10 § Svar på interpellation 2001/02:223 om tredimensionell fastighetsbildning	63	
Anf. 105 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s)	63	
Anf. 106 EWA THALÉN FINNÉ (m)	64	
Anf. 107 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s)	64	
Anf. 108 EWA THALÉN FINNÉ (m)	65	
Anf. 109 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s)	66	
Anf. 110 EWA THALÉN FINNÉ (m)	66	

Anf. 111 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s).....	67
11 § Anmälan om inkommen faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen, m.m.	68
12 § Hänvisning av ärende till utskott	68
13 § Bordläggning.....	68
14 § Anmälan om frågor för skriftliga svar	68
15 § Anmälan om skriftliga svar på frågor	69
16 § Kammaren åtskildes kl. 16.20.	70

